

Yrke

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING 69. ÅRGANG

Nr. 1 2025

“ Vi skal få titusenvis av unge voksne tilbake i utdanning og arbeid i de neste årene.

STATSMINISTER JONAS GAHR STØRE

REKTOREN
Linda Walle
Madsen

ELEVENE
Leah Galdal og
Magnus Røn

Hva betyr det store
ungdoms-
løftet? *egentlig*

**UNGDOMS-
POLITIKEREN**
Danial Jaferi

LÆREREN
Elias Øen

TEMA

Ungdomsløftet

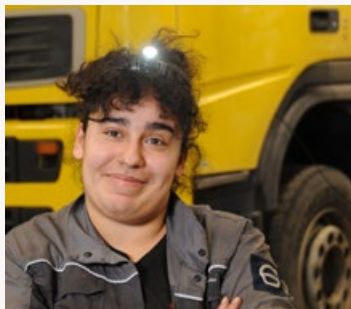
– Derfor er det neste store løftet vi skal ta sammen i Norge, et ungdomsløft. For vi skal snu denne utviklingen i skolen – mer læring, mindre skjermbruk – og vi skal få titusenvis av unge voksne tilbake i utdanning og arbeid i de neste årene, sa statsminister Jonas Gahr Støre i nyttårstalen 1. januar 2025. Hva tenker Yrkesfag-Norge om det?

SIDE 12

SAGT I DETTE BLADET

“Det er ikke nok med små justeringer. Vi må faktisk tørre å gjøre større strukturelle endringer som gjør skolen mer variert og inkluderende.

PREBEN SKOG, REKTOR PÅ KVADRATUREN VGS. SIDE 15

Lærlingen

Ayat forteller at hun loggfører det hun gjør i en app, der hun også har kalender for klasseromsundervisningen. Her kan opplæringskontoret følge med på om Ayat når målene de setter opp, underveis.

SIDE 4

Rektoren

– Vi klarer ikke å sørge for nok arbeidskraft. Det er nesten et umettelig behov innen helse, og det er også stor etterspørsel innen bygg, elektro og bilfag, samt restaurant- og matfag, sier rektor Tore Simensen.

SIDE 29

YFF-erfaringer

Når elever er ute i praksis, er det viktig at yrkesfaglærere samarbeider tett med bedriftene for å få et helhetlig innblikk i elevens prestasjoner, og for å kunne støtte elevene. Dette krever kommunikasjon og klare avtaler.

SIDE 66

FASTE SPALTER

- 3 Leder
- 4 Lærlingen
- 10 Hva tenker du?
- 24 Kortnytt
- 26 Yrke-profilen
- 34 Skråblikket
- 36 Slik gjør vi det her
- 40 Fotoreportasje
- 50 Yrke besøker
- 57 Mening
- 58 Bøker
- 60 Petit
- 61 Bokomtale
- 62 Fagartikkel om KI
- 66 Fagartikkel om YFF
- 70 Fagartikkel om forskning

AKTUELT

- 8 Med et glimt i øyet
- 12 Ungdomsløftet
- 30 YSK på Dalane
- 48 Yrkesfaglig fordypning
- 54 Bygda som ikke trenger studspes

Forsidefoto: Snorre Schjønberg

ANSVARLIG REDAKTØR:

Wenche Helene Schjønberg
Telefon: 24 14 23 49
Mobil: 91 19 13 15
E-post: ws@utdanningsnytt.no
www.utdanningsnytt.no/Yrke

ABONNEMENT:

E-post: abonnement@utdanningsnytt.no
Abonnement kr 500,- per år.
Gratis for medlemmer av
Utdanningsforbundet.

ANNONSEKONTAKT

Grethe Ånerud, HS Media AS
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 62 94 69 04 / 92 83 68 30

MEDLEMSSERVICE

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål
om abonnement og bladordningen,
adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

IKKE MEDLEM, MEN ØNSKER ABONNEMENT?

Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no

UTGIVER

Utdanningsforbundet
Hausmanns gate 17
Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
Yrke er medlem av Fagpressen og
redigeres etter Redaktørplakatens og
Vær Varsom-plakatens regler for god
presseskikk. Den som likevel føler seg
urettmessig rammet, oppfordres til å ta
kontakt med redaktøren.

Pressens Faglige Utvalg, PFU,
behandler klager mot pressen.

LAYOUT: Mediamania
www.mediamania.no

TRYKK: Ålgård Offset AS

OPPLAG: 8848 ifølge Fagpressens
opplagskontroll. Godkjent per 2. halvår
2023 og 1. halvår 2024.

ISSN 1504-1905

 Fagpressen

 Utdanningsforbundet

NOE PÅ HJERTET? Vi håper du liker vårt nye uttrykk!
Vi vil gjerne høre hva du synes – eller har du noe annet
på hjertet? Send en mail til ws@utdanningsnytt.no.

LEDER

Er Støre sterk nok til å ta ungdomsløftet?

Det skjer mye i politikken – og i verden for øvrig – for tiden. Det er helt sikkert et samtaletema både blant lærere og elever på skoler landet rundt. Mange er bekymret for framtiden. Men framtiden kommer.

Det er på de mange skolene rundt om i landet vi ser framtiden. Elever

med livet foran seg. Et liv som byr på helt nye utfordringer. Ungdommen blir et tema i valgkampåret, selv når verden koker. Det er dem det handler om.

– Derfor er det neste store løftet vi skal ta sammen i Norge, et ungdomsløft, sa statsministeren i sin nyttårstale.

Fortsatt er det usikkert hva som skal være i det ungdomsløftet. Det har kommet tiltak som skal gi alle under 30 jobb eller utdanning. Men på nyttårs-aften snakket Støre også om å styrke skolen.

Rektorer og unge sier til Yrke at de håper det kommer noe konkret. Selv om mye går bra i norske skoler, pekes det fortsatt på kjente problemer: et A4-løp som utfordrer motivasjonen, mangel på praksis og regler som hindrer fleksibilitet.

I tillegg kommer nye bekymringer

som sosiale medier. Mobbetall og ungdommens psykiske helse bekymrer oss voksne. Kanskje er et livsmest-ringsfag noe som hører hjemme i et ungdomsløft?

Mestring, motivasjon og robuste elever er tre nøkkelord rektor Linda Walle Madsen i Svolvær trekker fram

for å beskrive hva hun jobber med.

Klarer Jonas Gahr Støre å løfte ungdommen nå? Han bør levere når han først har sagt det, minner Danial på 17 fra Kristiansand oss på.

Er Støre sterk nok til å ta det løftet? Vi kan kanskje tro på det han sa da han fikk spørsmål på Debatten om regjeringdramaet styrket ham?

– Jeg er sterk, sa Støre da.

Mobbetall og ungdommens psykiske helse bekymrer oss voksne.

Wenche H. Schjønberg
REDAKTØR
ws@utdanningsnytt.no

NYTT UTSEENDE

Fra og med denne utgaven er det Mediamania som står for layouten. Mediamania er et designbyrå med flere fagpressepriser på merittlisten. Byrået er også en god samarbeidspartner i utvikling av god og viktig fagpressejournalistikk.

FØLG OSS PÅ
FACEBOOK:
@YRKE

Ingen er for smarte for yrkesfag

Ayat (25) hadde så gode karakterer at hun ble anbefalt studiespesialisering. Nå stortrives hun som voksenlærling for å bli tungbilmekaniker.

TEKST MERETE SILLESEN FOTO MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

OSLO

Jeg er ei bygdejente fra Vennesla, begynner Ayat Saeid smilende da Yrke møter henne på Volvo Truck Center Rud. Der viser 25-åringen oss hva kan gjøre under panseret og helt under de store kjøretøyene i hallen.

– Jeg flyttet til Oslo høsten 2018, da jeg var ferdig med videregående i Kristiansand. Det var rådgiver på ungdomsskolen som frarådet yrkesfag, fordi jeg var skoleflink. Hadde jeg vært så smart som rådgiveren ville ha det til, hadde jeg ikke fulgt det rådet. Men som flink pike gjorde jeg selvsagt det.

ENDELIG HAVNET PÅ RETT HYLL

Ayat bor i kollektiv i Oslo. Og endelig har hun funnet et yrke der hun kan gå *all inn*. Hun studerte på Blindern i fire–fem år, men møtte bare opp når hun måtte, trivdes ikke i miljøet. Fra videregående hadde hun media og kommunikasjon, men følte ingen lyst til å gå videre med det. I Oslo studerte hun russisk et år, før hun droppa ut og startet på arkeologistudiet. Hun har en halvferdig bachelor, men hoppet også av dette studiet.

– Jeg ble politisk engasjert mens jeg bodde i Kristiansand. Da jeg kom til Oslo, fant jeg fort frem til den politiske aktiviteten på UiO, og syntes det var mer givende å påta meg verv og jobbe der enn å studere, sier Ayat.

– Jeg er fagorganisert og driver mye med fagforeningsarbeid og arbeid for en ungdomsor-

ganisasjon. Verden er urettferdig, og jeg vil gi det bidraget jeg kan.

SMÅJOBBER OG DROPPET AKADEMIA

Ayat hadde noen småjobber, blant annet som servitør, og hun var ikke hypp på å gå tilbake til akademiske tekster og lange dager på lesesalen. Gjennom venninner i Fellesforbundet ble hun tipset om muligheten til å bli voksenlærling, også innen mannsdominerte yrker.

– Jeg kontaktet opplæringskontoret, som hjalp meg videre, og startet som lærling her på Volvo i desember 2023. Da hadde jeg allerede vært utplassert her noen måneder, forteller Ayat.

OPPLÆRINGSKONTORET FØLGER OPP

Jasmin Maric ved Opplæringskontoret i bilfag Oslo og Akershus (OBOA) forklarer at med ny opplæringslov, som trådte i kraft i 2024, styrkes

rettighetene til voksne som ønsker å bli lærling og ta et nytt fagbrev.

– Opplæringskontorets viktigste rolle er å bidra til at bilbransjen får utdannet fagarbeidere for fremtiden. Vi hjelper lærlinger med å finne læreplass, og vi jobber på vegne av medlemsbedriftene med å utplassere kandidater som kan bli lærlinger, sier Maric.

– Det finnes andre veier til fagbrev for voksne også, som «Fagbrev på jobb» og «Praksiskandidat».

Maric forklarer at OBOA tilbyr teoriunder- ➔

Bilmekaniker, tunge kjøretøy

Programfag: teknologi- og industrifag

Det beste med å være bilmekaniker: å skru lastebil og buss, slik at kollektivtransporten har nok og sikkert utstyr

Det verste med å være bilmekaniker: å skifte bremsemansjetter

“ Det var rådgiver på ungdomsskolen som frarådet yrkesfag, fordi jeg var skoleflink. Hadde jeg vært så smart som rådgiveren ville ha det til, hadde jeg ikke fulgt det rådet.

VARIERT: Ayat setter pris på både de varierte arbeidsoppgavene og det gode miljøet i bedriften. Det oppleves overhodet ikke utfordrende å være eneste jente.

I EU-HALLEN: For at tungbilmeknikeren skal kunne jobbe under kjøretøyet, kan bilen enkelt heves fra gulvet bare ved å trykke på en knapp.

TRE KJAPPE

Hva hører du på? Pop eller «harry»-musikk.

Hva ser du på? Siste jeg så, var serien «Squid Game».

Hvilket sosialt medium er du avhengig av? Instagram og Snapchat.

ELEKTRONIKK: Det har vært en rivende utvikling innen elektronikk i bilbransjen, og mye kan nå styres fra en pc.

visning styrt av læreplanen i faget. Vanligvis er det tolv undervisningsdager hvert semester, i tillegg til fagprøvetrening og oppfølging ute i bedrift.

– Når jeg er ute i bedrift, gjennomføres en vurderingssamtale med lærlingen, ofte er faglig leder også med. Begge signerer referatet, som faglig leder alltid har tilgang til gjennom Fagbrevio-appen. Jeg pleier å snakke med både Ayat og Bjørn når jeg besøker Volvo Truck Center Rud cirka hver åttende uke, sier Maric.

– Hyppigheten på det formelle samarbeidet varierer ut fra faglig leders erfaring, samt lærlingens behov for støtte.

FAGLIG VEILEDER I BEDRIFTEN

Kundemottaker Bjørn-Vegard Heigrestad (28) er utdannet tungbilmekaniker den vanlige veien, og han er Ayats faglige veileder i bedriften.

Han forteller at Volvo har i underkant av 380 ansatte.

– Her på Rud er vi åtte ansatte, og jobber bare dagskift. Vi pleier å ha to lærlinger, men har sjelden hatt jenter, sier Bjørn-Vegard.

Han forteller at toalett, garderobe og dusj er tilrettelagt for kjønnsdeling, og Ayat sier det ikke i noen situasjon har vært problematisk å være eneste jente på jobben. Ifølge Bjørn-Vegard er det liten forskjell på gutter og jenter som lærlinger. Alle må lære riktig teknikk, for yrket medfører mange tunge løft.

– Vi merker imidlertid stor forskjell i modenhe-

NEVENYTTIG: Ayat vet allerede hvilke verktøy hun skal bruke til de ulike arbeidsoppgavene. Hun synes bil er gøy, og tung bil enda morsommere.

FAGLIG VEILEDER: Kundemottaker og tungbilmekaniker Bjørn-Vegard Heigrestad er Ayats faglige veileder i bedriften.

ten til lærlinger i vanlig løp og voksenæringer, noe som er helt naturlig. Det er supert at også voksne får mulighet til å bytte beite og bli lærlinger, men vi tar selvsagt ikke inn lærlinger etter alder, sier Bjørn-Vegard.

– Når Jasmin fra Opplæringskontoret kommer innom, tar han en prat med Ayat og med meg. Skulle det oppstå utfordringer, løser vi dem sammen.

OPPFORDRER SKOLERÅDGIVERE TIL Å BRUKE MER TID

Ayat forteller at hun loggfører det hun gjør, i en app, der hun også har kalender for klasseromsundervisningen. Her kan opplæringskontoret følge med på om Ayat når målene de setter opp, underveis.

– Jeg holder på å ta lappen, og håper å få førerkort for tunge kjøretøy etter hvert også, sier Ayat.

– Jeg reiser kollektivt til og fra jobb, og synes det er dumt ikke lærlingebevis fungerer på samme måte som studentbevis, slik at vi også hadde fått redusert pris på tog, buss og bane.

Ayat brenner for at skolerådgivere skal bruke mer tid på hver enkelt elev, som trolig skal ta sitt første viktige valg i livet. Hun mener rådgivere må våge å tenke mer utradisjonelt, ikke låse alt til karakterer.

– Nå blir skoleflinke jenter ofte rådet til studiespesialisering, de andre til helse og sosial. Dette bidrar bare til å bygge oppunder et kjønnsdelt yrkessamfunn, sier Ayat indignert.

– Jeg er et levende eksempel på at skoleflinke jenter kan passe utmerket i et typisk mannsdominert yrke.

Ayat håper å ta fagbrev i juni 2027, og at hun fremdeles jobber i samme bedrift om ti år. ●

Fagskolen
Innlandet

Søk på studier på fagskolen-innlandet.no
Søknadsfrist via Samordna opptak
er **15. april**.

Yrkesfag: Nøkkelen til en **lys** fremtid

Norge kommer til å mangle 100 000 fagarbeidere innen 2030. Det betyr én ting: For de som velger yrkesfag står dørene på vidt gap. Ikke bare til jobb, men til spennende yrkesmuligheter hvor de utvikler seg, tjener godt og utgjør en forskjell.

De som velger yrkesfag, er praktikere med teoretisk forankring! Som kliniske helsefagarbeidere, eller fagskoleingeniører innen bygg, anlegg eller elektro. Som spesialister innenfor helseteknologi, industri 5.0, logistikk eller IT-drift og sikkerhet. Med fagbrev som elektriker og en høyere yrkesfaglig utdanning, leder de egne bedrifter eller reiser verden rundt som automasjonsteknikere i industrien, eller som servicemekanikere offshore.

Det handler om yrkesfag. Om å gjøre noe konkret og meningsfylt – skape, løse problemer og gjøre livet bedre for andre.

Mer enn bare jobb

Erfaring viser at mennesker lærer best når vi gjør noe vi liker, noe spennende og interessant. Yrkesfag tilbyr dette. Læring i en kombinasjon av teori og praksis, der de ser resultater av innsatsen hver dag.

Det er ikke feil med studiespesialisering, men det er bare ikke for alle. Alternativet er en praksisnær utdanning, som gir mestringsfølelse fra dag én. En raskt og trygg vei inn i arbeidslivet.

Og her er det beste: Yrkesfag stenger ingen dører! Etter endt fagbrev kan du ta høyere utdanning gjennom fagskole, kombinert med jobb.

Yrkesfag – det smarte valget for fremtiden

Norge trenger fagfolk, og ungdommene våre trenger en utdanning som gir motivasjon og mestring. Yrkesfag er ikke en plan B, det er veien til trygghet, selvstendighet og en utrolig spennende karriere.

Kompetanse i takt med livet

«MED ET GLIMT I ØYET»:

Yrkesfaglærerne som nøkkelen til elevenes suksess

Ny forskning viser at læreren er viktig for om en yrkesfagelev fullfører til fagbrev. Når læreren bygger sterke relasjoner til elevene, kan dette være avgjørende for deres fremgang og skoletrivsel.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

I forskningsartikkelen «With a twinkle in my eye: vocational teachers' relational work in schools in disadvantaged areas» («Med et glimt i øyet: yrkesfaglærernes relasjonsarbeid på skoler i utsatte områder») viser forskerne Evi Schmid og Stine Solberg at lærernes relasjonsbygging til elevene er en viktig del av yrkesoppgaven.

Studien er basert på dybdeintervjuer med åtte kontaktlærere og intervjuer med 25 yrkesfagelever, og er en del av prosjektet «Staying on Track».

LAVE KARAKTERER

I «Staying on Track» har forskerne fulgt yrkesfagelever som hadde lavt karaktersnitt fra ungdomsskolen, gjennom videregående opplæring. Hensikten med dette prosjektet har vært å se på hvorfor noen elever klarer seg gjennom videregående opplæring til tross for at de hadde et svakt faglig utgangspunkt og svake forutsetninger for å lykkes på skolen.

Og mens forskning på læreres relasjonelle arbeid er et voksende felt, både internasjonalt og i Skandinavia, er det sjeldent å finne forskning som fokuserer på læreres relasjonsarbeid i utsatte områder.

– Tre av de fire skolene i studien er videregående skoler på østkanten. Vår hensikt var å se på spesielt elever som hadde lavt karaktersnitt på ungdomsskolen, og som kommer fra en sosioøkonomisk bakgrunn

med en statistisk lav sjanse til å fullføre frem til fagbrev. Flertallet av elevene hadde innvanderbakgrunn, sier Stine Solberg.

PEKTE PÅ LÆREREN

Evi Schmid sier det er slående hvordan alle elevene som ble inter-

vjuet, pekte på lærerne som en viktig faktor for hvorfor det gikk bra med dem.

– Alle snakket veldig varmt og pent om lærerne sine. Men hva var det lærerne gjorde som var så bra? Det ville vi finne ut ved å snakke direkte med disse lærerne, sier hun.

“ En lærer beskrev at hvis hen må gi en reprimande, så gjør hen det alltid med et glimt i øyet, men likevel slik at elevene forstår at dette er viktig.

Til sammen er åtte kontaktlærere med ulike fagbakgrunn intervjuet i undersøkelsen. Funnene tyder på at det å bygge positive relasjoner med elevene innebærer en balansegang mellom å gi nær støtte og å fremme elevenes selvstendighet. Svarene tyder også på at relasjonsarbeidet bygger på en balanse mellom å anerkjenne individuelle behov og å utvikle sterke klassefelleskap.

Lærerne i studien beskriver at både omsorg og diskret kommunikasjon er viktig i relasjonsarbeidet.

– Har dere noen eksempler?

– Ja, lærerne nevnte mange eksempler på hvordan de jobber for å bygge gode relasjoner til elevene. En lærer ga et veldig fint eksempel og beskrev at hvis hen må gi en reprimande, så gjør hen det alltid med et glimt i øyet, men likevel slik at elevene forstår at dette er viktig. Da opplever hen at reprimanden både blir bedre mottatt og forstått når glimtet er der, enn når det irttesettes med en sur pekefinger, sier Stine Solberg.

– BETYR NOE

Lærerne beskrev også at de legger stor vekt

LÆRERNE BETYR MYE: Forskerne Stine Solberg og Evi Schmid har sett på betydningen av lærernes relasjonsarbeid til elevene. Foto: Siv Tonje Sperati Håkensen, OsloMet

FEM KONKRETE TIPS

fra yrkesfaglærernes relasjonelle arbeid:

- 1. INDIVIDUELL TILPASNING:** Lærerne tilpasser undervisningen til hver enkelt elevs behov, inkludert å lese kroppsspråk og ansiktsuttrykk for å forstå elevenes utfordringer.
- 2. BYGGE AUTONOMI:** Lærerne balanserer mellom å gi tett støtte og å fremme elevenes selvstendighet, og forbereder dem på arbeidslivet.
- 3. MESTRING OG FORVENTNINGER:** Lærerne setter klare forventninger og støtter elevenes mestring gjennom positiv forsterkning og dialog.
- 4. KLASSEROMSMILJØ:** Lærerne jobber kontinuerlig med å skape et trygt og positivt klasseromsmiljø gjennom aktiviteter og klare regler.
- 5. OMSORG OG KOMMUNIKASJON:** Lærerne viser omsorg og bruker diskret kommunikasjon for å bygge relasjoner, inkludert humor og sårbarhet.

på å se hver enkelt elev, tilpasse forventninger og legge til rette for elevenes mestring. Gjennom å skape et trygt og positivt klassemiljø, og ved å vise genuin interesse for elevenes liv, bidrar lærerne til elevenes motivasjon og læring.

– *Men har relasjonsarbeidet noen annen betydning utover at trivselen i klasserommet blir bedre?*

– Det vi så, var at elevene som vi intervjuet, og som pekte på gode lærere, viste en positiv utvikling i skolen. Alle elevene i studien hadde fullført og bestått det første året og var kommet halvveis i det andre året da vi intervjuet dem for første gang. Dermed hadde de allerede klart en viktig del av videregående opplæring, og alle hadde planer for veien videre. De fleste ønsket å bli lærling etter fullført vg2, andre vurderte å ta påbygg til generell studiekompetanse på vg3 for å kvalifisere til høyere utdanning. Noen elever ble intervjuet igjen da de var på andre år i lære, og noen intervjuet vi en siste gang etter fullført fagbrev, sier forskerne, som arbeider ved Institutt for yrkesfaglæreropplæring ved OsloMet.

– Jeg husker for eksempel én av elevene

vi intervjuet, som sa at han ønsket å bli yrkesfaglærer selv fordi han ønsket å hjelpe andre som er i samme situasjon som ham, som trengte hjelp fra lærerne for å lykkes i skolen. Alle vi intervjuet som det gikk bra med, pekte på lærerne. Jeg tenker at dette viser at yrkesfaglærernes relasjonelle arbeid er viktig i arbeidet med å forebygge frafall i videregående opplæring, sier professor Evi Schmid.

TILPASSER SEG

Og slik beskriver forskerne noen av de gode funnene de har gjort om lærernes evne til relasjonsbygging:

– Lærerne presenterte seg som veldig flinke til å tilpasse undervisningen til hver enkelt elevs behov. De strekker seg veldig langt for å støtte elevene, samtidig som de er opptatt av å se på dem som fullverdige og selvstendige mennesker, og forsøker å bygge dem opp og legge til rette for mestringsopplevelser. Mange av lærerne beskrev også at de pusher elevene til å utnytte evnene sine bedre og til å ville få bedre karakterer, sier Evi Schmid.

Postdoktor Stine Solberg sier at flere

av disse elevene kom til videregående med dårlig selvtillit.

– Mange hadde dårlige karakterer og hadde mistet troen på seg selv gjennom grunnskoletiden. Lærerne beskrev at det derfor var så viktig å møte elevene med positive forventninger og ha tro på dem, noe som vi ser satte i gang en positiv spiral hos elevene og fremmet motivasjon og selvtillit, sier hun.

– Flere av elevene sa jo om seg selv at de hadde en vanskelig og trøblete skolegang, og flere sa at de i ungdomsskolen var regnet som bråkmakere uten motivasjon, sier Schmid.

– *Men er det vanskelig å avgjøre om de gode resultatene skyldes lærernes innsats, eller om det er fordi elevene har blitt eldre, og at mer praktiske fag kanskje passer dem bedre enn en teoritung grunnskole?*

– Ja, det er sikkert flere faktorer som har bidratt til at det har gått bra med elevene i studien, og vi har tidligere også skrevet om betydningen av praksisnær undervisning. Men det som er sikkert, er at alle elevene selv peker på gode relasjoner til lærerne som en viktig årsak, sier Evi Schmid. ●

HVA MENER DU?

Bertine mener at én yrkesfagelev bør få én læreplass. Verken mer eller mindre.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG FOTO BJØRN ASLE GRIMSTAD

– Du demonstrerer for flere læreplasser. Hvorfor?

– Jeg har søkt på ti læreplasser og ikke fått noen av dem. I denne bransjen er det nesten umulig å få læreplass. Jeg vil ikke ta påbygg. Jeg vil ikke gå skole. Jeg vil bli lærling.

– Så hva gjør du nå?

– Nå tar jeg fagbrev på skole på Bjørnholt videregående. Jeg leder elevbedriften Trim Media UB. Jeg trives, men helst vil jeg ha en vanlig læreplass med ordinær lærlinglønn.

– Så du får ikke vanlig lærlinglønn når du tar fagbrev på skole?

– Nei, vi går jo på skolen, og vi får ikke lønn som elever. Men ungdomsbedriften tar på seg oppdrag, blant annet for Operaen og Spilleexpo, og lønnen vi får for disse oppdragene, deler vi på alle som arbeider i bedriften.

– Hvordan er det å lede Trim Media UB?

– Jeg er veldig glad i de andre i Trim Media. Vi jobber hardt med å få betalte oppdrag, og vi gjør en god jobb. Vi har en genial bakgrunnshistorie sammen. Det sa bare pang da vi begynte å jobbe i samme klasse, og vi får til å søke på store prosjekter. Min rolle i Trim Media har vært å være en kreativ leder. Jeg opplever at mine kollegaer i bedriften har støttet meg på alle måter, og at jeg greier å være en kreativ sjef som de andre lytter til. Jeg brenner for læreplasser og mediedesign.

– Og nå har du tatt initiativet til demonstrasjon foran Stortinget. Hvorfor?

– Det er veldig personlig for meg, men jeg er veldig takknemlig for å ha fått tilliten i ungdomsbedriften. Jeg er så glad for at de andre stoler på meg, og at jeg får være leder. Jeg hadde en veldig vanskelig perio-

BERTINE OSEID

BOR: Oslo

ALDER: 20

SKOLE: fagbrev på skole på Bjørnholt vgs.

FAG: informasjonsteknologi og medieproduksjon

LIKER: spiritualitet og spådom, gaming og streaming, tech, brenner for kreativitet og elsker å reise

HØRER PÅ: en sjanger kalt bard-and-tavern-musikk, som «Game of Thrones»-instrumentalmusikk. Fantastisk og ikonisk!

SOSIALE MEDIER: Jeg har en SoMe-profil der jeg blander norsk og engelsk: @tinhaty. Dette navnet bruker jeg på både TikTok, Instagram og YouTube. I tillegg har jeg en profil rettet mot det norske markedet, @bertineoseid, som jeg bruker både på TikTok og Instagram. Twitch: @bertine. Mediedesign-portefølje: behance.net/tinhaty

GI OSS LÆREPASS:
Bertine Oseid demonstrerer gjerne for læreplasser.

de med mye fravær og lite tro på meg selv, men nå har jeg fremtidsstro. Det å være en ungdom som ikke vet hvilken vei du skal gå, er ganske vanskelig. Derfor er det riktig å stille opp i en markering for ungdommens framtid. Vi trenger en stemme for ungdom, og det ønsker jeg å være.

– Hva er drømmejobben din?

– Min drømmejobb er å jobbe på tvers av fagområdene mediedesign og innholdsproduksjon. Jeg synes de to fagene bør samarbeide mer, fordi de er ganske like. Mye handler om Adobe, TV og videoer og bilder. Min drømmejobb er å jobbe i flyt i begge fagene og bli flink og lære mest mulig. Jeg ønsker å jobbe i et hyggelig miljø og utvikle meg, jeg ønsker å bli entreprenør.

– Har du et eksempel på arbeidsplass?

– Jeg kunne ha jobbet med emballasjedesign. Jeg elsker farger, jeg elsker trykk, og jeg har et skarpt øye for farger.

– Men du har forsøkt å få en slik læreplass?

– Ja, det har jeg, men de sa at de ikke hadde kapasitet, de hadde allerede en lærling. Jeg tror mange bedrifter føler de er for små eller ikke har økonomi til å ta inn flere lærlinger. Det er synd. Når de står på listen over lærlingbedrifter, blir det nesten litt falsk reklame når de ikke tar inn nye.

“
Jeg tror mange bedrifter føler de er for små eller ikke har økonomi til å ta inn flere lærlinger. Det er synd.

DITT VALG FOR FREMTIDEN!

Fagskolen
OsloVelg høyere
yrkesfaglig utdanning.
Husk søknadsfristen!**15. april**

BYGG ANLEGG

INFORMASJONS

MODELLERING

ELEKTROFAG

HELSEFAG

OPPVEKSTFAG

LEDELSESFAG

FDV KEM

SCENETEKNIKK

HØYERE UTDANNING FOR DEG MED FAGBREV

Scann koden
og finn din
fagutdanning!

YFF ENGASJERER I denne utgaven av Yrke har vi tre artikler om YFF-faget. Det er et fag som engasjerer. Du finner alle tre litt senere i denne utgaven.

SKOLENE Yrke vil besøke flest mulig skoler rundt om i hele landet. I denne utgaven har vi vært i flere fylker. Vil du ha besøk? Du kan alltid kontakte oss.

Støre har lovet et ungdomsløft

Elever og lærere utfordrer
Støre: – **Nå må du levere.** →

TEKST OG BILDER: SNORRE SCHJØNBERG
ILLUSTRASJON: JOHAN REISANG

NYTTÅRSTALE: Satsingen på ungdom blir en av regjeringens viktigste saker i år, varslet Jonas Gahr Støre i sin tale på nyttårsaften.

“Det neste store løftet vi skal ta sammen i Norge, er et ungdomsløft.

STATSMINISTER
JONAS GAHR STØRE

SPENT PÅ STØRE: Linda Walle Madsen er rektor på Aust-Lofoten videregående skole.

Statsministerens løfte om et ungdomsløft blir møtt med forsiktig optimisme. Samtidig advarer ungdom og lærere mot hva som kan skje hvis det ender i et mageplask.

Jonas Gahr Støre sa i sin nyttårstale at han vil stå for et skikkelig ungdomsløft. Dette blir en av regjeringens viktigste saker i år, varslet han.

– Det neste store løftet vi skal ta sammen i Norge, er et ungdomsløft, sa Støre til folket på nyttårskvelden.

Støre brukte store ord. Han minnet om at følelsen av fellesskap ikke er vedlikeholdsfri. Da er det viktig at folk ikke havner utenfor, men for eksempel får seg jobb.

– For vi skal snu denne utviklingen i skolen – mer læring, mindre skjermbruk – og vi skal få titusener av unge voksne tilbake i utdanning og arbeid i de neste årene, lovet han.

DANIAL (17) ADVARER STØRE

Siden talen har det kommet detaljer om at regjeringen blant annet vil gjøre det lettere for unge voksne som har havnet utenfor arbeidsli-

vet, å komme seg inn i jobb eller få en utdanning.

Alle under 30 år skal få tilbud om jobb, utdanning eller oppfølging.

Men i Skole-Norge og blant ungdommene Yrke har snakket med, er det klare forventninger om at det må komme noe mer enn det som er foreslått så langt. Mange mener det trengs strukturelle endringer i skolen for å hindre at nye tusener havner utenfor.

Da holder det ikke bare med justeringer av eksisterende tiltak, sier de.

I Kristiansand er Danial Jaferi medlem av Ungdommens bystyre. Han vil at statsministeren nå må levere for ungdommen.

– Når han går ut og sier et ungdomsløft, så må han holde det. Hvis han ikke holder det, syns jeg det øker det gapet i tillit mellom ungdom og staten som styrer hverdagen vår.

– Og hvis man ikke har den tilliten, kan det skape flere problemer, som jeg egentlig er litt redd for å tenke på, sier Danial.

Også han bruker ord som tillit. Han advarer mot at ungdom skal bli stående utenfor og ikke forstå hvorfor samfunnet ikke gjør det bedre for dem.

– Når man går ut så konkret og sier et ungdomsløfte, så må man komme med noen konkrete tiltak og høre på oss, sier Danial.

TRE STIKKORD FRA NORD-NORGE

Lenger nord, i Svolvær, er Linda Walle Madsen rektor ved Aust-Lofoten videregående skole. Hun er enig i at det bør gjøres mer for å sørge for at også skolen er utrustet til å møte dagens ungdom.

– Jeg vet ikke hvilke strukturelle grep man skal gjøre for å få mestring, motivasjon og robuste elever. De stikkordene. Hvis du hele tiden blir presentert for fag som du ikke mestrer, da er det jo heller ikke noe gøy, sier hun.

Hun ble ikke overbevist av Støres tale.

– Det er skummelt å si det, men jeg tenkte det da jeg leste hovedpunktene fra talen hans. Vi kan jo legge bort mobilen, men engelsken blir ikke noe lettere for det, sier rektoren.

– Det er fint med mindre mobilbruk og sterkere klasseledelse, men jeg tror det må større endringer til enn bare å gjøre mer av det vi allerede gjør.

Madsen mener at skolen har tatt imot lignende initiativer tidligere, uten at det har resultert i store endringer.

Flere regjeringer har snakket om behov for

“ Vi kan jo legge bort mobilen, men engelsken blir ikke noe lettere for det.

LINDA WALLE MADSEN,
REKTOR PÅ AUST-LOFOTEN
VIDEREGÅENDE SKOLE

UTFORDRER STØRE: Danial Jaferi i Ungdommens Bystyre ber Jonas Gahr Støre (Ap) levere på løftet om et ungdomsløfte.

PÅ FAGDAG: Linda Walle Madsen på yrkesmessa på Aust-Lofoten videregående skole.

mer praksis, en skole som favner bredere, og tiltak for å få opp motivasjonen blant elevene. Oppfatningen er at ikke mye skjer.

ØDELEGGER UNGDOMSSKOLEN?

Sånn er det også tilbake i Kristiansand.

– Jeg tror de rammene som ligger der, kan gjøre det vanskelig, sier Preben Skog, rektor ved Kvadraturen videregående skole i Kristiansand.

Han er tidligere ungdomsskolerektor og kjenner skoleløpet godt. Han peker på at læreplaner er bygget opp på en måte som gjør at man heller velger de tradisjonelle måtene å lære bort fag som matte og engelsk på, i stedet for å tilnærme seg praktiske metoder.

– Jeg tenker kanskje helt andre fag. Andre måter å tenke på, sier Skog – og viser til mer tilstedeværelse i bedrifter som et eksempel:

– Hvis man skal gjøre mer av noe, må man kanskje gjøre mindre av noe annet? Jeg stiller spørsmål av og til ved om alle må gjennom det i den samme malen, når noen skal gå yrkesfaglige retninger, mens andre skal gjøre seg klare for studier, sier Skog.

I verkstedet på samme skole er lærer Elias Øen bekymret.

– Det er klart at det kanskje er feil å si at ungdomsskolen ødelegger mange. Det blir →

MOTIVASJON OG MESTRING:
Elevene vi møter i Kristiansand, finner mer av det på verkstedet enn i teoritunge klasseromstimer. Leah Galdal og Magnus Røen går vg2 kjøretøy.

kanskje litt kjipt å si. Men på en måte så gjør det det. For de får ikke noe av det praktiske, sier han.

– Og det som verdsettes, er det å kunne skrive og kunne lese.

Rektoren hans har bakgrunn som rektor fra ungdomsskolen.

– Jeg har jo ikke lyst til å si det. Og jeg har ikke lyst til å være enig i det. Nå vil ikke jeg skylde på ungdomsskolen heller, for vi må se på vår egen skole også. Men jeg tror alltid vi som skole kan gjøre ting enda bedre. Og lykkes med enda mer av det, sier Skog.

– Vi har ulike kvaliteter. Kanskje målet må være at elevene opplever å lykkes.

GIKK RETT I JOBB

I Svolvær peker Madsen på at elever tidligere hadde andre alternativer hvis de ikke passet inn i skolesystemet.

– I tida før begynte de som ikke hadde så lyst til å gå på skole, rett i lære. Eller dro til sjøs eller noe sånt. Og jeg tror jo ikke mennesker er så forandret på 50 år. Noen har behov for å begynne med noe praktisk arbeid mye tidligere, sier hun.

Skog er enig i at skolen ikke er like motive-rende for alle elever.

– Motivasjonen går veldig kraftig ned, det viser jo undersøkelser. Karakter og innsats, alt går nedover. Så det er noe det skorter på der, sier han.

Han mener at en stor utfordring er at ungdomsskolen er for teoretisk, og at elevene allerede på dette stadiet mister lysten på videre skolegang.

– Det er en skoleform som ikke treffer alle, sier han.

I Svolvær er det arbeidslivsmesse når Yrke kommer på besøk.

Her handler det om å velge en framtid. Rektor Madsen mener skolen allerede i dag har gode tiltak, men at det ikke hjelper alle.

– Det er en del unge mennesker i dag som ikke kommer. De kommer ikke i det hele tatt. Så det hjelper ikke at vi har bra undervisnings-opplegg når de ikke tør å komme inn på skolen, sier Madsen.

“ Jeg stiller spørsmål av og til ved om alle må gjennom det i den samme malen, når noen skal gå yrkesfaglige retninger, mens andre skal gjøre seg klare for studier.

PREBEN SKOG, REKTOR
VED KVADRATUREN SKOLE
I KRISTIANSTAD

KVADRATUREN: Preben Skog er rektor på Kvadraturen videregående skole. Han tror det må tas større grep enn noen små endringer i fasaden.

BEKYMRET: På verkstedet er yrkesfaglærer Elias Øen bekymret for motivasjonen enkelte elever har etter å ha gått gjennom en teoritug ungdomsskole.

Skolelederne mener det er behov for å lære ungdommene mer enn det som nå står på læreplanen.

– Psykisk helse er en veldig viktig del. Og jeg vet ikke om det er svaret, men av og til har jeg tenkt at det burde vært et fag i skolen, sier Skog.

Et livsmestringsfag kan lære ungdommene fra tidlig alder både hvordan man skal håndtere følelser og krav fra skole og arbeidsliv, og hvordan man skal forholde seg til hverandre.

– Vi har jobbet mot mobbing i alle år, så går tallene gal vei. Da må vi spørre oss hvorfor, sier Skog.

FLERE TILTAK MÅ PÅ PLESS

Rektorene vi har møtt, mener det må tas grep nå. Pengene man må bruke, må veies opp mot kostnaden ved at en elev faller utenfor arbeidslivet, mener de.

– Vi ser at mange av elevene våre mister motivasjonen tidlig i skoleløpet. Det er viktig at vi har tiltak for å fange dem opp før de faller helt ut, sier Madsen.

– Det er ikke nok med små justeringer. Vi

må faktisk tørre å gjøre større strukturelle endringer som gjør skolen mer variert og inkluderende, sier Skog.

Begge rektorene ønsker seg mer praksis.

– Jeg ser bare når vi har besøk her nå av ungdomsskoleelever i arbeidslivsfag, hvor mye det betyr for dem. Og hvor gøy det er, og hvor spennende det er. Og det skaper noe helt nytt og en ny type læring, sier Skog.

– Når de kommer opp i verksteder og ulike ting her, ser du en helt annen glød og glede. De fungerer veldig godt fordi de får utvikle seg på en helt annen måte og lærer på en annen måte, sier lærer Elias Øen.

SPRÅKBARRIERER SKAPER UTENFORSKAP

Det pekes også på behovet for å gjøre mer for å få en bedre integrering.

Nesten halvparten av de som står i utenforskap i Nordland, har minoritetsbakgrunn.

Regelverket nå gjør det til en stor barriere for mange minoritetsspråklige, mener rektor Madsen.

→

Konkrete løsningsforslag

For å unngå tomme løfter peker skolelederne på fire nøkler:

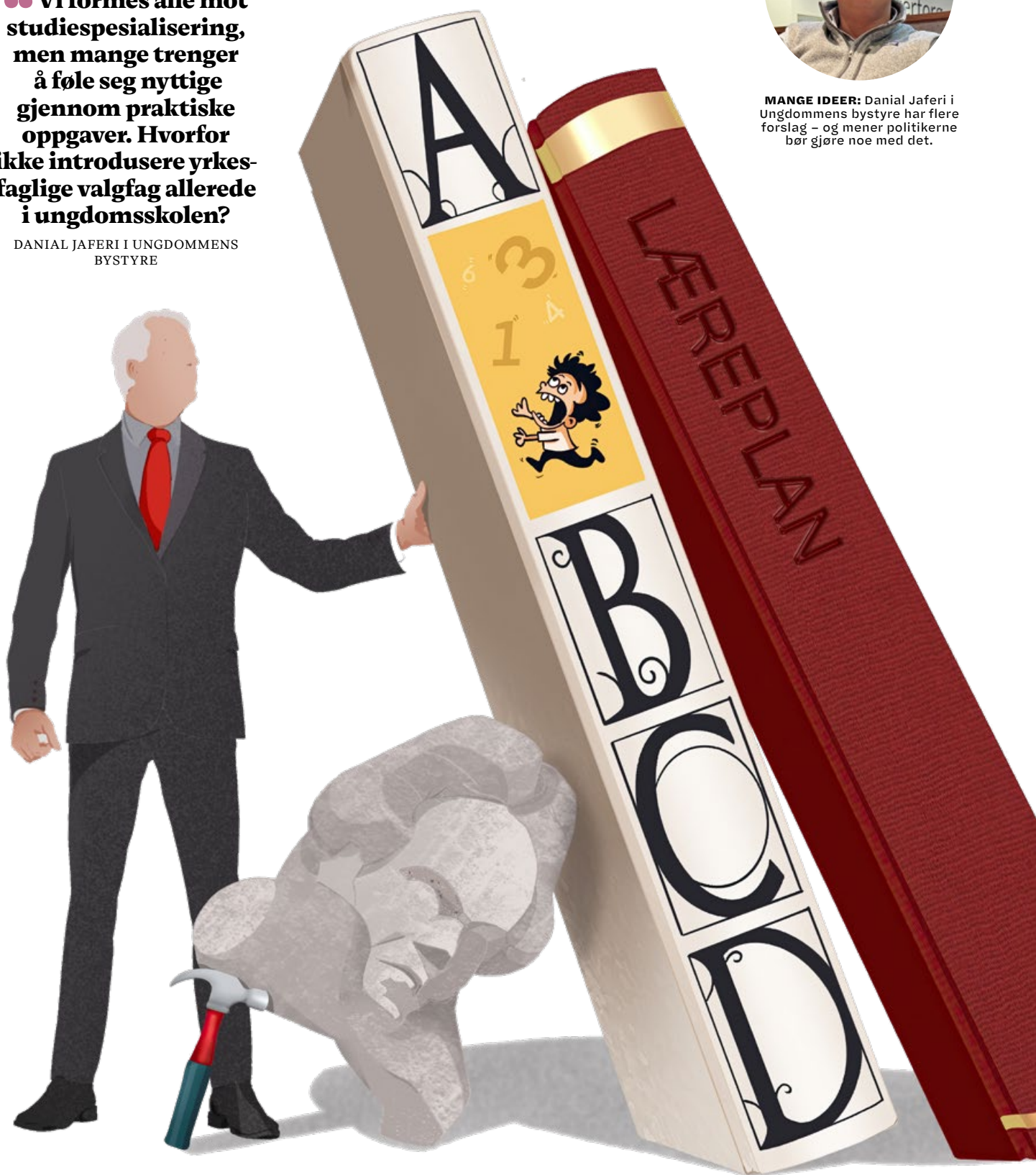
- **Tidlig yrkesvalg:** Innfør praktiske valgfag i ungdomsskolen etter tysk modell – ansett flere praktikere med yrkeserfaring i skolene.
- **Språklig inkludering:** Gjenninnfør obligatorisk norsk på vg1 for yrkesfag.
- **Mental robusthet:** Implementer ukentlige timer i mestring.
- **Fleksible læringsformer:** Tillat modulbasert opplæring kombinert med arbeid.

“ Vi formes alle mot studiespesialisering, men mange trenger å føle seg nyttige gjennom praktiske oppgaver. Hvorfor ikke introdusere yrkesfaglige valgfag allerede i ungdomsskolen? ”

DANIAL JAFERI I UNGDOMMENS
BYSTYRE

MANGE IDEER: Danial Jaferi i Ungdommens bystyre har flere forslag – og mener politikerne bør gjøre noe med det.

– På kanskje ett år på ungdomsskolen skal de lære seg både norsk og engelsk. Så bestå på vgi. Det er nesten umulig. Den tiden vi bruker på engelsk, skulle de heller hatt med forsterka norskopplæring. For alle de minoritetsspråklige som ønsker seg ut i et yrkesfag, de er en arbeidskraftsreserve, sier Madsen.

Selv om de er forsiktig optimister når det gjelder hva som kommer ut av ungdomsløftet, mener de det må være mer enn ord.

– Hvis du sier at du skal satse på ungdommen, så gjennomfør det, da! Ikke bare si det, sier Elias Øen på verkstedet til Kvadraturen.

Lenger borte i byen er Jaferi i Ungdommens bystyre full av forslag.

Han mener at regjeringen må ta konsekvensen av samfunnsøkonomiske regnestykker og komme med en innsats for å hindre at folk faller utenfor i første omgang.

– Hver dropout koster samfunnet mange millioner – hadde vi brukt de pengene på forebygging, kunne vi spart mye.

Han trekker fram Kristiansands fritidstilbud som modell.

– Fritidsklubber med pedagoger plukker opp unge før problemene eskalerer. De kobler dem på hjelpeapparatet – det er billigere enn å reparere skader etterpå.

Aida Clarke Stavdal, leder i Ungdommens bystyre i Kristiansand, er enig.

– Forebygging er vår mest økonomiske, tryggeste og smarteste løsning for å spare liv, helse og penger. Vi ser at generasjonen vår blir preget av psykisk uhelse, ungdomskriminalitet og ekstremisme.

VIL HA LOVPÅLAGT TILBUD

De to ungdommene mener det må gjøres noe – og at det må være mer enn symbolpolitikk.

Fritidsklubber burde bli lovpålagt, mener Jaferi. Slik situasjonen er i dag, er det ofte slike tilbud som kuttes først når kommuner må spare penger.

– Når noe funker, må vi satse på det. Stavdal mener møteplassene er avgjørende.

– Gode møteplasser sikrer en trygg arena for sosialt fellesskap med voksne som har kompetanse til å jobbe med ungdom. Det er lavterskeltilbud som

hindrer at noen blir ekskludert på grunn av sosioøkonomiske forhold.

– PSYKISKE PLAGER EKSPLODERTE

Ungdommens mentale helse er noe som skaper bekymring.

– Etter corona har psykiske plager eksplodert, men vi ser få konkrete tiltak, sier Jaferi.

Han foreslår:

- flere helsesykepleiere med tid til individuelle samtaler
- livsmestringsfag med fokus på CV-skri-ving, sosiale ferdigheter og digital dømmekraft
- kompetanseheving blant lærere for å oppdage psykiske vansker tidlig
- flere helsesykepleiere i skolene med tid til individuelle samtaler – ikke halvhjerta samtaler i fullpakka timeplaner.

ADVARER MOT SKOLENEDLEGGELSE

Samtidig advarer Jaferi mot å legge ned skoler.

– Skolen er en forebyggingsarena, men →

“Gode møteplasser sikrer en trygg arena for sosialt fellesskap med voksne som har kompetanse til å jobbe med ungdom.”

AIDA CLARKE STAVDAL,
LEDER I UNGDOMMENS
BYSTYRE I KRISTIANSD

Hva bør være i et ungdomsløfte?

– Mindre mobilbruk, kanskje litt flere aktiviteter og noe mer sosiale ting som vi kan gjøre i lag. Det er viktig for å knytte en relasjon med andre uten å bruke sosiale medier.

Maja Vikjord og Alva Hestnes Berg,
elever på yrkesmesse

– Unge burde bli mer forberedt på hva som skjer etter ungdomsskolen. Jeg som hybelboer hadde ingen aning om hvordan jeg skulle gjøre det med stipend, betale leien og alt. Jeg sto der som et spørsmålsteegn.

Henriette Nilsen, elev
på yrkesmesse

– Det er viktig med tilskudd. Så må vi sikre at ungdommen kommer seg ut i jobb og blir fulgt opp. De kan få et sjokk når de ikke vet hva som forventes av dem. Dagens skoleløp passer kanskje heller ikke alle. Det er mangelvare dette med fagfolk. Vi merker det veldig godt i helse.

Jorunn Kjelle, Melissa Dahl Pedersen og Marie Holde, Vågan kommune

– Det største behovet er å finne noe meningsfullt å holde på med. Det er mange unge voksne som ikke går på skole eller er i jobb. Der har regjeringen kommet med tiltak. Det er spennende å se hva mer som kommer. Vi gir ungdom et tilbud om mer praksis enn skole. Vi ser at utrolig mange lykkes den veien. Hos oss kan du begynne enten du er 20 år eller kommer rett ut av ungdomsskolen.

Simen Ryer, Nordnorske entreprenørers serviceorganisasjon (NESO)

– Hvis de hadde sponsa litt penger på de som er i yrkesfag, hadde det hjulpet mange. De kunne støttet sertifikatet for oss som trenger det i jobb. Fraværsgrensen kan økes. Skolen kan møte eleven mer som den er, ikke tenke at alle skal inn i et A4-løp. De kan få ned kostnaden for fritidsaktiviteter. Mobilforbud alene løser ikke mobbing.

Leah Galdal og Magnus Røen, vg2 kjøretøy

når vi legger ned små skoler, mister vi muligheten til å se hver enkelt elev.

Stavdal legger vekt på skolens rolle.

– Livsmestring er grunnlaget for å balansere alt annet. Hvordan skal man konsentrere seg om diktanalyse uten å føle seg komfortabel i egen kropp? Vi trenger et fag som lærer bort CV-skriving, digital dømmekraft og hvordan man håndterer familiesituasjoner som skaper store følelser.

SYNES SKOLEN ER FOR TEORETISK

Begge ungdommene i Kristiansand synes skolen er for ensidig, og at utdanningsløpet er lagt opp på en måte som ikke passer for alle.

Jaferi foreslår mer valgfrihet.

– Vi formes alle mot studiespesialisering, men mange trenger å føle seg nyttige gjennom praktiske oppgaver. Hvorfor ikke introdusere yrkesfaglige valgfag allerede i ungdomsskolen?

Stavdal støtter opp om det.

– Agder har høye tall på unge uføre. Vi må tilby flere lærlingplasser og praktiske alternativer for de som sliter med A4-undervisning. Jeg selv trivdes bedre med aktiv læring.

MENER STRENGERE LÆRERE ER FEIL LØSNING

Stavdal utfordrer også politikerne som mener at mer disiplin i klasserommet skal løse store problemer.

– Strengere lærere er et begrep jeg ikke liker så godt, fordi det høres ut som elevmedvirkning, morsom skolehverdag og motivasjon forsvinner, sier Stavdal.

– De lærerne jeg personlig har opplevd som mest respekterte, er de som er tydelige. Tydelige rammer, grenser og beskjeder gir et tydelig signal til elevene om hva de skal oppnå innenfor rammene. ●

Ber skolene bli med på løftet

Arbeidsminister Tonje Brenna (Ap) sier hun vil invitere skolene og andre parter med på ungdomsløftet. Her letter hun litt på sløret om hva som skal skje.

TEKST SNORRE SCHJØNBERG

Statsminister Jonas Gahr Støre (Ap) skal ikke ta ungdomsløftet, han lovet i nyttårstalen alene. Regjeringen sier vi trenger en samlet innsats for å sikre ungdommer en framtid med trygg jobb.

– Da må vi også tenke bredt. Vi trenger en samlet innsats som favner skole, utdanning, helse og arbeidsliv. Arbeiderpartiregjeringen vil nå invitere partene og andre sentrale aktører til et «ungdomsløft», sier Brenna.

– Vi vil ta initiativ til møter med partene og andre sentrale aktører i nær fremtid for å drøfte nærmere innholdet i ungdomsløftet, sier hun.

– ET TAP FOR SAMFUNNET

110.000 unge er utenfor arbeid og utdanning. Det er et høyt tall i lille, rike Norge.

– Det er et tap både for den enkelte og for samfunnet når unge ikke kommer i arbeid, sier Brenna.

Hun viser til at regjeringen i 2023 innførte en ungdomsgaranti i Nav. Nå har de gått enda litt lenger.

– Arbeiderpartiregjeringen vil garantere at alle under 30 år gis tilbud om jobberfaring, oppfølging eller utdanning, sier Brenna.

DETTE VIL BRENNÅ

Selv om det fortsatt er litt uklart hva som til slutt blir med i ungdomsløftet, letter Brenna på sløret om hva hun vil:

- ▶ Prioritere innsatsen i Nav til unge mellom 16 og 30 år
- ▶ Utarbeide et rekrutteringsprogram for unge til helse- og velferd
- ▶ Etablere forsøk med en ny ungdomsyttelse uten at nedsatt helsetilstand er et inngangsvilkår (ungdomsprogrammet) →

“Arbeiderpartiregjeringen vil garantere at alle under 30 år gis tilbud om jobberfaring, oppfølging eller utdanning.”

ARBEIDSMINISTER
TONJE BRENNÅ (AP)

SAMARBEID: Tonje Brenna mener ungdomsløftet må være et samarbeid mellom alle som er involvert i skole, utdanning, helse og arbeidsliv. Foto: Javed Parsa, NTB

Statssekretær Synnøve
Mjeldheim Skaar (Ap).
Foto: Arbeiderpartiet

problemstilling de har bedt Utdanningsdirektoratet se spesielt på, opplyser Skaar.

UTSTYR TIL PRAKTISK UNDERVISNING

Hun mener regjeringen har gjort mye for å gjøre skolehverdagen mer praktisk og variert.

– Motivasjon er helt avgjørende for gode læringsresultater. Lærere og elever ønsker mer praktisk undervisning, men mangler utstyr, rom og faglige ressurser, sier Skaar.

Hun viser til at regjeringen har kommet med en ekstra tilskuddspott for elever fra femte til tiende. Det gir i år norske kommuner 160 millioner kroner til å kjøpe inn utstyr til praktisk undervisning.

– I tillegg vil vi gjøre det obligatorisk å tilby arbeidslivsfag på ungdomstrinnet og innføre valgfag på mellomtrinnet, sier Skaar.

– Det er også bevilget til sammen 415 millioner kroner ekstra til norske kommuner for flere fysiske skolebøker i 2023 og 2024.

LIVSMESTRINGSFAG?

Statssekretæren sier regjeringen er helt enig i at elevene også skal lære sosiale og emosjonelle ferdigheter som de trenger for å klare seg i livet.

Men regjeringen er ikke så positive til et livsmestringsfag.

– Dette er en viktig del av skolens brede oppdrag, sier Skaar.

– Nettopp derfor bør det ikke reduseres til et eget fag. I læreplanene som ble innført fra 2020, er folkehelse og livsmestring ett av tre tverrfaglige temaer i læreplanene, og skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse.

Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å utvikle en egen kompetansepakke og støtteressurser til lærere om psykisk helse. Det skal bidra til at intensjonen med emnet «Folkehelse og livsmestring» blir ivaretatt, sier Skaar. ●

- ▶ Etablere flere lavterskeltilbud for psykisk helse og unge med sammensatte problemer
- ▶ Styrke innsatsen på IPS (arbeidsmarkedstiltak for de med psykiske lidelser)
- ▶ Utvikle flere modeller for unge som ikke klarer å gjennomføre ordinære opplæringsløp
- ▶ Utarbeide et forsøk med fireårig lønnsstilskudd for utsatte unge
- ▶ At unge med uføretrygd skal få målrettet informasjon om muligheter for arbeidsrettet oppfølging fra Nav

SER PÅ STRUKTUREN

Kunnskapsdepartementet opplyser at de er kjent med problemstillingene lærere, rektorer og andre løftet i denne utgaven av Yrke.

– Utdanningsdirektoratet er i gang med et større arbeid for å se på hvordan strukturen i videregående opplæring fortsatt skal kunne ivareta en mangfoldig elevgruppe, for eksempel gjennom mer fleksibilitet, sier statssekretær Synnøve Mjeldheim Skaar (Ap).

– Det er for tidlig å si noe om det blir endringer til fagkrav for ulike utdanningsprogrammer, legger hun til.

Men kravet til engelsk for nyankomne elever uten tidligere engelskopplæring, er en

“Lærere og elever ønsker mer praktisk undervisning, men mangler utstyr, rom og faglige ressurser.”

SYNNØVE MJELDHEIM
SKAAR (AP)

Bestill abonnement på Yrke

Er du medlem i Utdanningsforbundet kan du velge abonnementene dine på Min side www.udf.no/min-side

Har du spørsmål kan medlemservice kontaktes på e-post medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00.

Er du ikke medlem, men ønsker abonnement kan du sende e-post til abonnement@utdanningsnytt.no

Prisen er 500 kroner per år for 4 utgaver.

utdanningsnytt.no/abonnement

Utgis
i både
papirutgave
og som
e-blad

Kari Nessa Nordtun. Foto: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

NYE KRAV

Ingen oppdrag til bedrifter uten lærling

■ Skal bedrifter få oppdrag fra det offentlige, må de også ansette lærlinger. Hvert år står rundt 6 000 elever uten lære plass når de fullfører skolebiten av videregående opplæring. – Altfor mange, mener kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap), som vil stille krav til Bedrifts-Norge. Dette forventer hun av bedrifter som deltar i anbudsrunder: Bedriftene skal ha minst én lærling i bedriften når de inngår kontrakt med det offentlige. Dessuten må minst ti prosent av arbeidet utføres av lærlinger.

En ny rapport fra Oslo Economics viser at kravet om én lærling per prosjekt ikke har virket etter hensikten. Ifølge Nordtun jobber ikke alltid lærlingene på prosjektene, og bedriftene viser til de lærlingene i anbudsrundene. Skjerpingen gjelder i bransjer hvor det er flere søkere til enn antallet inngåtte lærekontrakter. Endringen gjelder fra 1. august 2025.

SIGRUN GJERLØW AASLAND

Ny minister

■ Organisasjon for Norske Fagskolestudenter (ONF) gratulerer Sigrun Gjerløw Aasland med rollen som forsknings- og høyere utdanningsminister.

Fagskolestudentene ser frem til en tett dialog og en ambisiøs satsing på høyere yrkesfaglig utdanning.

– ONF forventer at Aasland viderefører satsingen og sikrer høyere yrkesfaglig utdanning den oppmerksomheten den fortjener, sier leder Thea Tuset.

OSLO

DEMONSTRERTE: HVOR ER LÆREPLASSENE?

«Gi oss lære plass», skrek et femtitalls elever som har en bønn til politikerne: at de oppfyller løftene til yrkesfagungdom og sørger for at de får fullført utdanningen sin.

■ – De fleste land løser dette. Det er et samfunnsansvar at bedriftene gir lære plass til ungdommene som ønsker en yrkesutdanning, sier Lars Cuzner til Yrke.

Akkurat nå jobber han i Osloskolen med å drifte elevbedriften Trim på Bjørnholt videregående skole. Cuzner er kunstner og brenner for at ungdom skal få utdanne seg innen medieproduksjon. Flere elever som har gått ferdig vg2 informasjonsteknologi og medieproduksjon og vg2 medieproduksjon, har ønsket lære plass for å ta fagbrev. Men det å finne en lære plass er langt fra en enkel sak.

– Hensikten er at disse elevene skal ta fagbrev på skole, sier Lars Cuzner. Men egentlig vil jo elevene være vanlige lærlinger med ordinære lærekontrakter og på fastsatt lønn som lærling. Derfor troppet de opp utenfor Stortinget, med bannere, mikrofoner og kamerautstyr og gjorde demonstrasjonen til en mediebegivenhet.

– Gi oss lære plass, gjallet ropet, samtidig som de skrek «Gi Lars sparken».

– Vi vil ikke at det skal være behov for ham, forklarte elevene, som vil bytte ut fagbrev på skole med fagbrev i arbeidslivet.

Ungdommene Yrke snakket med, er sikre på at det er plass til dem i en rekke bedrifter, bare bedriftene tør. Lars Cuzner sier at offentligheten må ta sitt ansvar for yrkesfagungdom. Han mener at det bør legges et press på etater og bedrifter om å ta inn nok lærlinger.

VIL HA FLERE YRKESFAGLÆRER

Nå er det mulig å søke studieplass

■ Samordnet opptak har åpnet for søknader til drøyt 77 000 ledige studieplasser på over 1 800 studier til høsten.

Fristen er som vanlig 15. april, og yrkesfaglærerutdanningene forsøker nå å få inn søkere.

Yrkesfaglærer kan du bli nær sagt over hele landet: ved OsloMet, NTNU i Trondheim, Nord universitet, Universitet i Agder, Høgskulen i Volda og Høgskulen på Vestlandet.

NYTT STUDENTOMBUD

Tromsø får ombudet

■ Det nasjonale studentombudet for fagskolestudentene legges til Tromsø. Ombudet skal være operativt fra høsten av og lokaliseres sammen med HK-dir i Tromsø.

Thea Tuset, leder for fagskolestudentene (ONF), uttrykker glede over valget: – Dette har vi ønsket oss lenge, og vi tror det vil styrke kvaliteten i sektoren, sier Tuset.

Hun mener at offentligheten må ta sitt ansvar for yrkesfagungdom.

SNACK OM FAGUTDANNING

Har du en tiendeklassing hjemme?

«KJÆRE FORELDRE, SNACK MED UNGDOMMEN OM RESTAURANT- OG MATFAG», skriver kjøkkensjef Lena Fredriksen, som arbeider på Thon Hotel Hammerfest, i et leserinnlegg på nettstedet iFinnmark.

Hun ber ungdom vurdere en framtid som kokk, servitør, baker, konditor eller fagarbeider i matindustrien. Det gir en solid fagutdanning, skriver hun.

«Bransjen har utviklet seg de siste årene, og arbeidsgivere er opptatt av å skape trygge og attraktive arbeidsforhold.»

HELSE OG OPPVEKST STØRST

Flere på yrkesfag enn studieforberedende

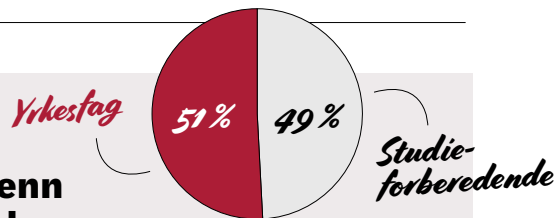
■ For første gang er det flere på yrkesfag på vg1 enn på studieforberedende. 51 prosent av alle vg1-elever startet på yrkesfag sist høst. Størst økning var det på fagene teknologi- og industrifag og helse- og oppvekstfag.

Helse og oppvekst er det klart største programområdet, med 9738 nye elever. Nest størst er teknologi- og industrifag med 7746 på første året.

Elektro og datateknologi følger på en tredje plass med 5188 nye elever.

Mens realfag stadig mister fotfestet blant de unge, ser det ut til at oppfordringen om at Norge trenger flere omsorgsarbeidere, har gått rett hjem. Her økte elevtallet med nesten 700 elever sammenlignet med året før. Totalt vokste antallet elever i vg1 på videregående skole med 2700 sammenlignet med i fjor. Elevtallet har også økt kraftig på en del mindre yrkesfag.

På de studieforberedende programmene er studiespesialisering klart mest populært, deretter følger idrettsfag.

DET JUBLES! Prosjektleder Siddis Center Ole Weierholt fra Region Stavanger (t.v.), fagopplæringssjef Cathrine Utne Pettersen, fylkesordfører Ole Ueland og leder B2B Anette Larsen Bogna. Foto: Rogaland fylkeskommune

MESTERSKAP

Neste yrkes-NM legges til Rogaland

■ Stavanger får yrkes-NM i 2028, og beslutningen møtes med glede i fylket.

NM skal arrangeres i Siddis Center i februar om tre år. Fylkesordfører Ole Ueland sier at arrangementet vil vise hvor viktig yrkesfag er for samfunnet og inspirere flere til å velge yrkesfaglig utdanning.

WorldSkills Norway har tildelt Rogaland vertskapet etter vurdering av fylkeskommunens søknad. Først skal det være yrkes-NM i Førde i april i år.

Bjørnar Valstad, daglig leder i WorldSkills Norway, sier at mesterskapet er en arena for å engasjere unge i yrkesfaglige utdanninger. Over 16 000 elever fra ungdomsskoler og videregående skoler inviteres til å oppleve mesterskapet.

Yrkes-NM skal heretter avvikles i februar i partallsår.

“ Dette blir fantastisk! Rogaland er i norgestoppen når det gjelder å utdanne fagarbeidere, og det er veldig kjekt at NM i yrkesfag skal arrangeres hos oss.

FYLKESORDFØRER OLE UELAND

UTVIKLER UNGDOM PÅ VEI: 100 PROSENT ELEVFOKUS

Da rektor Tore Simensen fikk en kopp fra fylkeskommunen der det sto «80 prosent gjennomføring», lot han seg tirre. Neste gang det kom besøk fra fylkesledelsen, sto en annen kopp på bordet, med teksten «100 prosent elevfokus. Utvikling av ungdom på vei».

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

LILLEHAMMER

Hvis vi skulle sette dette på den ytterste spissen, kunne vi skrive at Tore Simensen er en fargeblind dyslektiker som enten ville bli fotballspiller eller jagerpilot. Da russekullet hans på Lillehammer videregående skole hadde 40-årsjubileum for kort tid siden, var det ingen som hadde trodd at de skulle møte igjen den viltre gutten som rektor. Og det hører med til historien at han bare har vært ansatt der i under to år, så det har vært tid til mye annet. En sivilingeniør kan godt bli barista eller ta initiativet til å bygge egen barnehage.

– De jeg gikk på videregående med, hadde nok sett for seg at det skulle bli noen ingeniørgreier eller idrett på meg, sier Tore Simensen. Nå er han øverste leder for rundt 1 200 elever og 240 ansatte. De fordeler seg på over ti utdanningstilbud, og de fleste yrkesfagene er representert.

Rektoren ser det ikke som noe mål at alle skal få toppkarakterer.

– Vi må finne ut hva som er nok kompetanse for å lykkes. Elever kan ha toere og treere i flere fag, men gjøre det veldig bra i yrkesfaglig fordypning. Vi må stille oss litt undrende til denne gjengen midt i tenårene, for vi vet lite om hva som skjer videre.

Men vi må gi dem full oppmerksomhet og sørge for at de trives på veien. Da fullfører de fleste også, sier Simensen, og viser til koppen han fikk laget. Her hører det også med et eksempel.

– En jeg kjenner, fikk bare toere og treere på videregående. Så jobbet han litt, studerte noen fag, og så våknet interessen. Nå har han doktorgrad i nanoteknologi.

GIKK I BALL

Da spoler vi litt tilbake i tid. For lille Tore var fotball livet. Han løp fort og scoret mål. Dette ble lagt merke til, han fikk også plass på kretslaget, og drømmen var å bli fotballspiller. Etter hvert begynte andre ting å bli mer spennende, og interessen for realfag våknet, så han gikk også den veien på videregående.

– I vg1 fikk jeg ikke gode nok karakterer til å ha fysikk på vg2 og kunne ikke fortsette på Lillehammer vgs. Jeg flyttet derfor over til Gausdal. Lærens kommentar var at dette skulle jeg være glad for, for jeg hadde ikke klart meg uansett.

Ordene festet seg, og rektoren kan ta dem fram som et eksempel på hvordan det ikke skal gjøres. På vg3 kom han tilbake til Lillehammer videregående, og fullførte. →

“Elever kan ha toere og treere
i flere fag, men gjøre det veldig
bra i yrkesfaglig fordypning.

EGEN KOPP: Rektor Tore Simensen har fått laget egen kopp for skolen. På den står det: «100 % elevfokus. Utvikling av ungdom på vei.»

MOTBEVISTE: Få av klassekameratene hadde trodd at Tore Simensen skulle komme tilbake til Lillehammer videregående skole som rektor.

“En jeg kjenner, fikk bare toere og treere på videregående. Så jobbet han litt, studerte noen fag, og så våknet interessen. Nå har han doktorgrad i nanoteknologi.

– Jeg var på ingen måte noen streber, og i vg3 fikk jeg bekreftet at jeg hadde dysleksi. Det ga mening, og jeg så at jeg hadde utviklet min egen strategi for å lære.

– Og så er jeg fargeblind, tilføyer Simensen spøkefullt på listen over mangler.

Dette gjorde det helt umulig å oppfylle plan nummer to, som var å bli jagerpilot. Men han kompenserte med å bli fallskjermhopper.

KOBLER TEORI OG PRAKSIS

Etter videregående valgte Tore Simensen et fireårig studium i Glasgow for å bli sivilingeniør innen elektronikk og elkraft. Der spilte han også fotball på studentlaget. Første jobben var ved daværende Gjøvik ingeniørhøgskole.

– Jeg opplevde ikke meg selv som pedagog, men motiverte de unge som skulle ut i yrket. Vi hadde etter hvert både ingeniør- og sykepleiestudenter. Det var mye prosjektarbeid og koordinering mot næringslivet, sier Simensen. Ved siden av jobben tok han høgskolepedagogikk og ble lektor.

Aktivt samarbeid mellom skole og næringsliv har han stor tro på, og han ser gjerne at det blir

DETTE ER TORE

ALDER: 59 år

BOR: Lillehammer

UTDANNING: sivilingeniør i elektronikk og elkraft, studerte i Glasgow, senere Høgskolelektor

STILLING: rektor ved Lillehammer videregående skole

HOBBY: fallskjermhopping, dykking, toppturer, reiser

LESER: biografier og krim

SER PÅ: dokumentarer og krimserier

LYTTER TIL: mye bra fra 70- og 80-tallet

BRENNER FOR: utvikling av ungdom

mer kobling mellom teori og det praktiske. Da han ble rektor på Lillehammer vgs., meldte han skolen inn i industriforeningen, næringsforeningen, Visit Lillehammer og andre lignende organisasjoner.

– Da kan næringslivet bli kjent med oss, og jeg med dem. Dette vil også gi studiespesialisering en gevinst, for vi må huske at de elevene også skal ut i det virkelige livet.

Etter noen år forlot Simensen skolen. Han arbeidet med enøk for Energiråd Øst og ble senere selvstendig næringsdrivende i ti år. Da jobbet han med flere Nav-prosjekt, for å få arbeidsledige tilbake i yrkeslivet, og fikk også et stort nettverk.

– Jeg startet også min egen kafé og var barista ved siden av. Der tapte jeg penger og hadde det gøy, lyder oppsummeringen.

Det hører også med til historien at Simensen fikk en datter i 1992, og det var umulig å oppdrive barnehageplass.

– Dette var rett før OL på Lillehammer. Vi gikk sammen tre par, bygget Steinrøysa barnehage og hentet to svenske førskolelærere, så alle ungene snakket svorsk. Barnehagen er der fortsatt, med ekskona mi som styrer.

VIKTIG Å VÆRE I GOD FORM

Fysisk aktivitet er stikkordet for mye av det Simensen alltid har drevet med på fritiden, og han mener det er viktig at elevene også er i god form.

Etter to år som rektor på Hammartun skole på Lillehammer, som har elever fra første til tiende

trinn, meldte han overgang til Norges Toppidretts-
gymnas (NTG) i hjembyen, og ble der i seks år.

– *Hva lærte du av tiden der?*

– At utviklingsarbeid ikke er gjort over natta, men når en del personer går inn for noe sammen, kan de oppnå formidable resultater. Du må bare stå i det lenge nok.

Simensen understreker at kroppsøving er nyttig, ikke minst for de som går yrkesfag.

– Jeg hadde et møte med industriforeningen der de fortalte at noen elever måtte trene på å holde ut en arbeidsdag rent fysisk. Bra form er en forutsetning enten du blir frisør, renholder eller helsefagarbeider eller jobber i barnehage, og det er bygningsarbeidere som må måke snø det meste av dagen før de kan gjøre en jobb på et tak.

TRENGER FLERE PÅ YRKESFAG

Verken yrkesfag eller studiespesialisering peker seg ut på Lillehammer vgs., og elevene er fordelt så godt som likt.

– Vi klarer ikke å sørge for nok arbeidskraft. Det er nesten et umettelig behov innen helse, og det er også stor etterspørsel innen bygg, elektro og bilfag.

Lillehammer er en populær by, så på restaurant- og matfag trengs det flere elever for å dekke etterspørselen. Alt med data har også et skrikende behov.

– *En del elever som velger yrkesfag er ikke så glade i for mye teori. Hvordan kan skolen ta hensyn til dette?*

– Fellesfagene må stå i stil med det yrket de skal ut i. De trenger ikke femmere og seksere i alle fag, men kunne det grunnleggende faglig og være i stand til å uttrykke seg, sier Simensen. Han skulle gjerne hatt flere lærere for å kunne gitt mer faglig støtte til elevene i det de synes er vanskelig. Dette gjelder spesielt fellesfagene.

Selv har rektoren hatt sans for å gjøre noe praktisk. I én sommerjobb flyttet han lageret til gamle Mesna Bruk, og i en annen kjørte han veivals.

Rektorens erfaring er at flere elever som velger idrett, burde gått yrkesfag i stedet for studiespesialisering.

– Spesielt i lagidrett er det flere praktikere enn teoretikere. Fra høsten 2026 arbeider vi derfor for at fotball skal kunne kombineres med noen av yrkesfagene her på Lillehammer vgs. For noen er idretten en forutsetning for å lykkes på skolen, og de tar med seg mestringsfølelsen, sier rektor Tore Simensen. ●

**ENGASJERER SEG
GJERNE:** Rektor Tore
Simensen er av typen
som liker å engasjere
seg der ting skjer.

“ Vi foretrekker ingeniører med teknisk bakgrunn. Akademikere som aldri har koblet en ledning, får sjokk når de kommer rett fra skolen. Mange med fagbrev i bunn, var i jobb før de tok ingeniørutdanningen.

SVEINUNG TOLLEFSEN, DAGLIG LEDER I MARINE TECHNOLOGIES

AUTOMATIKER: Marine Technologies utvikler og bygger styringssystem for skip. – Jeg skal ta fagbrev som automatiker. Antakelig går jeg videre på ingeniørfag, sier Torje Tollefsen.

TO UTDANNINGER I ET LØP

Planlagt sammen med lokalt arbeidsliv

Dalane videregående skole i Egersund har gode erfaringer med YSK-utdanning. Tilbudet er planlagt av skolen sammen med lokalt næringsliv.

TEKST KJETIL S. GRØNNESTAD FOTO ALF BERGIN

Det var bedriftene i Egersund som etterspurte YSK-utdanning, forteller Therese Anita Holmen, YSK-koordinator og faglærer i elektro og datateknologi på Dalane videregående.

KOMBINERER TO STUDIEFORLØP

YSK (yrkes- og studiekompetanse) er et fireårig løp som gir eleven både fagbrev og spesiell studiekompetanse med realfagsfordypning. Eleven kan søke høyere utdanning som krever realfagskompetanse. Praktisk arbeidserfaring følger med på kjøpet.

Før oppstart av YSK-forløpet på Dalane, planla en ressursgruppe med representanter fra lokalt næringsliv hvordan tilbudet skulle etableres. Sveinung Tollefsen, daglig leder i Marine Technologies, som utvikler og bygger styrings- og kommunikasjonsutstyr til skip, satt i ressursgruppa.

– Vi foretrekker ingeniører med teknisk bakgrunn. Akademikere som aldri har koblet en

ledning, får sjokk når de kommer rett fra skolen. Mange med fagbrev i bunn var i jobb før de tok ingeniørutdanningen, sier Tollefsen.

TAR INN ÉN PER ÅR

Marine Technologies har flere lærlinger i ordinært løp, og vil ta inn én YSK-elev i året.

Målet er å ta inn fire i løpet av en fireårsperiode.

Første året tok Tollefsen inn sin egen sønn, Torje Tollefsen, som YSK-elev. Høsten etter tok de inn ytterligere én elev.

YSK-koordinator Therese Anita Holmen sier det er bedriftene selv som velger hvilke elever de tar inn i praksis.

– Bedriftene foretar intervju og foretar utvelgelsen slik de også gjør med andre lærlinger og arbeidstakere, sier hun.

JA TAKK TIL BEGGE DELER

Yrke har møtt Torje Tollefsen, som trives som →

HANDS ON: Torje Tollefsen, YSK-elev på elektro, ser nytten av teoriundervisningen når han skal jobbe praktisk på Marine Technologies.

FADDER: Jarle Hovland (bak) fra Norsk fiber-optikk er fadder for Gabriel Aamodt. – Det er viktig at elevene lærer å prate med folk når de er ute på jobb, sier Hovland. I dag skal de to drive feilsøking i en fiberboks.

FIRE YSK-ELEVER: Sveinung Tollefsen, daglig leder av Marine Technologies i Egersund og far til Torje Tollefsen, ser for seg opptil fire YSK-elever samtidig i bedriften. – Vi ønsker flere ingeniører. De beste ingeniørene er de som har praktisk erfaring i bunn, sier han.

YHSK-elev. Som 10-klassing var han usikker på om han ville velge yrkesfag eller studiespesialisering. Han likte begge deler. Da han oppdaget YSK, valgte han det siden han da får både studie- og fagkompetanse.

– Det er bra at jeg får brukt det jeg lærer på skolen, i bedriften. Da ser jeg med en gang nytten av det jeg lærer, sier han.

Torje planlegger å ta fagbrev i automasjon, deretter jobbe noen år, før han fortsetter med ingeniørstudium.

MOTIVERTE ELEVER

Ifølge Therese Anita Holmen passer YSK-forløpet best for elever som er særskilt motiverte. Det kreves gode karakterer (4,5 i snitt) for å få opptak.

– Det er ulikt ordinær utdanning. Allerede i 10. klasse må eleven tenke på valg av fagbrev, og bli intervjuet av potensielle bedrifter. De må tidlig møte og forholde seg til mange ulike mennesker. Vårt ansvar som lærere er å ikke dynde dem ned med for mye lekser de dagene de er i jobb, sier hun.

YSK-klassen på Dalane vgs. har plass til 15 elever. Forrige skoleår gikk seks på TIF, mens fem følger elektrofag. Opprinnelig var enda en elev med, men han byttet til ordinært undervisningsopplegg da YSK ikke passet ham.

YSK-KOORDINATOR:
– YSK-elevene har teoriundervisning tre dager i uka, og er ute i bedrift de to andre. I dag er alle 11 elever ute på jobb, sier Therese Anita Holmen, YSK-koordinator på Dalane videregående skole.

ØKT AKTIVITET: – YSK gir tettere samarbeid mellom skole og bedrift. Det vises igjen i økt aktivitet på utplassering og læreplaner for ordinære yrkesfagklasser, sier Brigt Roar Skeie, TAF-koordinator på Knarvik vgs. Foto: privat

YSK på Dalane er også åpent for elever på bygg- og anleggsteknikk.

– Jeg ønsker å inkludere helsefag, sier Holmen.

TRENGER BEDRIFTER

For å tilby YSK må skolen ha bedrifter å samarbeide med. De som satt i ressursgruppa, som Marine Technologies, tilbød læreplaner. Men da skolen fikk mange søkere på elektrofag som ønsket YSK, viste det seg at de manglet bedrifter til elektroelevene.

– Jeg måtte ut og rekruttere bedrifter. Jeg sendte forespørsler på e-post, men det er ikke nok. Det beste er å dra ut til bedriftene og fortelle dem direkte hva YSK er, sier Holmen.

Selv har hun 27 års erfaring som elektriker, før hun ble lærer på Dalane. Dermed hadde hun et nettverk å dra nytte av, og har tidligere vært på flere byggeplasser sammen med Jarle Hovland, som i dag er fibermontør hos Norsk fiberoptikk.

Vi møter Hovland ute på oppdrag i et boligområde på Eigerøy, der han er fadder for YSK-eleven Gabriel Aamodt.

– For oss som bedrift er den største forskjellen at læreprosessen tar lengre tid, og at lærlingen er yngre enn ordinær lærling. Mens en lærling er hos oss i to år, skal YSK-eleven være her i fire, sier Hovland.

Denne dagen driver han og Gabriel Aamodt feilsøking i en koblingsboks for fiberkabler. For Gabriel var det litt tilfeldig at han valgte YSK, men han forsto at dette studiet ga mange muligheter.

– Det er gøy å begynne å jobbe, og få lønn, fra første dag. Jeg har ikke bestemt meg for hva jeg skal gjøre etterpå. Kanskje jobbe et år før jeg går videre på ingeniørstudier, undrer 17-åringen.

Uansett vil han etter sine fire år både ha studiekompetanse og et fagbrev som telekommunikasjonsmontør.

LAGER INDIVIDUELT OPPLÉGG

Som YSK-koordinator lager Holmen individuell læreplan for hver elev. Hun følger opp de 11 utplasserte YSK-elevene ute i bedriftene i Dalane-regionen.

– Det er skikkelig gøy å reise rundt og se hvordan det går med elevene. De er motiverte og ressurssterke. Det varierer hvor mye oppfølging de trenger, sier hun.

Siden elevene jobber i bedrift, følger de bedriftenes rutiner for ferie. Det betyr at de må jobbe i skoleferien.

NASJONALT NETTVERK

Holmen har lært mye av erfaringene både fra Knarvik videregående skule i Alver kommune nord for Bergen og Sauda videregående skule i Rogaland.

– Knarvik vgs. er som en mentor for oss andre med YSK, sier Holmen.

Ifølge Brigte Roar Skeie, TAF-koordinator (tekniske og allmenne fag) for TIF ved Knarvik vgs., startet de tilbudet i 1993. Den gang kun innen mekaniske fag, men i dag tilbys dette både innen TIF (mekanisk), byggfag, helsefag, data og elektronikk, og automasjon. Erfaringene er gode.

– Mange elever som har tatt høyere utdanning, har fått godt utbytte av sin tekniske bakgrunn, sier Skeie som selv er tidligere TAF-elev.

Samtidig gir TAF/YSK-tilbudene et løft for skolen fordi det øker mulighetene for samarbeid med lokal industri. Men skal TAF/YSK-tilbudet fungere, må det være forankret både internt på skolen, og eksternt hos samarbeidsbedriftene. Ikke minst må skolen sette av nok ressurser til å følge opp både elever og bedrifter.

– Elever kommer ut i arbeidslivet tidligere enn normalt. Det er viktig å gi nødvendig støtte både i gjennomføring av opplæring og for å knytte teori fra skolen sammen med arbeidet som gjøres i praksis, sier Skeie.

Også Eirik Aasheim, YSK-koordinator ved Sauda videregående skole, forteller om gode erfaringer for elever og bedrifter mens de hadde et fireårig

KREVENDE: – YSK er et krevende utdanningsløp, så det er viktig at elevene holder motivasjonen gjennom alle fire år, sier Eirik Aasheim, YSK-koordinator på Sauda vgs. Foto: privat

prøveprosjekt med YSK som startet skoleåret 2018/19.

– Ønsket må komme fra næringslivet. Vi er avhengige av godt samarbeid med bedriftene for å gjøre dette mulig. Siden det er et ganske krevende utdanningsløp, er det viktig at elevene klarer å holde motivasjonen oppe gjennom alle fire år, sier Aasheim.

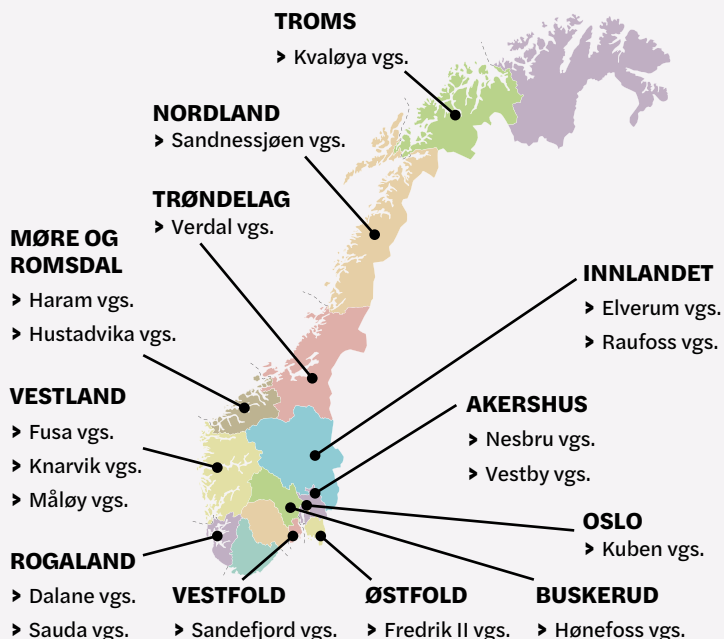
YSK-studiet på Sauda vgs. videreføres nå som fast tilbud innen TIF. Flere fag vurderes inkludert.

Skoler over hele landet kan nå møtes og utveksle erfaringer.

– 14. mars i fjor startet vi et nasjonalt nettverk for YSK-koordinatorer. Det viser seg at skolene har organisert tilbudet veldig ulikt, sier Therese Anita Holmen. ●

Nettverk over skoler med YSK

(kan også kalles TAF (tekniske og allmenne fag) eller andre benevnelser)

Opplæringsløp YSK på Dalane vgs.

År	Status	I bedrift	På skolen	Kommentar
1. år	elev	2 dager	3 dager	utplassering i bedrift
2. år	lærling	2 dager	3 dager	lærekontrakt tegnes
3. år	lærling	2 dager	3 dager	tverrfaglig eksamen vg3-faget
4. år	lærling	3 dager	2 dager	fagprøve

Yrkesfag som salderingspost?

Høstens budsjettbehandling i flere fylkeskommuner har med all tydelighet vist at yrkesfag kan stå i fare for å bli en salderingspost. For å få den fylkeskommunale økonomien til å gå opp, må politikerne kutte utgifter. De største utgiftene har fylkeskommunene naturlig nok innen samferdsel og videregående skole, som er de to største ansvarsområdene de har. Med andre ord: For at kuttene skal monne, er det her det må kuttes.

MEN PRØV, SOM POLITIKER, Å FORESLÅ KUTT innen samferdsel. Da blir velgerne plutselig veldig engasjerte og protesterer høylytt i alle tenkelige medier. Å utsette oppgradering av en veistrekning, legge ned en bussrute eller kutte antall avganger i en båt rute kan fort føre til noe som nærmest ligner en lokal revolusjon. For ikke å snakke om bompenger! Da Rogaland fylkeskommune for noen år siden ville innføre rushtidsavgift, stilte en stor mengde ellers fornuftige mennesker seg opp og demonstrerte utenfor fylkesutvalgssalen. Situasjonen opplevdes såpass truende at fylkeskommunen måtte innføre ekstra sikkerhetstiltak på fylkeshuset.

Som politiker kan det da være fristende å heller kutte i noe som ikke merkes så godt – i hvert fall ikke på kort sikt. Videregående skole har i flere år opplevd at det kuttes litt hvert år, og på stadig mer kreative måter. Flere elever i hver klasse, kutt i tildelingen av kontaktlærertillegg til skolene, sammenslåing av yrkesfagklasser i teorifagene, kutt i lærebokbudsjettet og kutt i utstyrsbudsjettet er bare noen eksempler. På flere skoler tas det inn flere elever i klassene enn det er fysisk plass til på verkstedene, med

den begrunnelsen at «det er alltid et par stykker som slutter i løpet av de første månedene».

FAGTILBUDET SVEKKES ved at fylkeskommunene legger ned tilbud som er dyre i drift, og dersom det skal opprettes nye tilbud, oppretter de disse innen studiespesialisering eller såkalte lette yrkesfag, som helse og oppvekst. Fylkeskommunene har ikke råd til å opprettholde tilbud i små fag, noe som får konsekvenser også for næringslivet. I delrapport 3 i evalueringen av fagfornyelsen yrkesfag melder flere lærebedrifter i små fag nå at de ikke lenger får tak i lærlinger lokalt, siden de nye, mindre vg2-tilbudene ikke tilbys på skoler i nærområdet.

Men et av de kuttene som nok får aller størst konsekvenser for yrkesfagelevne, handler om faget yrkesfaglig fordypning. Dette sies det ganske mye om i evalueringen av fagfornyelsen yrkesfag. Nesten en fjerdedel av lærebedriftene melder at elevene ikke er forberedt på å komme ut i arbeidslivet, at de mangler engasjement, og at de krever tettere oppfølging enn før. En mulig forklaring er ifølge rapporten at elevene i mindre grad har vært ute i yrkesfaglig fordypning på grunn av koronapandemien. Dette viser viktigheten av YFF-faget for gode overganger til læretid.

Bedriftene er i evalueringen tydelige på at de ønsker seg mer oppfølging fra elevenes faglærer når de er utplassert, og at mer samarbeid mellom skole og arbeidsplass er en avgjørende nøkkelfaktor for å lykkes. Videre peker bedriftene på at det er viktig å samarbeide med skoler om opplæring og forståelse for kompetansebehov. Når bedriftene tydelig uttrykker at de ønsker tettere samarbeid og

“**Videregående skole har i flere år opplevd at det kuttes litt hvert år, og på stadig mer kreative måter.**”

besøk fra lærerne i praksisperioden, er det en veldig dårlig idé å kutte i timene faglærerne får til å følge opp elevene.

IKKE MINST ER YRKESFAGLIG FORDYPNING en viktig rekrutteringsarena. En bedrift sier det slik i rapporten: «Vi ønsker de som passer hos oss. Utplassering er veldig viktig for å få vist hvilke forventninger vi har, og en fin måte for dem å få vist seg fra sin beste side på, det blir som et kjempelangt intervju.» Flertallet av lærlingene som er spurt, svarer at de har fått læreplass ved selv å ta kontakt med bedriftene. Da er det utvilsomt en fordel om de allerede har vært utplassert i bedriften, og både de og bedriften har hatt gode erfaringer med det. All erfaring viser at dersom elevene skal ha et best mulig utbytte av utplassering i YFF-faget, må faglærerne følge tett opp.

Rapporten peker på at økonomien på skolene skaper dilemmaer og hindringer for å kunne oppfylle kravene til en opplæring i tråd med intensjonene i læreplanene. Dette må politikerne ta på alvor! Fylkeskommunene, og ikke minst den enkelte skole, må sikres nok ressurser til å gi et skikkelig tilbud til ungdommene våre. Det er tross alt de som er framtidens arbeidstakere.

Ingeborg Lovise Tyse

LEDER YRKESFAGLIG FORUM
ingeborg.lovise.tyse@utdanningsforbundet.no

Bestill annonser for 2025

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **12. februar** / 14. mars
- 2 **23. april** / 23. mai
- 3 **27. august** / 26. september
- 4 **12. november** / 12. desember

Visste du at
annonser hos
oss sees av
16 000 lesere?

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 92 83 68 30

[utdanningsnytt.no/
annonser](https://utdanningsnytt.no/annonser)

LEgger STOR PRESTISJE I YRKESFAGLIG FORDYPNING

En viktig oppgave er å kurere elevene for telefonskrekk og øve på faste håndtrykk. Lærerne på Rosenvilde videregående skole tar yrkesfaglig fordypning (YFF) på høyeste alvor og får alle som vil, ut i lære.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Baker Brun på Majorstua blir beskrevet som en liten perle. Her sitter gjestene og koser seg med lekre kaker og annet ferskt bakverk mens to tenåringer fra vg1 på Rosenvilde suger til seg kunnskap i rommene ved siden av.

Jakob Haugholt-Dale (16) står med fingrene i en focaccia-deig, mens Dina Mehdi Zadeh (16) får veiledning i å lage fromasj. Skulle det bli litt vanskelig å finne seg til rette i det profesjonelle bakeriet, vet de at faglærer Andreas Gullhav Lynum vil komme innom for å slå av en prat.

GLADE I FAGET

Yrkesfaglig fordypning er obligatorisk på yrkesfag. Der skal elevene bli kjent med yrkeslivet og skaffe seg nyttige

erfaringer, men det er store variasjoner i hvordan YFF utføres i praksis. Ved restaurant- og matfag på Rosenvilde vgs. legger de stor vekt på dette arbeidet, og de oppnår også gode resultater.

Andreas Gullhav Lynum er faglærer på vg1, mens Nils Petter Hennum er faglærer på vg2. De samarbeider tett, og har også de andre lærerne med på laget. For de er helt klare på at det er uklokt å knive seg imellom og konkurrere om de samme utplasseringsplassene. Begge de to lærerne kan dra god nytte av egne erfaringer.

Nils Petter Hennum er femte generasjons odelsgutt fra Lier. Han vokste opp på gård og fikk med seg interessen for mat hjemmefra.

– Lysten til å bli kokk kom under heimkunnskapen på ungdomsskolen, sier Hennum.

Han gikk på Lier vgs. og dro så til Australia et år, der han banket på restaurantdører og fikk deltidsjobber. Planene om å gå hotellfagskolen ble droppet, og han begynte i lære som baker. Senere har han utdannet seg til yrkesfaglærer og tatt en master i yrkesfagpedagogikk på OsloMet.

Andreas Gullhav Lynum gikk musikk og drama på Steinerskolen i Bærum og hadde deltidsjobb i butikk.

– Jeg jobbet på kjøkken fra jeg var 15, og hadde sommerjobb på Vertshuset på Tusenfryd i to sesonger, forteller Lynum.

Han tok svennebrev som butikkslakter som privatist, og har blant annet drevet egen delikatessebutikk. For snart ti år siden utdannet han seg til faglærer på OsloMet.

DRILLER ELEVENE

Rosenvilde vgs. har én fordel når det gjelder å skaffe både praksis- og lære plasser. Den ligger en kort T-banetur fra Oslo, der det er mange bedrifter å ta av.

– Samarbeid med bransjen har alt å si. Når en kjøkkensjef tar kontakt, trenger han ikke alltid den beste →

FAKTA

- På vg1 skal elevene ha 168 timer med yrkesfaglig fordypning i året. **På Rosenvilde vgs. er de ute i bedrift 6 timer hver onsdag.**
- På vg2 skal de ha 253 YFF-timer i året. **På Rosenvilde er de ute 8 timer hver fredag.**
- På Rosenvilde vgs. **har lærerne like mange timer i faget**, men dette varierer fra skole til skole.
- Rosenvilde har **30 plasser på vg1 restaurant- og matfag.**
- På vg2 fordeler plassene seg på **15 kokk, servitør og ferskvarehandler og 15 baker og konditor.**
- Skolen bruker bare **godkjente lærebedrifter** og samarbeider med Lærlingkompaniet, Fagopplæringen og Opplæringskontoret for salgs- og matvarebransjen (KOM).
- På vg1 skal elevene **bli kjent med arbeidslivet** og finne sin vei videre.
- På vg2 er det å **finne læreplass som gjelder.**

“ Samarbeid med bransjen har alt å si. Når en kjøkkensjef tar kontakt, trenger han ikke alltid den beste eleven, men den som passer best hos dem.

ANDREAS GULLHAV LYNUM,
FAGLÆRER PÅ VGI

CHEVRESALAT: Elisabeth Behialu Dahle (19) har vært utplassert i restauranten på Sommerro siden høstferien. Nå har hun fått i oppdrag å gjøre klar to chevresalater, noe som er en helt ny erfaring.

FØLGER OPP: Skulle det bli litt vanskelig å finne seg til rette i det profesjonelle bakeriet, vet elevene at faglærer Andreas Gullhav Lynum vil komme innom for å slå av en prat.

LIKER Å BAKE: Konditorsjef Denis Duka lærer Dina Mehdi Zadeh å lage fromasj. Dette er hennes andre uke i bakeriet. – Jeg liker å bake. Det er gøy å se hva du får til, men dette har jeg aldri gjort før, sier hun.

eleven, men den som passer best hos dem. Nøkkelen for å få det til er å kjenne plassene, snakke med lederne og knytte elevene til rett sted. Da bygger de også opp egen kompetanse og erfaring, mener de to lærerne, som har opparbeidet seg et stort nettverk.

Mange av de ferske 15- og 16-åringene på vg1 ser for seg YFF som kjempeskummelt.

– Det er noe helt nytt å skulle være ute på jobb en hel dag. De har telefonskrekke og kan ikke håndhilse, så vi må gjøre dem trygge, sier Lynum.

Lærerne ordner alle YFF-plassene, og så øver de i klassen. Slappe hender strammes opp, og til slutt må hver enkelt elev samle mot, ringe, presentere seg og spørre når de skal møte opp på jobb. Selv om lærerne har avtalt alt med bedriften, slipper ikke de unge unna.

Elevene får prøve seg på tre ulike plasser det første

året. Da skaffer de seg erfaringer fra ulike deler av yrket, og de har mer kunnskap når de skal velge retning på vg2.

KLARE FOR LÆRE

Mens elevene på vg1 skal bli kjente med arbeidslivets krav og finne sin vei når de har YFF, er det én ting som gjelder på vg2: læreplass!

– Vi starter kartleggingen tidlig, og når vi leter etter utplasseringsplasser, spør vi alltid om de skal ha lærling neste år. Hvis ikke, finner vi heller en annen bedrift. Vår oppgave på skolen er å forberede elevene, så de kan blomstre og trives i yrkeslivet.

Resultatet de siste årene er at alle som vil, har fått læreplass. Av bedriftene som tar imot, er 99 prosent medlem av Læringskompaniet.

JOBBER FOR REKRUTTERINGEN

Det hører med til historien at Bærum er en av de kommunene der yrkesfag står aller svakest, og spesielt de foresatte holdet fast ved at de unge bør velge studiespesialisering.

På restaurant- og matfag jobber de derfor knallhardt med rekrutteringen. I fjor hadde de 38 primærsøkere til 30 plasser, og det øker stadig.

Hvert år inviteres inntil 120 ungdomsskoleelever til

“ Vi starter kartleggingen tidlig, og når vi leter etter utplasseringsplasser, spør vi alltid om de skal ha lærling neste år.

ANDREAS GULLHAV LYNUM, FAGLÆRER PÅ VG1

RÅD FOR YFF

- Ta kontakt med bedriftene, presenter elevene godt og vær ærlig.
- Del erfaringene dere gjør mellom lærerne, og ikke konkurrer om plassene.
- Fordel oppgavene. Det er tungt å være alene.
- Ha elevene ute i bedrift så de får et realistisk forhold til bransjen.

SAMARBEIDER: Andreas Gullhav Lynum (t.v.) er faglærer på vg1, mens Nils Petter Hennem er faglærer på vg2. De samarbeider tett, og har også de andre lærerne med på laget.

praksiskurs, for å få testet seg litt og få innsyn i bransjen. De som viser interesse og skriver seg på en liste, blir ønsket velkommen tilbake på lunsj. Da er det elevene på vg2 som lager maten.

I tillegg er det åpen dag – og kveld, og lærere og elever er også med på andre arrangement i forbindelse med rekruttering.

EN KONKRET LOGG

Elevene skal også vurderes i yrkesfaglig fordypning, og de må skrive en logg når de er utplassert.

– Dette er viktig for at de skal se sin egen læring. De må være konkrete og vise meg hva de har gjort. Har de skrelt sju kilo løk, må de kunne fortelle hva den skal brukes til, og de kan ikke bare skrive at de har bakt. Jeg vil gjerne vite at det var 72 brød. De må også ha noen tanker om arbeidsdagen og gjerne legge ved bilder, sier Andreas G. Lynum.

– Jeg kan også kommentere inne i loggen og stille spørsmål, tilføyer Nils Petter Hennem.

Lærerne har utarbeidet tre oppgaver knyttet til YFF. Det er trygg mat, produksjon og planlegging og bærekraft og kosthold.

Til vurderingen legges også vekt på tilbakemelding fra bedriften, oppgaver og fagsamtaler med faglærer. ●

SLIK GJØR VI DET HER

VIL BLI BAKER: – Ønsket mitt er å bli baker. Det er ekstra fint å lære å lage gode brød, og her er det store maskiner og samlebånd, sier Jakob Haugholt-Dale.

– Gøy å komme bort fra skolebenken

Hver onsdag er elevene på vg1 utplassert, og vi får være med Andreas G. Lynum ut på besøk. To av elevene er hos Baker Brun i Bogstadveien i Oslo.

Jakob Haugholt-Dale (16) er i bakeriet, og hendenes hans arbeider raskt over et stekebrett med focacciadeig. Han elter inn olivenolje før brødet skal videre til ovnen.

– Jeg liker praktiske oppgaver og er glad i å lage mat. Da jeg var utplassert før jul, var jeg i ferskvaredisken hos Meny på Høvik, men ønsket mitt er å bli baker. Det er ekstra fint å lære og lage gode brød, og her er det store maskiner og samlebånd, sier Jakob Haugholt-Dale.

Litt lenger inne i bakeriet holder konditorene til. Lukten er søtere, og bak en stor bolle er Dina Mehdi Zadeh (16) i sving. Dette er hennes andre uke i bakeriet, for før jul var hun utplassert hos Brasserie France.

Nå viser konditorsjef Denis Duka henne hvordan hun skal lage en fromasj.

– Jeg liker å bake. Det har en terapeutisk virkning og gjør meg glad. Prosessen er viktig, og det er gøy å se hva du får til, men dette har jeg aldri gjort før. Jeg liker også det estetiske, og at det skal se fint ut, sier Dina Mehdi Zadeh, som er god venn med mål og vekt. Det er viktig. En annen oppgave denne dagen har vært å pakke makroner.

Gjestene som nyter en rolig lunsj i restauranten på Sommerro, skal vite at det er litt mer hektisk i kulissene. Der har Elisabeth Behialu Dahle (19) vært utplassert siden høstferien. Nå har hun fått i oppdrag å gjøre klar to chevresalater, noe som er en helt ny erfaring.

– Det er stas å jobbe her. Noen ganger kan det være litt stressende, men jeg er av dem som liker det litt hektisk og får energi av det. Planen min er å en gang kunne åpne min egen restaurant. Drømmer ikke alle kokker om det? YFF-dagen er min favoritt i uka, og jeg kommer gjerne hit som frivillig på søndager også, sier Elisabeth Behialu Dahle.

FOTOREPORTASJEN

Hverdagen til matros
Øistein Rokstad

SPYLER DEKK: Matros Øistein Rokstad spyler dekk på ferga Smøla.

Med fagbrev til sjøs

Med fagbrev i hånda og frisk luft i lungene har Øistein Rokstad jobbet som matros på «MF Smøla» i snart 20 år. Hver dag sørger han for at ferga binder øya Smøla sammen med fastlandet – og passer på at både biler og passasjerer kommer trygt frem.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

STYRER BAUGEN: Matrosen styrer baugen på ferga.

Vi møter ham på ferga når den ligger til kai på fastlandet, i Sandvika på Tustna i Møre og Romsdal.

Han står på dekk og peker, gir tegn til hvor bilene skal plasseres om bord. Når kapteinen setter «MF Smøla» i fart, senker matros Rokstad baugen på ferga. Deretter tar han bilder av bilene for å registrere hvem som er om bord.

MASKIN OG MEK

Øistein Rokstad gikk vg1 maskin og mekanikk, og vg2 sjøfartsfag, før han ble lærling i to år på ferga «MF Tustna».

Siden har han levd arbeidslivet på en ferge.

Måkene skriker. Et lasteskip seiler i horisonten. Sjølufta stryker lett over ferga. →

REGISTRERER: Matrosen tar bilder av alle kjøretøy for å registrere hvem som er om bord.

“ Er du glad i å treffe folk og jobbe ute med mye frisk luft, er matros en ypperlig jobb.

VAKKERT TIL SJØS: Matros Øistein Rokstad på ferga, med Edøy på Smøla i bakgrunnen.

“Jeg er en mann som trives med å jobbe ute på sjøen.

FAGBREV I 20 ÅR: Øistein Rokstad gikk vg1 maskin og mekanikk, og vg2 sjøfartsfag, før han ble lærling i to år på ferger «MF Tustna», og tok fagbrev som matros for snart 20 år siden.

KAPTEINEN: Alf Magne Langholm er kaptein på «MF Smøla» og holder stø kurs i førerhuset. Han begynte som matros i sin tid.

MASKINEN: Maskinsjef Sverre Martinsen ved en av motorene i maskinrommet til «MF Smøla».

STYRER TRAFIKKEN: Matros Øistein Rokstad gir tegn når bilene kan kjøre.

– Ja, her er det mye frisk luft. Jeg er en mann som trives med å jobbe ute på sjøen, sier han.

ELEKTRISK FERGE

«MF Smøla» er en bilferge, registrert som passasjerskip. Den drives elektrisk, med lading fra land. I tillegg har den to dieselgeneratorer som starter ved behov. Ferga trafikkerer strekningen Sandvika–Edøya, omtrent 3,5 nautiske mil. Uten ferga ville det ikke vært forbindelse mellom øya Smøla og fastlandet.

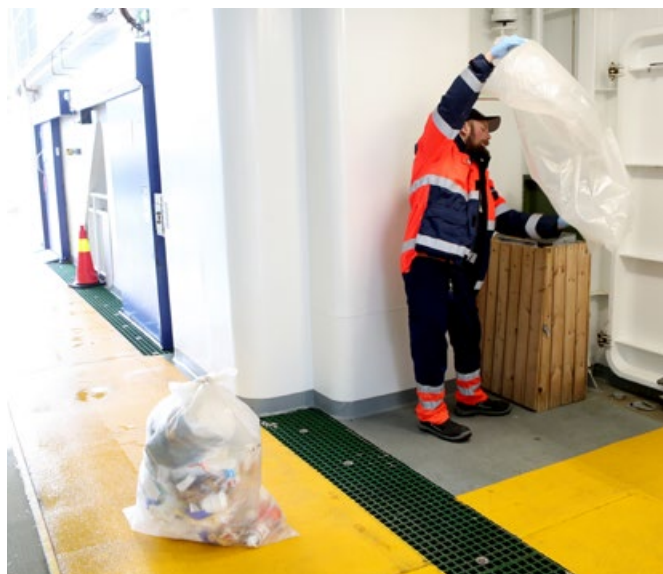
Vi er ute på Edøyfjorden. Matrosen går opp i styrehuset til kapteinen.

– Jeg holder utkikk. Jeg ser etter båter og ting som flyter i sjøen.

VARIERTE ARBEIDSOPPGAVER

Han har også mange andre arbeidsoppgaver som matros: fylle varer i kiosken, smøre mekaniske →

VARIERTE ARBEIDSOPPGAVER: Tid for å fjerne søppel.

FOTOREPORTASJEN

deler, male, tømme søppel, vaske dekk og mye mer.

Ferga nærmer seg Smøla. Rokstad går ned på bildekk. Kapteinen legger til kai. Matrosen peker på bilene, én etter én, og de kjører på land. En 20 minutters fergetur er over.

14 DAGER PÅ OG 14 DAGER AV

På ferga «MF Smøla» arbeider matrosen sammen med kapteinen, en styrmann og en maskinsjef på skift: 14 dager på og 14 dager fri.

– Vi er en veldig sammensveiset gjeng, et godt team, sier han.

De lager til og med middag sammen på ferga fordi arbeidsdagene blir lange.

– På fergefarten møter vi veldig mange forskjellige folk. Er du glad i å treffe folk og jobbe ute med mye frisk luft, er matros en ypperlig jobb, sier han.

Nye biler og passasjerer kommer om bord. «MF Smøla» og matros Rokstad setter kursen ut på fjorden igjen – tilbake til Sandvika på fastlandet.

Slik jobber han og mannskapet om bord til glede for alle som bor på Smøla, og for de som skal reise dit. ●

**“ Vi er en veldig
sammensveiset gjeng,
et godt team.**

– Yrkesfaglig fordypning gjennomføres på svært forskjellige måter

Gjennomføringen av YFF varierer fra skole til skole og fylke til fylke. Det varierer også mye hvor mange timer lærerne får til yrkesfaglig fordypning.

TEKST OG FOTO KARI KLØVSTAD

STORE FORSKJELLER: Døsent Halvor Spetalen kunne fortelle at det er store forskjeller når det gjelder å gjennomføre YFF innen restaurant- og matfag.

VIA SKJERM: Vurdering undervis i YFF er ikke så enkelt. Førsteamanuensis Ann Karin Sandal holdt innlegget sitt via skjerm fra Sogndal.

Hvordan kan yrkesfaglig fordypning gjennomføres best mulig? Dette var det overordnede spørsmålet da lærere og studenter fra restaurant- og matfag og salg, service og reiseliv møttes til felles fagdag på OsloMet på Kjeller. De to studieprogrammene er nært beslektet og kobles nå tettere sammen.

Temaet ble belyst fra ulike vinkler, og mens lærerne lurer på hvordan de skal vurdere prestasjonene i faget og sørge for læreplasser, så er det viktig for bedriftene å få elever som «holder ut en dag i arbeidslivet».

Utgangspunktet er greit. Elevene på yrkesfag vg1 skal ha 168 timer yrkesfaglig fordypning i året. Her er det viktigst å gjøre seg kjent med arbeidslivet. På vg2 skal elevene ha 253 timer, og her starter mange forberedelsene til å skaffe seg læreplass. Innholdet kan sprike i ulike retninger innen YFF, og det samme gjør vurderingene, viser erfaringer og undersøkelser. Det varierer også mye hvor mange timer lærerne ved den enkelte skole får til å gjøre dette arbeidet.

TETT SAMARBEID I OSLO

– Oslo har korte avstander, så det er lett å nå hverandre, og samtidig et stort koordineringsbehov innen salg, service og reiseliv. Dette mener Kyrre Romuld, som er spesialkonsulent i utdanningsetaten i Oslo kommune. Det er to skoler i Oslo som har dette utdanningsprogrammet.

YFF er blitt brukt til å formidle læreplasser, og derfor har det også vært viktig å finne godkjente lærebedrifter. Romuld er ikke så opptatt av dette. Han mener salg, service og reiseliv ikke har den samme bakgrunnen som mange andre tradisjonelle yrkesfag, der det er vanlig å ha lærlinger.

– Vi kan bruke YFF til å utvikle og lære opp godkjente lærebedrifter, er et av hans forslag.

Kyrre Romuld peker på at spesielt reiselivsdelen av

SALGSFAGET: Spesialkonsulent Kyrre Romuld snakket om innføring av YFF i salg, service og reiseliv.

faget er sterkt i slekt med restaurant- og matfag, og YFF, og det praktiske kan derfor kobles opp mot event- og opplevelsesmarkedet.

– Men mens restaurant- og matfag har sine egne spesialrom til undervisningen, så finnes det ikke øvingshotell i Norge, slik som er ganske vanlig i Europa. Vi må derfor skaffe oss kontakter utenlands, mener konsulenten, som har god erfaring med dette når det gjelder fagskole. Han råder også til å se på frivillig sektor. Roskilde-festivalen har som eksempel sitt eget akademi.

– I slike sammenheng glemmer du timeplanen og jobber tverrfaglig, sier Romuld.

ET DILEMMA Å VURDERE YFF

«Hvor god er du i YFF?» Dette spørsmålet lyder litt annerledes enn om vi skulle ha spurt: «Hvor god er du i matte?»

Det er også et dilemma hvordan yrkesfaglig fordypning skal vurderes underveis i lys av formålet med faget. Dette viste foredraget til Ann Karin Sandal, som er førsteamanuensis ved Høgskolen på Vestlandet, og var med på fagdagen via skjerm.

Skolen og arbeidsplassene har ulike måter å arbeide med vurdering på, og disse ulikhetene stikker dypt, ifølge Sandal. YFF skal være elevenes fag, og de vil også merke dette. De skal oppleve en realistisk arbeidssituasjon, som skal gi dem grunnlag for å

“ Vi kan med fordel ta ned vurderingstrykket litt.

FØRSTEAMANUENSIS ANN KARIN SANDAL

store forskjeller når det gjelder å gjennomføre YFF innen restaurant- og matfag.

Tallene viser at det er enklere å få elevene utplassert på vg1 enn vg 2, og jo lettere det er å matche elevene med lokale bedrifter, dess greiere er det å få dem utplassert. Det er ingen ting som tyder på at det er enklere å få elevene utplassert jo mer urbant skolen ligger, snarere tvert imot.

Resultatene viser at det er store variasjoner fra skole til skole når det gjelder gjennomføringen. På vg1 er det en god del av elevene som ikke har YFF i bedrift, men på skole. På vg2 er det betydelig flere som har YFF ute.

Mange skoler har en blanding av faste og nye bedrifter for YFF, og det er vanlig med fleksible ordninger. Fellesmøter mellom lærere og faglig ansvarlige i bedrifter gjennomføres i svært liten grad, og fagarbeidere i bedriftene sjelden i opplæringen. Det kommer også fram at selv om elevene får sosial kompetanse, og overgangen til arbeidslivet blir mindre skremmende, er det ikke alle som blir inspirert av å være ute.

Det varierer mye hvor mange timer som er satt av til læreroppfølgning i YFF. Et mindretall har alle elevtimene til rådighet, og det er sjelden snakk om noe ekstra tid til forberedelser eller etterarbeid.

SIKRER SEG REKRUTTERING

Skoler som organiserer YFF godt med støtte fra ledelsen, klarer seg bra, var et av budskapene til universitetslektor Merete Rekdahl ved OsloMet.

Hva er så bedriftenes perspektiv og behov når elevene er ute i yrkesfaglig praksis? Dette har Rekdahl forsket på. Selv om de kjenner på samfunnsansvaret, så er hovedsvaret at de først og fremst vil sikre rekrutteringen til bransjen. Elevene bidrar også til arbeidsmiljøet, ansattes utvikling og læring på arbeidsplassen. De unge lever opp i bedriften, og de ansatte må skjerpe seg og sette ord på den kunnskapen de sitter inne med.

Rekdahl har sett nærmere på en skole som har lyktes godt. Den viser at skoleledelsen har stor betydning for YFF. Lærerne møter tydelige forventninger, de får ressursene de trenger, og jobber ut fra de kriteriene de er blitt enige med ledelsen om. Elevene på sin side introduseres for hva de skal gjøre i yrket. Det er tett samarbeid mellom skole og bedrift, YFF blir sett på som det viktigste faget, og fellesfaglærerne deltar også på praksisbesøk. Slik bygges nettverk på tvers til nytte og glede for alle, forteller Merete Rekdahl. ●

STØTTE HJELPER: Skoler som organiserer YFF godt med støtte fra ledelsen, klarer seg bra, var et av budskapene til universitetslektor Merete Rekdahl.

velge lærefag, og de skal knytte kontakter med mulige lærebedrifter. Stikkordene er derfor utprøving pluss å utvikle kunnskap og ferdigheter. Så er spørsmålet hva som skal vurderes og hvordan? Elevene skal også være med og reflektere over sin egen læring og faglige utvikling, og det er vanlig å skrive logg.

Mens skolen er opptatt av rettleiding, tilbakemeldinger underveis, rapporter, logger, tester og prøver, så er det andre ting det legges vekt på i arbeidslivet. Her dreier det seg om uformelle tilbakemeldinger, instruksjoner, oppmuntring, samarbeid og kommunikasjon.

Et forslag er å gradere underveisvurderingene i lav, middels og høy. Det kan beskrive begynnerkompetanse, på-god-vei-kompetanse og at elevene har nådd læringsmålene.

– Og vi kan med fordel ta ned vurderingstrykket litt, mener Ann Karin Sandal.

STORE VARIASJONER I YFF

Hvordan organiseres YFF i restaurant- og matfag? Dette var hovedspørsmålet i en undersøkelse som Halvor Spetalen gjennomførte i 2024. Han er dosent ved OsloMet. Det var 79 skoler som fikk spørsmålene, og 57 prosent svarte.

– Resultatet viser at YFF er et fag som er litt løst i fisken, og det finnes mange måter å gjennomføre det på, sier Spetalen.

Dosent Halvor Spetalen kunne fortelle at det er

YFF skal bidra til at eleven

- blir introdusert for arbeidslivet
- opplever en realistisk arbeidssituasjon
- får prøve ut et eller flere aktuelle lærefag
- får velge lærefag
- knytter kontakt med mulige lærebedrifter

A woman wearing a white hairnet and a blue plastic apron over a black zip-up jacket is focused on her work. She is pouring small, colorful, marshmallow-like candies from a clear plastic bag into a large stainless steel pot. The pot already contains a wooden stick and some of the candies. The background shows a kitchen-like setting with various equipment.

“ Det kjekkeste er å lære å drive butikk, ta imot kunder og stå i kassen.

SILJE CATHRINE PEDERSEN

GAVER: I «Godt gjort» selges ulike sorter gaveartikler, blant annet gavepakninger med babybleier til «baby showers», i tillegg til sjokolade, drops og chillimarmelade. Silje Cathrine Pedersen liker å jobbe i butikk, og har lyst til å fortsette med det når hun er ferdig med skolen.

Bergeland videregående skole

Tilbyr elevene arbeidspraksis innen programfag i egen butikk midt i Stavanger sentrum

YRKE BESØKER

GODT GJORT

Byr på gaver og godteri i egen butikk.

TEKST KJETIL S. GRØNNESTAD FOTO ALF BERGIN

Butikken «Godt gjort» drives av elever fra Bergeland videregående skole med tilrettelagt undervisning. Vareutvalget er hovedsakelig produsert av elevene selv. – Målet med butikken er å få elevene ut i jobb eller arbeidstrening etter endt skolegang, sier lektor Lise Tønnesen Skarseth fra Bergeland videregående skole, avdeling arbeidstrening.

Formålet med butikken er å kunne tilby elevene en reell arbeidspraksis innen programfag.

– Når det ikke er nok praksisplasser ute i bedrifter som tilbyr varig tilrettelagt arbeid (VTA-bedrifter), har vi vært så heldig å få lov av fylkeskommunen til å skape denne arbeidsplassen i undervisningslokalet som Godt gjort er, sier hun.

PRODUSERER FOR SALG

Godt gjort ligger i Stavanger sentrum, i Kongsgata, noen hundre meter unna skolen. Byparken, Breiavatnet og Stavanger domkirke ligger like over gata.

Avdelingen har 30 elever, fordelt på seks klasser. Elevene er delt inn i fem grupper med fire–fem personer i hver. Gruppene bemanner butikken hver sin dag sammen med minst én lærer og én miljøarbeider.

Denne formiddagen siver duften av nybakte scones ut fra det godkjente produksjonskjøkkenet innerst i bygget. Elev Angel Aspelund baker dagens lunsj. Sconesene har havregryn for å være sunnere og mer mettende. Vi kan bekrefte at de også smakte ypperlig.

Fra samme produksjonskjøkken lager elevene produkter for salg, inkludert ulike sorter sjokolade. Andre salgssartikler inkluderer tova sitteunderlag, betongfat – noen som er dekorert med maling, og etasjefat for «afternoon tea» laget av kasserte asjetter. Gavepakker, blant annet med bleier til «baby showers», er populære.

– Flere bedrifter kjøper gaver fra oss. De deles ut under konferanser eller til jul, sier Skarseth.

De større produktene, blant annet av tre og betong,

produseres på skolens verksted i et nedlagt rosegartneri i bydelen Storhaug.

TRENGTE EKE ARBEID

Butikkens historie går tilbake til 2011. Da ville to av lærerne tilby elevene mer reell arbeidspraksis. Resultatet ble en butikk i Breigata, midt i byens gågatenett.

Elevene skulle få en reell arbeidspraksis, med trening i kundeservice, hvor de kunne jobbe i tråd med programfaget samt være en del av butikkene i sentrum. Gjennom årene har butikken gitt elevene mestringsfølelse, inkludering, anerkjennelse og trygghet i det å produsere varer, og å drive en butikk, yte kundeservice og lære om økonomi.

Den første butikken lå i et lokale som gikk over tre etasjer. 1. desember 2023 flyttet Godt gjort til sine nå- →

EKE KUNDER: Butikken «Godt gjort» ligger utenfor skolens område og betjener ekte kunder. I dag drives den av miljøarbeider Bjørg Larsson (t.v.), lektor Lise Tønnesen Skarseth og de tre elevene Natalie, Angel Aspelund og Silje Cathrine Pedersen.

“ Det viktigste for kollegaene mine og meg er å gjøre elevene klare til det arbeidslivet krever av dem.

LEKTOR LISE TØNNESEN SKARSETH

LONES SPESIAL: Etter at sjokoladen med navn «Lones spesial», oppkalt etter eleven som komponerte oppskriften, er ferdig, heller Silje Cathrine Pedersen sjokolademassen ut på bakepapir for avkjøling. Miljøarbeider Bjørg Larsson hjelper til.

værende nyoppussede lokaler på gateplan i Kongsgata, nå med universell utforming.

UNIK PLASSERING

Flere videregående skoler i Rogaland har lignende Godt gjort-tilbud, også butikker, men da som regel inne på skolens område.

– Det unike med denne butikken er at den ligger midt i byen. Det er helt vanlige folk som handler gaver her, sier Skarseth. Butikken er en av alle butikker i sentrum, der mannen i gata og faste kunder kommer innenfor dørene.

Naboskapet til domkirka betyr at også mange turister, ikke minst fra cruisebåtene, stikker innom. Dermed får elevene trent engelskkunnskapene, i tillegg til salg og kundebehandling.

– Det har hendt at noen har spurt meg om hva slags butikk dette egentlig er, og når jeg sier at den drives av elever, blir mange imponert. Vi får stort sett bare positive tilbakemeldinger fra kunder, vi har mange faste kunder som kommer igjen for å handle sjokolade og tennbriketter, blant annet, sier Skarseth med et smil.

PRAKTISK UNDERVISNING

Elevene på arbeidstrening er fritatt for karakterer. Etter endt skolegang får de et kompetansebevis. I stedet for teo-

retisk klasseromsundervisning bakes flere fag som matte, norsk og samfunnsfag inn i den praktiske opplæringen når oppskrifter skal leses og forstås, fakturaer skal skrives og elever skal loggføre det de gjør.

Mens sconesene godgjør seg i komfyren, er de tre elevene som er her denne dagen, opptatt med hver sine oppgaver. Angel Aspelund pakker gavepakninger med babybleier. Natalie nålefilter tova sitteunderlag. Silje Cathrine Pedersen lager en porsjon av bestselgeren «Lones spesial», en oppskrift komponert av en tidligere elev som het Lone. Marshmallows og peanøtter blandes i den smelta sjokoladen, som til slutt dekorerer med tutifrutti-strøssel.

– Det kjekkeste er å lære å drive butikk, ta imot kunder

MENINGSFULLT: – Det å jobbe i en ekte butikk oppleves som meningsfullt, og gir elevene god mestringsfølelse, sier Lise Tønnesen Skarseth.

ELEVLAGD: Sitteunderlagene lages av elevene, fra toving til nålefilting.

GAVEPAKNING: Silje Cathrine Pedersen (foran) liker seg godt i butikken «Godt gjort», der hun blant annet selger gavepakninger med babybleier til «baby showers». – Det er unikt at vi har en butikk i sentrum av byen, sier lektor Lise Tønnesen Skarseth.

SLÅR INN PRISEN: En viktig del av det å drive butikk er å selge til kunder. Her slår Angel Aspelund inn prisen for en pose sjokolade produsert på huset.

YRKE BESØKER

og stå i kassen, sier Silje idet hun heller smelta sjokolade-masse ut på et brett for avkjøling.

Utenom arbeidet på Godt gjort har hun også arbeidspraksis på Sandnes Pro-Service sin avdeling på Ålgård en dag i uka.

– Jeg vil gjerne jobbe i butikk når jeg er ferdig på skolen, sier Silje.

MANGLER PRAKSISPLASSER

Selv om Godt gjort er en ekte butikk, regnes den som klasseromsundervisning. Det er bare noen få av elevene på tredje året som har arbeidsplass i en VTA-bedrift.

– Det er for få tilrettelagte praksisplasser. Kun én til to elever får praksis i hver bedrift. Våre elever konkurrerer med elever fra de andre skolene med tilrettelagt opplæring, så det er stor kamp om de tilrettelagte praksisplasse-ne som finnes, sier hun.

Siden Godt gjort har lørdagsåpent, kan elever som ønsker det, jobbe lørdager sammen med en miljøarbeider. Da får de tariff-lønn for lørdagsjobbingen. Fem av elevene deler på lørdagsjobbing.

Skarseth sier at skolen er opptatt av å forberede elevene på voksenlivet.

– Det viktigste for kollegaene mine og meg er å

gjøre elevene klare til det arbeidslivet krever av dem.

Elevene skal bli sjef i eget liv, med kontroll over personlig økonomi og spørsmål knyttet til mat, helse og bolig, sier hun.

PLIKTOPPFYLLENDE ELEVER

– Elevene må være pliktoppfyllende. De må møte på skolen hver dag. De må gi beskjed ved sykefravær. Og de må gjøre arbeidsoppgaven ferdig, selv om den ikke oppleves som gøy, sier Skarseth.

Dette er sjelden et problem. Skarseth opplever heller at disse elevene er for pliktoppfyllende.

– Elevene er her i tre år, vi får anledning til å bygge opp en trygg og god relasjon. Elevene ønsker å lykkes som alle: De vil bli sett og ikke minst være som alle andre. Noe jeg er opptatt av at de er, sier hun.

Etter endt skolegang får noen elever varig tilrettelagt arbeid via Nav.

Andre får tilbud på dagsenter eller aktivitetssenter fordi det passer bedre for dem.

– Vi har et praktisk fokus i undervisningen. Det ville mange vanlige elever også hatt god nytte av for å få en dypere forståelse enn ved kun å ha teori, sier hun. ●

Det sier rektor Geir Kjetil Øvstetun i industribygda Årdal.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Læreplassene finnes rett utenfor skoledøra, og mange av de unge i Årdal tar både ett og to fagbrev for å være attraktive på arbeidsmarkedet.

Årdal er et høyteknologisamfunn, og det er behov for dyktige fagfolk til å gjøre jobbene. Dette vet de unge i kommunen, og det er spesielt guttene som benytter seg av mulighetene som finnes.

– Vi har et tett samarbeid med både det lokale og det regionale næringslivet, og rekrutterer blant andre til bedrifter som Hydro Aluminium, HMR Hydeq og Impec, sier Geir Kjetil Øvstetun, som er rektor ved Årdal videregående skole.

Storsatsingen på industri i kommunen startet i 1948 da Årdal og Sundal verk ble bygget, og på 1970-tallet hadde de over 2000 ansatte. Norsk Hydro overtok i 1986, og i fjor produserte de mer enn 200 000 tonn primæraluminium, pluss en rekke annet.

SKILLER SEG UT

Utdanningsløpet hos mange i Årdal er ofte litt annerledes enn det som er vanlig rundt om i landet.

– Det er ikke nødvendig å starte med tre år på studiespesialisering. Vi er ei industribygd, og jeg er glad for at mange ofte tar to fagbrev og fortsetter på påbygg. Er du for eksempel elektriker i bunnen, blir læretiden kortere hvis du også vil legge til automasjon. Det samme gjelder innen mekanikeryrkene, der de unge også er ettertraktet, sier rektor.

Øvstetun understreker at de som ønsker å gå videre for å bli ingeniør eller lignende, har med seg enormt med praktisk kunnskap fra yrkeslivet,

– Her er det ikke nødvendig å starte med tre år på studiespesialisering.

“ Vi har et tett samarbeid med både det lokale og det regionale næringslivet, og rekrutterer blant andre til bedrifter som Hydro Aluminium, HMR Hydeq og Impec.

og dette blir satt stor pris på ute på arbeidsplassene.

Selv er rektoren fra Årdal, og valgte å reise ut for å ta Statens lærerskole i handel- og kontorlag. Senere kom han tilbake, og han har nå vært den øverste lederen ved Årdal videregående skole i 21 år.

SPØRSMÅLET HAN IKKE HAR SVAR PÅ

Et spørsmål sliter han med å finne svar på:

– Hvorfor er det ikke flere jenter som blir elektrikere, automatikere eller kjemiprosessoperatører?

Utdanningsvalgene er veldig tradisjonelle, noe som fører til at det er flere gutter som blir igjen og får seg jobb i nærområdet, mens jentene reiser ut.

MANGLER IKKE FORBILDE

Linda Nordheim er faglærer i automasjon, ved skolen der hun selv gikk, men hun tok en lang runde før hun kom tilbake.

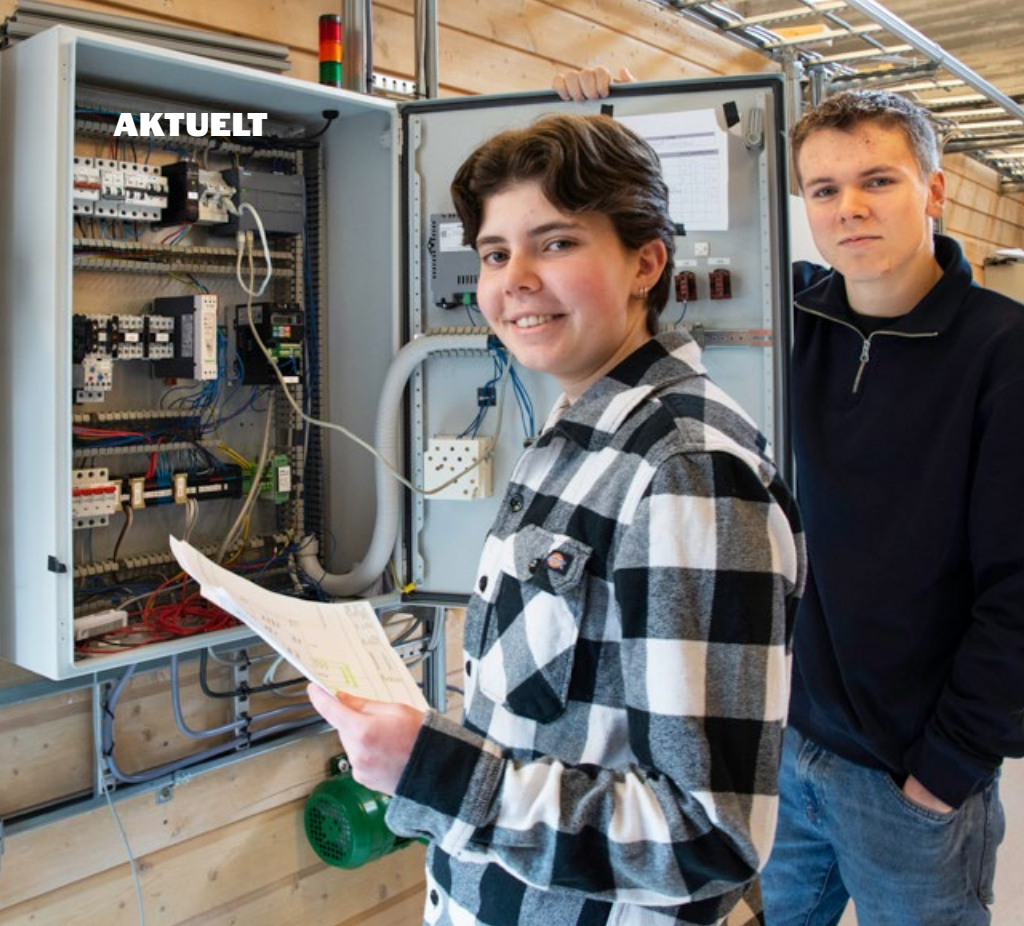
Som liten ville hun bli lærer, og hun var også på utplassering på barneskolen, slik at hun fikk prøve seg. Men så kom smellen i tiende klasse.

– Jeg var så utrolig lei, så jeg valgte elektro. Da var jeg den eneste jenta. Nå har vi i alle fall ei på hvert kull, sier Linda Nordheim, som forsikrer at hun ble godt mottatt.

– Vår erfaring er at det går greit å være jente blant guttene, for de fleste her har kjent hverandre nesten fra barnehagen og de har gått på skole sammen. Eller møttes på aktiviteter i idrettslaget, sier rektor Geir Kjetil Øvstetun.

Etter å ha fått fagbrevet dro Linda Nordheim ut for å studere ved fag- →

REKTOR OG AUTOMASJONGJENGEN: Linda Nordheim (foran) er faglærer på automasjon, og bak står rektor Geir Kjetil Øvstetun. Elevene er fra venstre Ingebjørg Reppen Halset, Markus Dahl, Mathias Kvamme, Morten Hovland, Jens Nordli Hansen og Joakim Henjum.

TEORI OG PRAKSIS: I klasserommet veksler det mellom teori og praktiske oppgaver. Her er Ingebjørg Reppen Halset og Joakim Henjum i gang.

skolen i Bergen, og så fulgte ti år med automasjonsjobber ute i det private næringslivet. Neste stopp ble hos Statens arbeidsmiljøinstitutt, som forsker på arbeidsmiljø.

– Der jobbet jeg på teknisk avdeling for å støtte forskerne.

Da det første barnet meldte seg i 2004, flyttet hun tilbake til hjemkommunen, og et vikariat i 30 prosent på den videregående skolen vokste fort. Den praktisk-pedagogiske utdanningen kom på plass i Stryn, og barnsdrømmen om å bli lærer ble en realitet.

Som automatiker har man mange muligheter, og faglæreren har også vært ute av skolen i tre år for å drive sitt eget firma. Det var dette som bygget teknologiparken i Øvre Årdal.

DALENDE INTERESSE

Når Linda Nordheim får spørsmål om hva som motiverer elevene, må hun tenke seg om.

– Jeg ser at faginteressen hos noen daler, men det er vanskelig å finne ut

hvorfor. Internett på alle telefoner og pc-er stjeler mye oppmerksomhet, og klarer ikke elevene å konsentrere seg om fagene, så forsvinner også mest-ringsfølelsen.

Bakgrunnen til elevene på skolen varierer.

“ Vi ser at ungdomsskolen er veldig teoretisk, og det er mange som har behov for å gjøre noe praktisk.

REKTOR GEIR KJETIL ØVSTETUN

– Vi ser at ungdomsskolen er veldig teoretisk, og det er mange som har behov for å gjøre noe praktisk, sier rektor Øvstetun.

– Og noe annet vi erfarer, er at de som kommer fra gård, er mer praktisk anlagt, fortsetter faglæreren.

– Hvordan skal du bli glad i å skru, hvis du aldri har tatt i en skrutrekker?

MINST TO FAGBREV

Det mangler ikke på motivasjon hos elevene som går vg3 automasjon. Flere har kommet så langt at de er ute på intervjuer for å få læreplass.

Når de får spørsmålet om hvor mange som har tenkt å ta to fagbrev, så spretter armene i været. Er muligheten der, kan det bli tre også.

– Vi blir mer ettertraktet på arbeids-

markedet, og vi får god kunnskap om flere emner. Dette gjør det enklere å få jobb, sier elevene.

Flere tror at det kan bli fagskole på sikt, og de kjenner mange som har gått videre. Én dag i uka er elevene på øvingsfabrikken og teknologilaben til Sitep (Senter for Innovasjon, Teknologi og Prosess). Her får de testet ut teorien de har lært, i praksis, og skolehverdagene blir mer varierte.

– *Spennende og interessant* er ord som går ingen når elevene får spørsmål om hvorfor de har valgt automasjon.

– Jeg hadde en god lærer i Høyanger, og fant ut at dette var et fag jeg likte, sier Mathias Kvamme.

Joakim Henjum har alltid vært interessert i «ting som flytter på seg», og han har en storebror som har tatt samme utdanningen. Ingebjørg Reppen Halset er i ferd med å kopiere faren, som også har fagbrev i automasjon.

KAMP OM LÆRERNE

Rektoren sliter med å skaffe nok lærere til yrkesfag.

– Det er enormt stor forskjell på lønnsnivået i skolen og det private. Fagarbeiderne på Hydro tjener mye mer enn de vil gjøre her som lærere. Dette lønnsgapet er en utfordring over hele Norge.

– *Hva har endret seg mest på dine 21 år som rektor?*

– Arbeidsoppgavene. Vi er i ferd med å glemme menneskene og er blitt mer og mer opptatt av skjemaer og kontroll. Skal dette fortsette, vil vi slite enda mer med rekrutteringen. Folk blir ikke lærere for å flytte papir, sier rektor Geir Kjetil Øvstetun. ●

Monika Øgård
UNIVERSITETSLEKTOR/
PH.D.-STIPENDIAT, UiA

Yrkesfaglig fordypning – til glede og fortvilelse

I Yrke har det i lang tid pågått en debatt om faget yrkesfaglig fordypning (YFF). Det ser ut til å være bred enighet blant yrkesfaglærere, de ulike forbund og forskere: Faget er et av de viktigste elevene deltar i! Men hva nå? Hvordan kan vi sammen sikre at dette viktige faget har gode rammevilkår?

ULIKE PERSPEKTIVER

Jeg har hatt gleden av å se faget YFF fra mange ulike sider: som tidligere yrkesfaglærer, avdelingsleder innen yrkesfag, og nå faglærer i etterutdanning i YFF for yrkesfaglærere.

Da jeg startet som yrkesfaglærer, husker jeg at jeg ikke helt visste hvordan jeg skulle møte dette faget, og det var også få som kunne støtte meg i dette. Det var ingen lærebøker, og heller ingen digitale ressurser. Sett fra perspektivet til en yrkesfaglærer: Hvordan bør jeg egentlig jobbe i dette faget? Hvordan skal jeg kunne ivareta alle elevene på en god måte, og samtidig møte arbeidslivets forventninger? Og ikke minst: Hvordan kan jeg som yrkesfaglærer utnytte denne læringsmuligheten elevene møter?

Som avdelingsleder måtte jeg ofte gjøre økonomiske kutt, og har derfor forståelse for at det av og til må reduseres på enkelte timer. Jeg setter allikevel spørsmålsteget ved at det alltid er yrkesfagene som rammes – og at det ofte da er i YFF. I tillegg opplevde jeg at hele faget var litt 'ullent', og var usikker på hva jeg kunne forvente av lærerne og arbeidslivet. Hvordan kunne jeg støtte lærerne, og hvordan etablere et samarbeid med arbeidslivet?

I ny rolle som forsker og faglærer på universitetet ser jeg en manglende forståelse for de mulighetene dette faget gir. Jeg ser dyktige yrkesfaglærere som «jobber i motvind», og blir derfor engasjert når jeg leser at ulike fylkeskommuner nok en gang kutter i timer. Thom Jambak sine mange forsøk på å ta oppgjør med dette har min fulle støtte. Østfold fylkeskommune er trukket frem, og deres begrunnelser vitner om noe manglende forståelse for faget, både når det gjelder begrensninger på arbeidsplassen og mest av alt de mulighetene det ligger for læring i YFF.

Her tenker jeg på samarbeidet mellom bedrift og lærer, elevens læringsmulighet med støtte fra de to

partene, samt lærernes mulighet for kompetanseheving. Som stipendiat forsker jeg på en måte å «løse» YFF på; dessverre så ser jeg at mange av de fordelene YFF kan gi, vil utgå dersom læreren har begrensede ressurser tilknyttet faget.

HVA NÅ?

I løpet av de siste årene har det kommet mer forskning på YFF, og det har også kommet en fagbok av Hovland og Sandal – til stor glede for mange. Flere universiteter og høyskoler tilbyr også etterutdanning knyttet til faget. Dette må nå frem til både ledere og lærere, og skolene må få ressurser til å utvikle faget. Fylkeskommunene må gi skoleledere mulighet til å lede YFF godt.

I forbindelse med YFF sies det at «elevene er i bedrift, og da trengs vel ikke læreren?». Dette er jeg uenig i; læreren bør

Vi sier at elevene bør velge yrkesfag – Norge trenger håndverkere.

Hvordan kan vi da samtidig velge å ikke prioritere dette faget?

få muligheten til å følge opp eleven både når det gjelder læring og personlig støtte. Mange av våre yrkesfagelærer er usikre på faget og på arbeidslivet. Er det da riktig å bare sende dem ut? Hva hvis det viser seg at bedriften egentlig ikke

har så mye tid til eleven eller den kompetansen vi forventer? Hvordan kan vi være trygge på at eleven blir ivaretatt?

I artikkelen «Miskjennelse av yrkesfaglig kulturell kapital i skolen» diskuterer Hedvig Skonhoft Johannessén (2019) statusen til yrkesfaglig kunnskap i det norske utdannings-systemet. Hun trekker frem hvordan yrkesfaglig og praktisk kunnskap blir nedvurdert i samfunnet; «praktiske og estetiske fag nedprioriteres til fordel for teoretiske basisfag som norsk og matematikk som derfor anses som mer verdifull kunnskap enn den yrkesfaglige». Vi sier at elevene bør velge yrkesfag – Norge trenger håndverkere. Hvordan kan vi da samtidig velge å ikke prioritere dette faget?

I YFF kan læreren få en spesielt god mulighet til å se den enkelte elev, støtte eleven og ikke minst møte eleven på den arenaen hen lykkes! ●

En reise gjennom skogdriften

Ingar Kaldal tar oss med på en fascinerende reise gjennom skogsdriftens historie i Norge i sin bok *Skogens menn*.

TRYSIL: I elva Ljøra ble det fløtet tømmer frem til 1960-tallet. Foto: Kjetil Sønstebo

Med en kombinasjon av levende beskrivelser og rikt billedmateriale gir Kaldal oss et innblikk i en kultur som er i ferd med å forsvinne. Boka skildrer hvordan skogsarbeidet formet både landskapet og menneskene som jobbet der. Gjennom hugst og fløting ble naturen og livet knyttet sammen, og i skogen ble ungdom til voksne.

Kaldal introduserer oss for ulike skogsfolk, både menn og kvinner, og åpner en dør til en hel kultur som vi i en oppjaget tid kan ha godt av å dvele ved.

Boka har fått gode anmeldelser, blant annet i Adresseavisen, som beskriver den som et «fascinerende kulturhistorisk epos om skogen som arbeidsplass og de som jobbet der». Nationen mener at boka er en sterk kandidat til årets Bragepris og roser Kaldal for å kombinere popularisering av materialet med en historiefaglig tilnærming. Med sine 465 sider er *Skogens menn* en omfattende og leseverdig bok som gir et unikt innblikk i en viktig del av norsk kulturhistorie.

Ingar Kaldal er professor i historie ved NTNU og har skrevet flere bøker og artikler om arbeid, dagligliv og grunnlagsproblemer i historiefaget. Han har tidligere gitt ut *Minner som prosesser i sosial- og kulturhistorie* (2016), *Hva forteller skogsmuseene?* (2005) og *Arbeid og miljø ved Follafooss Tresliperi og Ranheim Papirfabrikk 1920–1970* (1994).

Boka er ute på Aschehoug forlag.

Ingar Kaldal
**SKOGENS
MENN**
Aschehoug

Linka Neumann

STRIKK FOR NATUREN

Aschehoug

Sammen for naturen: Strikk for naturen

■ *Strikk for naturen* av Linka Neumann samler 26 oppskrifter fra 14 populære strikkedesignere, fotografer og influensere. Boken er en hyllest til naturen og miljøet, og den oppfordrer leserne til å ta vare på naturen gjennom kreativitet og håndarbeid.

Linka Neumann har invitert kjente navn som Aftenstrikk, Bikkjemarte, Fabelknitwear, Hardbarka, Hvilepuls, Jord Clothing, Pudderpiken, Potitstrikk, Une Cecilie, Veronica Skotnes, Ingvild Fonn Asmervik, Witre Design og Kjersti Album til å bidra med sine unike design. Hver oppskrift er nøye utformet for å reflektere kjærligheten til naturen og for å inspirere strikkere til å skape vakre plagg som kan gå i arv i generasjoner.

Boken selges til inntekt for Naturvernforbundet, og er en del av deres innsats for å fremme miljøbevissthet og bærekraftig livsstil.

Linka Neumann vokste opp på Vettakollen i Oslo i en turglad familie. Som niåring fikk hun sin første husky, Phoebe. Hun kom fra Ingstads gamle huskykennel, som lå rett oppi veien fra barndomshjemmet på Vettakollen. Huskier, hundekjøring og friluftsliv var en stor del av Linkas oppvekst.

Linka er i dag bosatt i Åsgreina ved Romerikssåsene sammen med mannen sin, Waqas, og hundene Sakura og Obelix.

Forlaget, Aschehoug, omtaler boken er en perfekt gave til alle som elsker strikking og naturen.

“Med *Hjemmelaget kinesisk* kan du bringe smaken av Kina inn i ditt eget kjøkken og imponere både familie og venner med autentiske retter.

Michelle Zhao
**HJEMMELAGET
KINESISK**
Cappelen Damm

Autentiske smaker fra Kina

■ *Hjemmelaget kinesisk* av Michelle Zhao påstår å ta matlagingen din til et nytt nivå. Zhao, som opprinnelig er fra Yunnan-provinsen i Kina, flyttet til Bergen og startet bloggen «No Sweet Sour» i 2018 for å dele autentiske kinesiske oppskrifter. Målet hennes var å vise nordmenn at kinesisk mat er mye mer enn bare sursøt saus.

Boken inneholder en rekke oppskrifter som er enkle å følge, med steg-for-steg-instruksjoner for å lage autentiske kinesiske retter. Ingrediensene er gjenkjennelige for folk flest, som poteter, svin, kylling, fisk og grønnsaker, men med en spennende vri gjennom bruk av sauser og krydder fra Yunnan.

Zhao har også holdt en rekke matlagingskurs og delt oppskrifter i flere matmedier, og i 2022 åpnet hun den kritikerroste restauranten «Hjemmelaget kinesisk». Boken er en hyllest til de fantastiske mattradisjonene fra Kina og en invitasjon til å utforske en rik og variert matkultur. Med *Hjemmelaget kinesisk* kan du bringe smaken av Kina inn i ditt eget kjøkken og imponere både familie og venner med autentiske retter.

Det er Cappelen Damm som har gitt ut boka, som var blant de nominerte til Norlis kokebokpris 2024.

I juryens begrunnelse heter det: «Michelle Zhao åpner opp for smaker fra bl.a. provinsen Yunnan, med utstrakt bruk av spennende sauser og krydder. Mye er gjenkjennelig for folk her i landet: Poteter, svin, kylling, fisk, sopp grønnsaker er vanlige ingredienser. Denne boken gjør det enkelt å bli kjent med og beherske den virkelig spennende maten fra Midtens rike.»

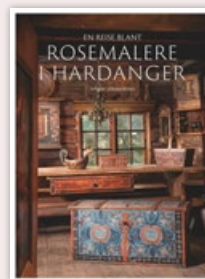
Dag Terje Klarp Solvang
BARNAS DNT-FAVORITTER
Cappelen Damm

Utforsk naturen med hele familien

■ *Barnas DNT-favoritter* av Dag Terje Klarp Solvang er en bok for familier som ønsker å utforske naturen sammen.

Boka inneholder turforslag fra hele Norge, inkludert korte utflukter, overnattingsturer og spesielle hytter. Den er full av tips om morsomme aktiviteter og spennende utfordringer, som spøkelseshuler og klatresteder.

Boka er skrevet av Dag Terje Klarp Solvang, som er generalsekretær i Den Norske Turistforening. Han har bakgrunn som kokk, reklamemann og kampanjesjef i politikken. Med DNTs beste innsidetips kan familier finne rimelige og tilgjengelige opplevelser som vil skape minner for livet. Solvang deler sine favoritturer og oppfordrer til et naturvennlig friluftsliv. Boka er ute på Cappelen Damm.

Sverre Stranden
**EN REISE BLANT ROSEMALERE
I HARDANGER**
Don Strandini enterprises Stranden

Ikke bare epler, men også roser i Hardanger

■ *En reise blant rosemalere i Hardanger* av Sverre Stranden tar oss med på en vakker gjennom historien til rosemalere i Hardanger.

Boken gir et innblikk i livet til disse bygdekunstnerne som dekorerte kister og andre gjenstander med vakre farger og mønstre.

Stranden introduserer oss for både kjente og ukjente kunstnere, og gir en grundig oversikt over stilarter, påvirkninger og reiseruter.

Boken er rikt illustrert med fargerike bilder tatt av forfatteren selv, og gir oss en dypere forståelse for denne unike folkekunsten. Gjennom boken får vi også en økt verdsettelse av de vakre arvestykkene som har blitt overlevert gjennom generasjoner. En reise blant rosemalere i Hardanger er en vakker og informativ bok som vil appellere til alle som er interessert i norsk kulturhistorie og folkekunst.

Sverre Stranden har ifølge avisen Hallingdølen arbeidet med geofysikk, forskning og utvikling i Norsk Hydro og PGS. Han bor i Oslo, har hytte på Golsfjellet og er opprinnelig fra Bergen. Interessen for gamle saker startet med at han kjøpte en liten kiste som var rosemalt av Embrik Bæra (1788–1876), kjøpt hos Skinnfellmakern i Gol.

Boken er ute på forlaget Don Strandini enterprises Stranden.

PÅ GRENSEN TIL MOBBER

Mobbing kan skje på mange vis, og det er ikke så enkelt å si hvordan det starter. I noen tilfeller begynner det med uskyldig erting, mens andre blir drevne i å gjøre livet surt for andre. Så det er bare å fortsette den langvarige kampen.

Jeg vet hvor utspekulert det er mulig å være, og kjenner fortsatt at jeg blir pinlig berørt av å tenke tilbake på en episode fra jeg gikk i fjerdeklasse. Og det verste av alt: Jeg kan ikke nekte for at det trekker litt i smilebåndene.

DU SKAL FÅ HELE HISTORIEN, men først tilbake til nåtiden. Mobbing kan arte seg på så mange slags vis. Det kan for eksempel ikke skje noen ting. En elev får aldri «likes» eller hyggelige kommentarer på sosiale medier. Når de andre går på kino sammen eller kjøper is, hører hun ingen ting. Eller når de i klassen skravler, fniser og ler etter en bursdagsfeiring eller fest der hun ikke var invitert.

Utfrysing er en av de vanligste mobbeformene i dag og vanskeligst å få øye på. For det er jo ingen som har gjort noe synlig galt.

I den andre enden har vi unge net troll som kjører på med spydige kommentarer og gjerne drar andre med seg. «Anders» må forstå at han er en udugelig idiot og fritt vilt hvis han bommet på ei avgjørende straffe. Og med den buksa må han være en homodjevel også. Så det er bare å passe seg. Det står det klart og tydelig på telefonen.

Penge- og godteriutpressing er heller ikke et ukjent fenomen, enten det dreier seg om Vipps eller hard valuta.

I NOEN TILFELLER ER DET EN SYNLIG årsak til at elever kranter og mobber hverandre, men det krever at du vet litt om nabolaget. På en skole slet både lærerne og rektor med å få tak på mobbingen og bråket i flere klasser. Kikket du bak kulissene, bunnet mye i at flere foreldre kranter

så busta føk og sørget for å ha barna på sin side. Nesten uansett hva skoleledelsen gjorde, var det vanskelig å komme til bunns i problemene og få ryddet opp. For det var jo alltid «de andre» som var helt håpløse.

Så tilbake til da jeg gikk på barneskolen. I mange tilfeller var jeg nok en villstyring, men ingen mobber. Men så en høstdag: «Rolf» var et år eldre og gikk i klassen til Randi, som er den venninna jeg har hatt lengst her i livet. Han var stor og ikke alltid så grei, og kunne bruke kreftene sine på å bore hodene våre ned i snøen eller

«**Utfrysing er en av de vanligste mobbeformene i dag og vanskeligst å få øye på. For det er jo ingen som har gjort noe synlig galt.**» skrense med sykkelen i en vanndam så vi ble dynket. Jeg vet ikke hvor ideen kom fra, men en dag sent på høsten nappet vi til oss lua hans i et friminutt. Den var stor og ganske løst strikket. Så fylte vi lua raskt med små, brune røyksopp, og jeg tok

et godt grep på begge sider og trekk den hardt nedover hovet på gutten. Resultatet ble enda bedre enn forventet, og vi jublet:

«Se, han er så dum at det ryker av hodet hans!»

Ingen sa noe til de voksne, og det fikk aldri noe etterspill.

I ETTERTID HAR RANDI OG JEG SNAKKET om hvor det utspekulerte innfallet kom fra. Men det førte til at vi fikk være litt mer i fred.

Godt det ble med dette ene tilfellet, og da vi fikk tenkt oss om, forsto vi at det var langt over streken. Men bildet av røykskyen har festet seg i hukommelsen.

Noen vil kanskje si han fikk som fortjent, så kjøp debatt. ●

Når du skriver ...

«Å selge er å brenne for noe» heter et av kapitlene i boka *Skriv så det selger! Overtal og overbevis i alle kanaler*, (4. utgave) av Christine Calvert.

BOKOMTALE AV HALLVARD HÅSTEIN, PEDAGOGISK RÅDGIVER

Hun opptrer selv som en forbilledlig selger: Boka er enkel å lese. Engasjert henvender hun seg til leseren med klare råd og gode eksempler på hvordan en kan skrive for å nå fram med det en vil.

Når du skriver, er det gjerne av én av to grunner: Enten noterer du noe for deg selv, som når du lager huskelapper eller dagbok. Eller du skriver for å oppnå andres oppmerksomhet.

«Når du skriver for at andre skal lese det du skriver, da kan en si at du har noe du vil selge.» Dette er hovedtanken i boka.

Den er på bare drøyt 100 sider, og skrevet på en måte som gjør den lett å lese.

TEKSTER SKAL SELGE

For å tenke på seg selv som en selger trenger en ifølge Calvert ikke å ha et konkret produkt eller en tjeneste å tilby. Hun mener at en med fordel kan se på seg selv som selger også når en skriver for å informere, overbevise eller invitere.

HVA SKAL DU SELGE?

Spørsmålet ovenfor kan være bokas viktigste.

Å komme fram til et svar på dette spørsmålet er ofte en krevende jobb. Men når en har funnet et klart svar på hva en vil selge, da har en allerede kommet langt. Da har en skaffet seg et sikkert utgangspunkt for å kunne gå i gang med å forme en tekst som er tilpasset det en vil oppnå.

Boka har en rekke anvendbare skrivetips. Forøvrig er boka i seg selv et vellykket eksempel på hvordan en kan skrive på en måte som skaper interesse hos leseren.

OVERSKRIFTER

De overskriftene du lager, er særdeles viktige. Derfor skriver forfatteren: «Poenget er at hver gang du skriver en overskrift, er den det viktigste du kommer til å skrive. Det er nesten alltid overskriften som avgjør om notatet ditt blir lest,

om e-posten din blir åpnet, eller om brosjyren din reddes unna søppelbøtta i siste sekund.»

Boka har ikke mindre enn 15 forslag til typer overskrifter.

SJEKKLISTE TIL HJELP

Helt til slutt har boka en sjekklisse som forfatteren foreslår en kan henge opp foran seg når en skal skrive.

Hun føyer til at hennes liste gjerne kan forlenges, og/eller at en fremhever av noen av punktene.

Her er et utvalg fra lista:

- Hva vil du med teksten?
- Hva vil du oppnå?
- Hvem skriver du til?
- Hvilke ord skal du bruke?
- Er teksten formatert (utseende) så den er lett å lese?

(Formatering dreier seg om linjelengde, avsnitt, typografi, farger og bakgrunn.)

DEN DU SKAL SKRIVE TIL

Skal en nå fram til leseren, gir Calvert råd om å se for seg den en skriver til.

Min nyansering: For noen kan det være mer meningsfullt å tenke seg inn i leserens sted.

BOKAS VISUELLE SPRÅK

Teksten i boka bærer preg av å være meget gjennomarbeidet. Det gjelder også typografi og oppsett, alt klart og enhetlig.

Derimot synes jeg utformingen og behandlingen av fotografier, illustrasjoner og figurer virker lang mer tilfeldig ordnet.

KONKLUSJON

Calvert har skrevet en fremragende veiledning for enhver som vil meddele seg skriftlig.

Neste gang du skal skrive – og du vet noe om hva noe du vil oppnå, da foreslår jeg: Skaff deg denne boka og bruk den! ●

Christine Calvert
SKRIV SÅ DET SELGER! OVERTAL OG OVERBEVIS I ALLE KANALER
Universitetsforlaget

“
Neste gang du skal skrive – og du vet noe om hva noe du vil oppnå, da foreslår jeg: Skaff deg denne boka og bruk den!”

VILDE APNESETH BJØRGE

LEKTOR VED KVADRATUREN
VIDEREGÅENDE SKOLE

NORA XIAOYING AARSETH

LEKTOR MED TILLEGGSUTDANNING VED
SANDSLI VIDEREGÅENDE SKOLE

På tide å innføre kunstig intelligens som eget fag i den norske skolen?

I løpet av de siste årene har kunstig intelligens (KI), særlig generative språkmodeller som ChatGPT, tatt store steg fremover, og satt spor i både arbeidslivet og utdanningssektoren. Dette har ført til både pedagogiske, praktiske og etiske utfordringer for skolen.

Utviklingen skjer raskt, og konkrete felles retningslinjer for bruk av de nye verktøyene i skolen er ennå ikke på plass (Unesco, 2023). Likevel er det ikke mulig å holde utviklingen utenfor skolesektoren. Dette bringer oss til spørsmålet: Bør KI, med sin stadig mer omfattende innvirkning på samfunnet, få sin egen plass på skolepensumet?

I arbeidslivet og privat benyttes KI gjerne til å fremme effektivisering. Som en kontrast er hovedmålet i skolen at elevene skal lære, reflektere og anvende kunnskap, ikke nødvendigvis fullføre oppgaver raskere. Læring er en kompleks og individuell prosess som ofte krever tid (Bjørge & Aarseth, 2024). Produktivitetsfremmende teknologi, som generativ kunstig intelligens (GKI), vil dermed ikke gi noen direkte gevinster i skolen, da KI ikke nødvendigvis fører til raske læring. Likevel må vi anerkjenne at KI gradvis tar en større plass i samfunnet og arbeidslivet (Elstad, 2023). Ettersom skolen som institusjon også påvirkes og formes av digitaliseringen i samfunnet (Tømte et al., 2024), kan man argumentere for at skolen gjennom sitt mandat plikter å fremme bruk av KI. I opplæringen bør det derfor vektlegges hvordan KI-teknologien kan tas i bruk til elevenes fordel, fremfor å anse KI som en trussel. Eksempelvis ved å tilby et eget KI-fag. Basert på kunnskapen vi innhentet gjennom vår masteroppgave, samt eksterne forskningsfunn, vil vi i denne artikkelen fremme fem argumenter for at KI bør bli

et eget skolefag. Forskningsmetoden i vår masteroppgave besto blant annet av semi-strukturerte intervjuer med fem videregående skolelærere.

EN LIKEVERDIG, KVALITETSSIKKER OG FREMTIDSRETTET OPPLÆRING

Våre forskningsfunn viser at 71 prosent av elevene i videregående skole allerede i begynnelsen av 2024 brukte GKI som ChatGPT til skolearbeid. Over 50 prosent gjorde dette mer enn en gang i uken. Ettersom KI stadig forbedres og utvikles, er det lite som tyder på at antallet vil avta, snarere tvert imot. En av våre informanter poengterer at elevene etter all sannsynlighet vil bruke teknologien i alle fag, uavhengig om det er lov eller ikke, og at det vil være naivt å tro noe annet. Da er det viktig at elevene får lære å bruke teknologien på en forsvarlig og fornuftig måte, fremfor bruk som fungerer kontraproduktivt for læring, eller på måter som kategoriseres som fusk.

Da internett og muligheten til å innhente informasjon gjennom en søkemotor kom, hadde elevene begrenset tilgang til internett og kunnskapen økte i takt med økt tilgang, til forskjell fra nå når alle har tilgang til generative språkmodeller, men mangler kompetanse. Selv om enkelte trolig henger etter også her, har de fleste likevel grunnleggende forståelse for bruk av en søkemotor. Med en søkemotor samler man informasjon fra ulike kilder man ønsker å bruke. Du vet hvor informasjonen kommer ifra og hvem som er avsender, og stoffet må bearbeides og

forstås før det kan omformuleres og brukes i egen oppgave.

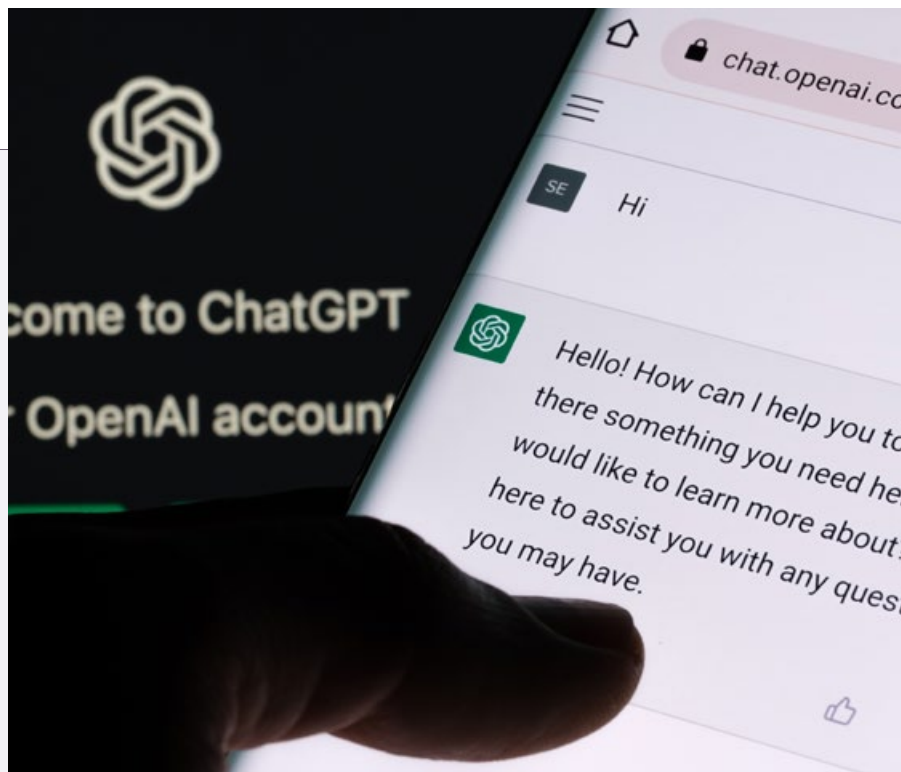
GKI presenterer derimot ny og ferdig sammensatt informasjon (Strumke, 2023), dermed vil ikke innholdet få utslag i en plagiatskontroll. Dette kan resultere i at elever ikke nødvendigvis utvikler samme kildekritiske ferdigheter. Verken elev eller lærer har mulighet til å vurdere kildebruken, da det er uklart hvilke kilder den kunstige intelligensen benytter (Opara et al., 2023). Bruk av GKI krever dermed en ny og annen kompetanse enn bruk av søkemotor.

KOMPETANSEPAKKE

Grunnet utviklingen av GKI i skolen har Utdanningsdirektoratet (Udir, 2024) lansert en kompetansepakke. Kompetansepakken inneholder blant annet forslag til hvordan lærere kan benytte KI, eksempelvis til timeplanlegging eller vurderingsarbeid. Skrevet fremhever viktigheten av at personvernet til den som bruker KI-tjenester, blir godt ivaretatt. Rammeverket for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfdK) poengterer at barn og unge må møte det digitale samfunnet med en kritisk tilnærming, da KI oftere integreres i tjenester vi anvender i hverdagen (Udir, 2024).

Våre informanter opplever at de har for lite kompetanse om KI til å kunne veilede og hjelpe elevene med bruken. Samtlige informanter understreker behovet for retningslinjer på ulike nivåer for bruk av GKI i skolen, utover Kompetansepakken og PfdK.

Dette indikerer at det kan være utfor-

«Ferdigheter og kunnskap om KI fremstår som nødvendig og fremtidsrettet. Å hindre bruk av KI vil derfor verken være til fordel for elevene, skolen eller samfunnet.»

drende å tolke eller praktisere forslagene i kompetansepakken. For å kunne anvende KI i klasserommet trengs det mer enn ideer og råd.

KI-fagfeltet er omfattende, vi kan derfor ikke forvente at den enkelte lærer evner å innlemme KI på en tilstrekkelig måte som en del av de digitale ferdighetene. En faglærer uten eller med manglende KI-kunnskap vil trolig slite med eller unngå å inkludere KI i sitt emne. Det er verken riktig eller mulig at ansvaret for opplæring og danning skal hvile på den enkelte faglærer. KI er et stort og voksende fagfelt og fortjener plass i skolen deretter. Siden lærernes kunnskap om KI varierer, bør opplæringen av KI formidles av lærere som har formell KI-kompetanse.

Ulik kompetanse og holdninger til KI i skolen medfører at elever får ulik oppfølging og opplæring, avhengig av hvilken skole de går på. Ferdigheter og kunnskap om KI fremstår som nødvendig og fremtidsrettet. Å hindre bruk av KI vil derfor verken være til fordel for elevene, skolen eller samfunnet. Ved å innføre KI som eget et skolefag blir det også satt konkrete felles kompetansemål. Målrettet opplæring vil gjøre det enklere å utnytte teknologien i andre skolefag.

ETISK OG FORSVARLIG BRUK AV GKI

Teknologien som brukes i generative chatbots, utfordrer dagens undervisnings- og

vurderingspraksis (Solevåg, 2023). Etter GKI sitt inntog i skolen har flere av våre informanter endret egen vurderingspraksis, for å sikre rettferdig vurdering. Likevel opplevde videregående skolelærerne utfordringer med å unngå å bruke tid på å rette skolearbeid som potensielt sett kunne vært KI-generert, og samtidig oppfordre elevene til å utforske mulighetene med GKI i skolen.

Opplæring i bruk av GKI vil bidra til å øke elevens bevissthet og kunnskap, dette kan bidra til at GKI brukes som et hjelpeverktøy, og forhindre fusk.

En annen faktor er at GKI kan trenes opp basert på brukernes interaksjoner. Det kan i verste fall medføre at skadelig innhold eller holdninger blir forsterket, da elevene kan søke bekreftelse gjennom samtaler med generative chatboter (OECD-Education International, 2023). For å unngå dette kreves det kunnskap og opplæring om hvordan KI fungerer. Slik kan elevene få innsikt i teknologiens muligheter og begrensninger, samt utvikle etisk forståelse og kritisk refleksjon. Dette kan inkludere bevissthet rundt forskjellen på en søkemotor og en generativ språkmodell, hvordan KI samler inn og behandler data, samt hvordan algoritmer kan være skjeve eller feilaktige. Kunnskap og opplæring kan dessuten bidra til å øke elevenes forutsetninger til å benytte GKI-ressurser forsvarlig, også i skolearbeid.

Enkelte språkmodeller blir kritisert for å ikke ivareta enkeltpersoners personvern og informasjonssikkerhet (Dwivedi, 2023; Brøyn, 2023). Dermed er det viktig at elever tilegner seg dypere kunnskap om digitale spor og bevissthet rundt hva informasjonen som de gir chatbotene, kan brukes til. Et KI-fag vil åpne for drøfting av og refleksjon over disse temaene, noe som kan bidra til å utvikle ansvarlige medborgere og sikre at bruken av GKI-verktøy er forsvarlig og fremmer læring.

MANGLENDE KI-KUNNSKAP KAN ØKE DE DIGITALE SKILLELINJENE MELLOM ELEVENE

Elever har ulike forutsetninger i skolen, dette gjelder også ved bruk av KI. 71 prosent av vgs-elevene i vår spørreundersøkelse bruker allerede ChatGPT til skolearbeid. Det betyr at 29 prosent ikke nyttiggjør seg teknologien. Elevens ulike interesser og forutsetninger for å anvende nye KI-verktøy kan resultere i større digitale skiller (Aissaoui, 2022; Strumke, 2023; Sørensen, 2024).

Våre forskningsfunn viser at faglig sterke elever lettere utnytter KI-verktøy til å forbedre læringsutbyttet sitt, mens faglig svake elever henger bak. Sistnevnte elevgruppe kopierer og limer inn ChatGPT-genererte svar oftere i skolearbeidet sitt uten å vurdere innholdet.

Ifølge informantene mangler ofte faglig svake elever forkunnskapen til å avgjøre om KI-generert innhold er riktig, og de sjekker sjelden med andre kilder. →

Hvorvidt KI-verktøy styrker eller svekker elevenes læringsprosess, henger sammen med hvordan verktøyene brukes, og om man mestrer eller ikke mestrer bruken (Strumke, 2023; Elstad, 2023). Ifølge Lirhus (2024) er riktig bruk «å ha et metaperspektiv på prosessen og bruk av språkmodellen til å intensivere læringen av det de trenger å øve på». Feil bruk innebærer «å la språkmodellen gjøre hele jobben for seg». Førstnevnte hevdes å kunne styrke læringsgevinsten, mens feil bruk kan virke kontraproduktivt for læring (Lirhus, 2024).

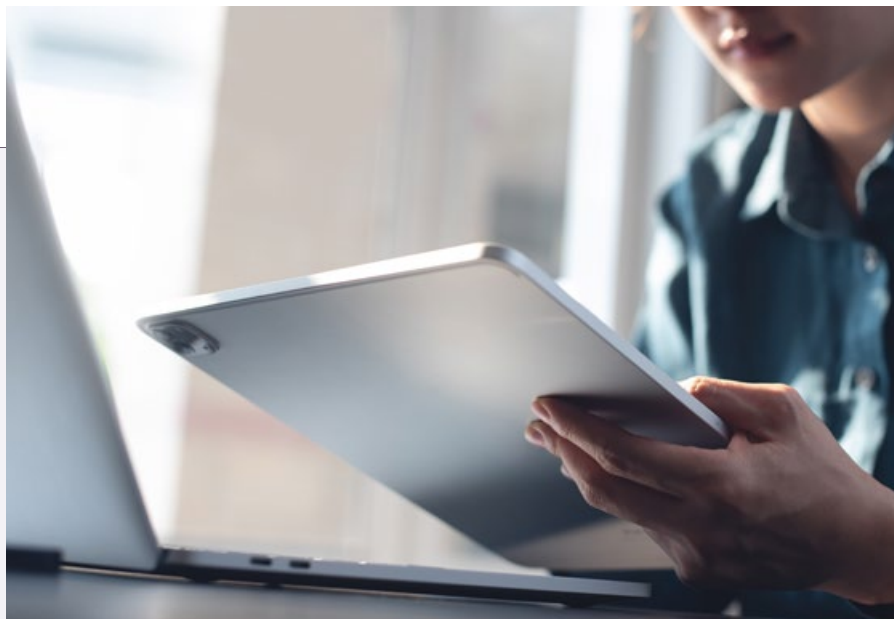
Kritisk bruk av KI-chatbots er også viktig fordi generative språkmodeller kan gi usanne opplysninger og manglende kildehenvisning (Strumke, 2023; Opara et al., 2023) og innehar evnen til å fremme stereotypier (Dwivedi, 2023; Sullivan et al., 2023). Derimot viser faglitteratur at god og kritisk bruk av KI-verktøy kan lede til variert undervisning og veiledning og gi ideer til skoleoppgaver (Boulay, 2016; Darvishi et al., 2023; Elstad & Eriksen, 2024). Dette underbygger viktigheten av at skolene gir opplæring i GKI: hvordan det fungerer, og hvordan man kan bruke teknologien på en måte som fremmer læring (Sørensen, 2024).

For å unngå at bare én elevgruppe kan ha fordel av KI-verktøy, er det altså nødvendig at skolen tilrettelegger for at alle elever utvikler *KI-literacy*: forståelse av og evne til å ta i bruk KI på en hensiktsmessig måte (Long, Teachey & Magerko, 2022; Hagelia, 2024). Utvikling av KI-kompetanse blant alle elever er vesentlig for å forhindre/reducere digitale forskjeller, samt forberede elevene til et arbeidsmarked som trolig vil påvirkes av KI fremover (Elstad, 2023).

Problematikken med at elevene har ulike bakgrunn og ulike forutsetninger i skolen, vil ikke løses med å innføre et eget KI-fag. Likevel kan et slikt skolefag bidra til å utjevne forskjeller, da man gjennom KI-kompetanse sikrer at elevene får likere grunnlag. Konkret opplæring om riktig og feil KI-bruk bør derfor prioriteres i skolen.

KI SOM VERKTØY FOR TILPASSET OPPLÆRING OG LÆRINGSSTØTTE

Ifølge opplæringsloven § 1–3 skal opplæringen tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger (Tilpasset opplæring, 2008,

§ 1-3). Tilpasset opplæring (TPO) for alle elever er en del av skolens helhetlige arbeid. Dette gjelder alle elever, uavhengig av faglig nivå, og må gjennomføres innenfor ordinær undervisning. I praksis kan TPO være krevende. Lærere kan ha ulik forståelse av hva TPO skal innebære, mangel på ressurser og ugunstig tidsbruk kan også by på utfordringer (Damsgaard & Eftedal, 2015).

Vårt datamateriale viser at ChatGPT kan fungere som sparringpartner og veileder, da den evner å gi raske svar. Dessuten kan GKI hjelpe lærere med å identifisere elevers sterke og svake sider. Hvis verktøyet brukes riktig, kan dette bidra til en målrettet og effektiv læringsprosess.

Ved å integrere KI i undervisningen, og gi elevene bedre kunnskap om bruk av KI-verktøy, kan lærere lettere tilrettelegge for TPO og inkludering i skolen. KI kan brukes i arbeidet med å differensiere undervisningen til elevens nivå, blant annet fordi KI-verktøy evner å lage undervisningsforløp (Sørensen, 2024).

Inkludering av GKI i undervisningen kan også videreutvikle adaptiv læring ved å tilpasse oppgaver etter elevenes nivå. Eksempelvis ved å utdype kompliserte begreper på en forenklet måte, eller gi mer nyanserte forklaringer.

Vi frykter at mulighetene med KI-verktøy omgjøres til ulemper hvis elever ikke har lært å nyttiggjøre seg av teknologien.

Våre forskningsfunn anerkjenner at GKI har et potensial i skolen. At KI-verktøy kan fungere som en hjelpelærer, støttes også av faglitteratur (Sørensen, 2024). Boulay (2016) tematiserer intelligente veilednings-

systemer (ITS) sin evne til å gi individualisert opplæring, ved at systemene etterligner menneskelig i én-til-én-situasjon. KI-teknologi kan altså utgjøre et positivt supplement i undervisningen, men KI-veiledning vil ikke kunne erstatte menneskelig interaksjon og arbeidskraft (Boulay, 2016). For at språkmodeller som ChatGPT skal fremme TPO, krever det kunnskap fra både elevene og lærerne (Lirhus, 2024).

TEKNOLOGISK ETTERSLEP: NORGES KONKURRANSEEVNE I FARE

Ifølge Stortingets representantforslag 273 S (2022–2023) nytter det ikke å sette teknologipå pause, det vil føre til at Norge havner bakpå i utviklingen sammenlignet med andre land. Sverige har allerede startet med KI-innføringen, hvor svenske videregående elever fikk KI som eget skolefag høsten 2024 (Mejlbo, 2024). Et lignende fag om teknologiforståelse skal tilbys i den danske skolen fra skoleåret 2027/2028 (Sørensen, 2024). I Sverige skal kunnskap om KI danne grunnlag for medborgerskap, hvor det hevdes at elever som ikke får KI-trening, vil havne bakpå. Med kunnskap menes hva KI er, dens potensial og begrensninger (Fagerström, 2023). I Danmark omhandler fokuset på teknologi i skolen at elever skal utdannes til kritiske medborgere, og få en bred forståelse av teknologiens rolle i samfunnet og arbeidsmarkedet (Hjalte, 2021).

Som følge av at Norge ikke har planer om å innføre tilsvarende skolefag, frykter IKT-Norge at norske elever ikke vil klare å henge med i teknologiutviklingen sam-

«Vårt datamateriale viser at ChatGPT kan fungere som sparringpartner og veileder, da den evner å gi raske svar.»

menlignet med skoleelever i våre naboland (Vangsnes, 2024). Et teknologisk etterslep kan svekke landets fremtidige konkurranseevne i et globalt marked hvor KI-kompetanse blir stadig mer etterspurt.

Ved å gi norske elever en solid KI-utdanning sikrer vi at de er forberedt på å delta aktivt i KI-drevne sektorer og arbeidsmarkeder, både nasjonalt og internasjonalt. Dette gir ikke bare enkeltindivider bedre karrieremuligheter, men styrker også Norges posisjon som en teknologisk avansert nasjon. Dessuten vil en dyp forståelse av KI bidra til å utvikle nye løsninger og innovasjoner innen flere sektorer, noe som vil gjøre Norge konkurransedyktig i et KI-dominert globalt arbeidsmarked (NHO, 2023).

ET EGET KI-FAG – NØKKELEN TIL FREMTIDENS LÆRING

Ettersom KI vil spille en sentral rolle i samfunnet, arbeidsliv og utdanning fremover, har kunnskap og ferdigheter om KI aldri før vært viktigere. Undervisning som bidrar til å styrke elevens forståelse av og evne til å ta i bruk KI på en hensiktsmessig måte, kan dermed anses som en del av skolens dannelsesoppdrag. Mangelen på nasjonale retningslinjer for bruk av GKI som ChatGPT har gjort det utfordrende for både elever og lærere å sikre etisk og forsvarlig bruk av KI-verktøy. Med et KI-fag i skolen vil det bli satt konkrete kompetansemål for hva eleven skal og bør kunne om KI. Dette kan være et steg i riktig retning for å unngå eller redusere digitale skiller, som følge av at enkelte elevgrupper har mer nytte av ny KI-teknologi enn andre.

Gjennom riktig og reflektert bruk av KI-teknologi kan GKI også brukes som hjelp for å tilpasse opplæringen. Enten som en hjelpelærer i skolearbeid, eller som hjelp til å identifisere elevers faglige sterke og svake sider, og tilpasse oppgaver deretter. Problematikken med at Norges naboland allerede har begynt å innføre KI og teknologi som eget skolefag, kan resultere i at norske elever vil bli hengende etter teknologisk. Dette kan få følger for Norges konkurranseevne i fremtiden. KI er ikke lenger bare fremtidens teknologi, det er nøkkelen til å forme fremtidens læring. ●

Litteraturliste

- Aissaoui, N. (2022). The digital divide: A literature review and some directions for future research in light of COVID-19. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 72 (8/9), 686–708. DOI:<https://doi.org/10.1108/GKMC-06-2020-0075>
- Bjørge A.V. & Aarseth X.N. (2024). *En snarvei til tenkning?: Om bruk av kunstig intelligens som ChatGPT i videregående opplæring* (Masteroppgave). Universitet i Agder.
- Boulay, B. (2016). Artificial intelligence as an effective classroom assistant. *IEEE Intelligent Systems*, 31(6), 76–81. DOI:10.1109/MIS.2016.9
- Brøyn, T. (2023, 16. februar). Lærernes erfaringer bør vektlegges. *Utdanningsnytt*. Hentet 10. oktober 2024 fra <https://www.utdanningsnytt.no/files/2023/10/02/BedreSkole-0223-WEB.pdf>
- Damsgaard E. & Efredal C. (3. februar, 2015). *Når intensjon møter virkelighet – læreres erfaring med å tilpasse opplæringen*. <https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/nar-intensjon-moter-virkelighet--lareres-erfaring-med-a-tilpasse-opplaringen/> Nedlastet 02.2024
- Darvishi, A., Khosravi, H., Sadiq, S., Gasevic, D. & Siemens, G. (2023). Impact of AI assistance on student agency. *Computers And Education*, 210, 1–18 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104967>
- Dwivedi Y. (2023). So what if ChatGPT wrote it? *International Journal of Information Management*, 71, 1–63. DOI:<https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
- Elstad, E. & Eriksen, H. (2024). High School Teachers' Adoption of Generative AI: Antecedents of Instructional AI Utility in the Early Stages of School. *Nordic Journal of Comparative and international Education*, 8(1). DOI:<https://doi.org/10.7577/njcie.5736>
- Elstad, E. (2023). *Læreren møter ChatGPT*. Universitetsforlaget.
- Fagerström N. (24.08.2023). AI borde redan nu vare en del av skoleundervisninger – är en viktig medvargarfärdighet, säger experter. <https://svenska.yle.fi/a/7-10039941> Nedlastet 08.09.24
- Hagelia, M. (2024). Å balansere kunstig og menneskelig intelligens. Hentet 22. mai 2024 fra <https://www.linkedin.com/pulse/%C3%A5-balansere-kunstig-og-menneskelig-intelligens-marianne-hagelia-rfpff/>
- Hjalte J. (09.01.21) Teknologi blir allmennutdanning: Danske skoler foreslår nytt fag. Hentet 12. oktober 2024 fra <https://www.tu.no/artikler/teknologi-blir-allmennutdanning-danske-skoler-fore-slar-nytt-fag/505249>
- Lirhus, A. (2024). *Kunstig intelligens i skriveopplæringen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Long, D., Teachey, A. & Magerko, B. (2022). Family Learning Talk in AI Literacy Learning Activities. *CHI '22: CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* Atlanta, USA. 226, 1–20. DOI:<https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3491102.3502091>
- Mejlbo, K. (2024, 3. mars). Svenske elever får KI som eget fag. *Utdanningsnytt*. Hentet 12. april 2024 fra <https://www.utdanningsnytt.no/ai-ki-verktoy-kunstig-intelligens/svenske-elever-far-kunstig-intelligens-som-eget-fag/392278>
- NHO (2023). *NHOs Kompetansebarometer*. Hentet 3. oktober 2024 fra <https://www.nho.no/tema/kompetanse-og-utdanning/hva-trenger-norge/>
- OECD-Education International (2023). *Opportunities, Guidelines and Guardrails on Effective and Equitable Use of AI in Education*, OECD Publishing, Paris.
- Opara, E., Adalikwu Mfon-Ette, T. & Tolorunleke, A. (2023). ChatGPT for Teaching, Learning and Research: Prospects and Challenges. *Global Academic Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 33–40. DOI:10.36348/gajhss.2023.v05i02.001
- Representantforslag 273 S (2022–2023) *Om kunnskap og veiledning i bruk av kunstig intelligens*. Hentet 12. oktober. 2024 fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/representantforslag/2022-2023/dok8-202223-273s.pdf>
- Strumke, I. (2023). *Maskiner som tenker – algoritmenes hemmeligheter og veien til kunstig intelligens*. Kagge.
- Solevåg, P.K. (2023, 4. november). AI i skolen – et førerløst lokomotiv. *Utdanningsnytt*. Hentet 21. april 2024 fra <https://www.utdanningsnytt.no/kunstig-intelligens-per-kristian-solevag/ai-i-skolen-et-foerlost-lokomotiv/371840>
- Sullivan, M., Kelly, A. & McLaughlan P. (2023). ChatGPT in higher education: Considerations for academic integrity and student learning. *Journal of Applied Learning & Teaching*, 6(1). DOI:<https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.17>
- Sørensen M. (2024, 24. september). *Faren er ikke teknologien. Faren er polarisering blandt elever*. Hentet 29. september 2024 fra <https://plenum.skolelederforeningen.org/2/faren-er-ikke-teknologien-faren-er-polarisering-blandt-elever>
- Lov om grunnskolen og den videregående opplæringen. (2008). *Tilpasset opplæring* (LOV-1998-07-17-61). Lovdata https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Tømte, C., Lien, A., Trysnes, I. & Smith-Gahrsen, M. (2024). *Lærerrollen i endring* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsett som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Hentet 15. april 2024 fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/grunnleggende-ferdigheter/?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet (2024, 29. februar). *Råd om kunstig intelligens i skolen*. Hentet 10. oktober 2024 fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/digitalisering-skole/kunstig-intelligens-ki-i-skolen/>
- Utdanningsdirektoratet (2024) *Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse*. Hentet 16. november 2024 fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/digitalisering/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/>
- UNESCO (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Hentet fra <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693>
- Vangsnes, E.K. (2024, 13. mars). «Det haster». Dagbladet. Hentet 19. april 2024 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/det-haster/81103821>

MONIKA ØGÅRD
STIPENDIAT/UNIVERSITETSLEKTOR

CHRISTINE JØRGENSEN
STIPENDIAT/UNIVERSITETSLEKTOR

MATHILDE DAHLEN SVENDSEN
UNIVERSITETSLEKTOR

Yrkesfaglig fordypning – hva med læreren?

Skal yrkesfaglærere lykkes, er det avgjørende at de samarbeider godt med arbeidslivet som skal ta imot elevene. Her er faget YFF helt avgjørende, mener forfatterne av denne fagartikkelen.

Yrkesfaglig fordypning (YFF) spiller en viktig rolle i yrkesfaglig opplæring. Det er her elevene får muligheten til å utforske, praktisere og forstå de ulike sidene ved sitt fremtidige yrke. Yrkesfaglærerens rolle er av stor betydning for å bidra til meningsfulle opplevelser for elevene i faget.

Thom Jambak (2022) og SV-representantene Grete Wold og Mona Fagerås (Schjønberg, 2024) tar opp utfordringer i YFF-faget. De nevner nedprioritering fra skolene og reduserte timer i faget. De ber også regjeringen forskriftsfeste at YFF-elevene er skolens ansvar. Yrkesfaglærerne er engasjerte, men uttrykker usikkerhet om forventninger til egen rolle i faget. De er også frustrerte over tildelt timeantall.

Universitetet i Agder (UiA) startet i 2023–24 utdanning av yrkesfaglærere innen YFF. Målet var å øke yrkesfaglærernes kompetanse, og gi yrkesfaglærerne mulighet til å utvikle faget på egen arbeidsplass. Funnene i denne artikkelen bygger på intervjuer med yrkesfaglærere om hvilken betydning studiet har hatt for dem.

YRKESFAGLIG FORDYPNING

YFF ble introdusert i 2006 (tidligere PTF). Formålet i faget er å gi elever muligheten til å fordype seg i fagområder som interesserer dem, og oppleve realistiske arbeidssituasjoner, og i tillegg gi elevene anledning til å prøve ut fremtidige yrker og knytte kontakt med potensielle lærebedrifter (Udir, 2020). Dersom dette gjøres i tråd med forskriftene, vil faget kunne gi elevene et solid grunnlag for fremtidig yrkesvalg. YFF kan fungere som et bindeledd mellom skolene, deres elever og lærere, og arbeidslivet.

YFF kan gi både yrkesfaglærere og bedrifter en gjensidig mulighet til faglig oppdatering. Yrkesfaglærerne får innblikk i ulike bedrifter og utviklingen i arbeidslivet. Bedriftene får innsikt i elevenes skolehverdag, og får delta i opplæringen av fremtidige arbeidstakere. Og elever får sitt første møte med arbeidslivets krav og et praktisk avbrekk fra skolehverdagen. Forhåpentligvis vil dette kunne føre til kontakt mellom elev og arbeidsliv, og resultere i en læreplass.

Mange elever og lærlinger opplever ikke tilstrekkelig yrkesrelevans i første år av fag- og yrkesopplæringen. Dette kan påvirke motivasjonen og engasjementet til elevene. En måte å møte dette på er å legge til rette for læring i arbeidslivet. Det å skape sammenheng i yrkesutdanningen er en gjennomgående utfordring i yrkesopplæringen, både i Norge og andre europeiske land. Forskning på yrkesutdanning har identifisert ulike metoder for å koble skolebasert- og arbeidslivslæring, for å skape en mer helhetlig læringsopplevelse for elevene (Enochsson et al., 2020; Sappa et al., 2016).

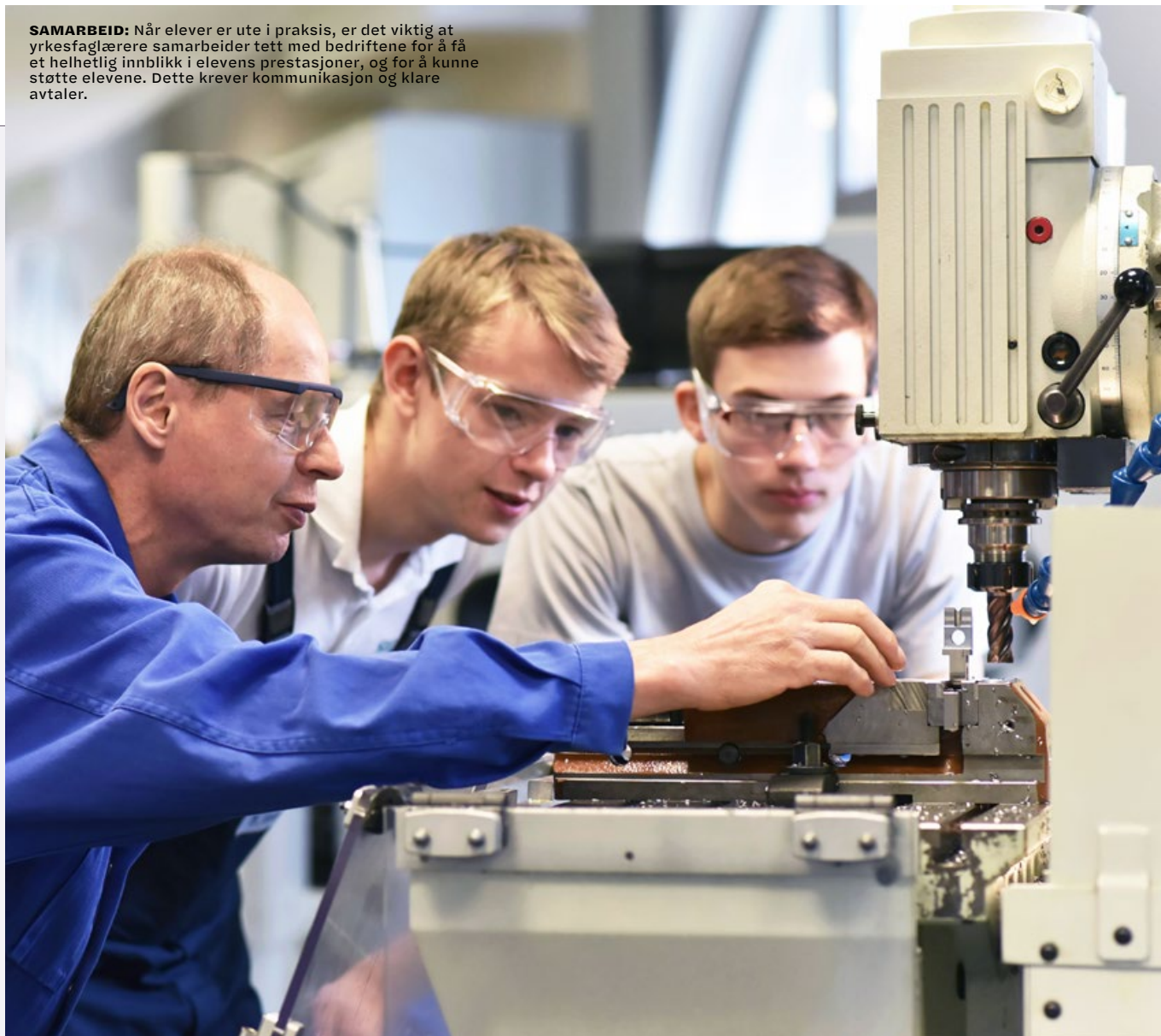
Både yrkesfaglærere og ulike forbund (Utdanningsforbundet og Skolenes landsforbund) tar opp utfordringer knyttet til faget YFF, og de siste årene er det satt søkelys på ressursmangel – og særlig knyttet til antall timer yrkesfaglæreren får tildelt i faget. I sin artikkel diskuterer Johannesen (2019) nedvurdering av yrkesfaglig kunnskap i det norske samfunnet, noe som kan komme til syne i skolenes prioritering av YFF. Forskning har vist at yrkesfaglærere opplever at en overveldende del av jobben består av omsorgsutøvelse ovenfor elever og lærlinger (Jørgensen, 2024; Vähäsantanen & Härmäläinen, 2019). Og at politisk styring, eller andre formelle rammer rundt arbeidshverdagen, ikke alltid samsvarer med dette (Jørgensen, 2024).

Det er av betydning å anerkjenne yrkesfaglæreren, både som pedagog og støttespiller for elevene. Og at dette arbeidet krever tid. Samarbeid mellom skolene og arbeidslivet kan gi elevene mulighet for mestring, som igjen kan føre til økt motivasjon (Helms Jørgensen et al., 2019). Dette kan sees i lys av Billett (2014), som diskuterer at det å få arbeidspraksis ikke gir læring i seg selv; det må legges til rette for læring. Samarbeid mellom skole og arbeidsliv står da sentralt.

YRKESFAGLÆREREN

Yrkesfaglæreren er som nevnt en viktig aktør i elevenes arbeidspraksis, for å systematisere og støtte elevene i praksis, og for å sette mål for elevenes læring (Billett, 2001). Mye av tiden går med til organisering av praksis, og mindre til didaktisk planlegging (Lier, 2017; Nyen & Tønder, 2012). Dette kan føre til at yrkesfaglærerne ikke har nok tid til å støtte elevene i å koble erfaringer fra arbeidspraksis til læring på skolen.

SAMARBEID: Når elever er ute i praksis, er det viktig at yrkesfaglærere samarbeider tett med bedriftene for å få et helhetlig innblikk i elevens prestasjoner, og for å kunne støtte elevene. Dette krever kommunikasjon og klare avtaler.

Når elever er ute i praksis, er det viktig at yrkesfaglærere samarbeider tett med bedriftene for å få et helhetlig innblikk i elevens prestasjoner, og for å kunne støtte elevene. Dette krever kommunikasjon og klare avtaler. Arbeidsmarkedet er i stadig endring, og yrkesfaglærere med god forståelse for YFF kan raskt tilpasse undervisningen til nye krav og trender. Dette sikrer at elevene og lærerne får oppdatert kunnskap og ferdigheter som er etterspurt i arbeidslivet. Møtet mellom yrkesfaglærere og bedrift gjennom YFF kan bidra til at begge parter kan lære av hverandre, noe som kommer eleven til gode. Yrkesfaglæreren skal, etter beste evne, sikre at yrkesfaglig utdanning er både relevant og av høy kvalitet. Gjennom planlegging, samarbeid med næringslivet, og kontinuerlig veiledning og evaluering, bidrar yrkesfaglærere til å forme fremtidens arbeidsstyrke. I YFF fungerer de altså som veiledere, inspiratorer og mentorer. Gjennom sin faglige kompetanse og praktiske erfaring gir de, sammen med bedrifter, elevene innsikt i yrkeslivet og støtte i læringen (Øgård, 2024). De hjelper elevene med å forstå yrkes-

etikk, arbeidsrutiner og utfordringer, både gjennom tilstedeværelse og ved å organisere og strukturere faget (Johannessen et al., 2022). Yrkesfaglæreren formidler yrkesstolthet og skaper entusiasme for faget!

Det er per i dag ikke krav om at en kvalifisert yrkesfaglærer må følge opp elevene i YFF, og praktiseringen av faget varierer betydelig – i mange tilfeller er ikke fagets potensial fullt utnyttet (Lier, 2017; Nyen & Tønder, 2012; Meld. St. 21 (2020–2021)). Dette kan bety at faget, og dets muligheter, oppleves utydelig for yrkesfaglærere.

Yrkesfaglærere med en dyp forståelse av faget kan tilpasse veiledningen til elevenes behov og interesser, og skape et læringsmiljø →

«Mange elever og lærlinger opplever ikke tilstrekkelig yrkesrelevans i første år av fag- og yrkesopplæringen.»

som engasjerer og fremmer både faglig og personlig utvikling. Dette menneskemøtet mellom lærer og elev i bedrift gir rom for anerkjennelse av den enkelte elev, samt tilpasset opplæring – både når det gjelder teori og fagspesifikke oppgaver (Øgård, 2024). I tillegg kan det fremme trygghet på egen rolle og gi økt motivasjon og tilfredshet i jobben for yrkesfaglærerne selv (Fejes & Köpsén, 2014; Köpsén, 2014; Vähäsantanen & Hämäläinen, 2019).

VÅR UNDERSØKELSE

Vi ønsket å utforske hvordan lærerne har opplevd videreutdanningen i YFF, og hvilke tanker de sitter igjen med etter gjennomføringen av studiet. I intervjuene var det tre tema som utmerket seg; 'yrkesfaglærerens forståelse av egen rolle', 'samhandling med eleven' og 'samarbeid med bedrift'.

YRKESFAGLÆRERENS FORSTÅELSE AV EGEN ROLLE

Yrkesfaglærerne opplevde økt forståelse for egen rolle som yrkesfaglærer, og for hvor viktige de er for elevenes læring. Dette kom til uttrykk når en av yrkesfaglærerne reflekterte over styringsdokumentene: «Den første opplevelsen min var når jeg leste styringsdokumentet ... for nesten første gang. Selv om jeg har vært YFF-lærer lenge, så har ingen tvunget meg til det.» Flere av yrkesfaglærerne har gjort endringer som møter formålet med faget, og de føler seg nå tryggere på å ta avgjørelser relatert til dette.

Gjennomgående nevnte yrkesfaglærerne hvordan det å diskutere og snakke om YFF, både når det gjelder utfordringer og muligheter, er noe de har satt stor pris på. Flere uttrykte at fagets innhold diskuteres lite, og at det ofte handler om hvor elevene skal være i praksis. Dette samsvarer med tidligere forskning (Lier, 2017; Nyen & Tønder, 2012). I studiet har de diskutert mulige løsninger, prøvd disse ut og planlagt videre arbeid. Mange av yrkesfaglærerne uttrykte

at de utviklet YFF innenfor trygge rammer, og at økt kunnskap bidro til økt legitimitet. Studiet har skapt en møteplass hvor de blir trygge på hverandre og føler seg anerkjent som yrkesfaglærere i YFF.

En av utfordringene adressert tidligere er antall timer lærere får til å utøve YFF, noe som går utover utvikling og kvalitet. En av yrkesfaglærerne sa: «Vi har jo hatt tanker, men det krever tid og ressurser. Det har vi fått nå, gjennom studiet.»

SAMHANDLING MED ELEVEN

Under intervjuene kom det tydelig frem at yrkesfaglærerne er opptatt av elevene. Flere nevnte hvordan de opplever at elevene har blitt tryggere, og at de i større grad involverer elevene når det gjelder forventninger i faget. En uttrykte at «vi samarbeider mer med elevene nå enn tidligere». En annen lærer støttet dette: «Vi har skjønnet mer hva egentlig YFF kan brukes til. Hva vi kan forvente i faget. Da skjønner elevene mer også.» Denne samhandlingen med elevene ble nevnt av flere. Det ble også trukket frem hvordan elevene i større grad fikk forståelse for hvorfor de kommer på skolen, og at enkelte har opplevd en holdningsendring blant elevene.

En lærer har økt sin tilstedeværelse i elevenes arbeidspraksis og sier «Vi må jo tilrettelegge [...] Men jeg tenker at det her studiet har i hvert fall gjort meg mye mer bevisst i forhold til det», og sa videre at «vi får liksom tettere relasjon med elevene, jeg ser hva de er gode på». Det kan se ut som at denne samhandlingen med elevene har økt mange av yrkesfaglærernes forståelse, interesse for og innblikk i elevenes kompetanse.

SAMARBEID MED BEDRIFT

Flere av yrkesfaglærerne har utviklet vurderingsskjemaer tilpasset eget programfag gjennom studiet, og har valgt å vektlegge nøkkel-

kompetanse (eller arbeidslivskompetanse). Andre har valgt å sette oppfølgingen i et system, og inkludert oppgaver eller refleksjoner relatert til YFF. Samarbeid med bedriftene har stått sentralt. Og nettopp samarbeid er et tema som ble tatt opp av lærerne, og de positive opplevelsene dette har tilført både læreren og elevene: «Jeg har nå en agenda for å besøke, og så synes jeg samtalen med veileder, den forventningsavklaringen, den er jeg mer trygg på», uttrykte en av lærerne. Det kan her forstås at læreren tidligere har vært usikker på egen rolle når de skal ut og møte elevene i deres arbeidspraksis, og at dette er lettere når de har et verktøy å støtte seg på. Samarbeidet ble nevnt av flere og en sa blant annet at «jeg har fått snakket mye med de veilederne ute i bedrift, og fått med elevene i samtalen. Vi har lært mye av dem, og de av oss».

En tilleggs effekt av dette samarbeidet ble også trukket frem: «Jeg tror kanskje at eleven og veilederen også får en bedre relasjon. De har noe konkret å jobbe med.» Det kan se ut til at elevene også kan trenge en agenda, og at det støtter dem i relasjonsbyggingen i arbeidspraksis.

OPPSUMMERENDE KONKLUSJON

Funnene presentert i denne artikkelen bygger på det yrkesfaglærerne sitter igjen med etter deltakelse på YFF-studiet.

Samtlige yrkesfaglærere har endret sin tilnærming til faget, og ikke minst systematisert hvordan de kan legge til rette for elevenes læring, som samsvarer med Billett (2001). Yrkesfaglærerne trekker frem at de har blitt tryggere på egen rolle; denne tryggheten kan ha stor betydning for deres utøvelse og vurderingspraksis (Fejes & Köpsén, 2014; Köpsén, 2014; Vähäsantanen & Härmäläinen, 2019). Ikke minst føler de seg betydningsfulle i faget.

I undersøkelsen trekker yrkesfaglærerne frem hvordan utvikling av faget foregår over hodet på dem. Mangelen på tid og ressurser nevnes som en betydelig utfordring, og de uttrykker hvordan dette har påvirket deres engasjement og mulighet til å utvikle faget. Når yrkesfaglæreren tar eierskap, både til det å systematisere læringen i faget og egen vurderingspraksis, får dette ringvirkninger også for relasjoner tilknyttet faget. Elevene opplever at læreren er tettere på og gir økt støtte, og opplever en tydeligere forventningsavklaring.

Yrkesfaglærerne i studiet uttrykker at de har samarbeidet tettere med bedriftene, og flere har involvert bedriftene i utviklingen av faget. Denne anerkjennelsen og involveringen av bedriftene har styrket relasjonen og forståelsen mellom de ulike partene.

Gjennom YFF-studiet har yrkesfaglærerne fått trygghet i sin rolle og gjenopprettet eierskapet til faget, noe som har styrket relasjonene til både elever og bedrifter, og skapt en ny dynamikk for læring og utvikling. Tilgang til tilstrekkelig tid til og oppmerk-

somhet om faget har vist seg å være avgjørende for å oppnå disse positive endringene. ●

Litteratur

- Billett, S. (2001). *Learning in the workplace: Strategies for effective practice*. Allen & Unwin.
- Billett, S. (2014). Integrating learning experiences across tertiary education and practice settings: A socio-personal account. *Educational research review*, 12, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2014.01.002>
- Enochsson, A.-B., Kilbrink, N., Andersén, A. & Ådefors, A. (2020). Connecting school and workplace with digital technology: Teachers' experiences of gaps that can be bridged. *NordYrk*, 10(1), 43–64. <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.2010143>
- Fejes, A. & Köpsén, S. (2014). Vocational teachers' identity formation through boundary crossing. *Journal of education and work*, 27(3), 265–283. <https://doi.org/10.1080/13639080.2012.742181>
- Helms Jørgensen, C., Järvinen, T. & Lundahl, L. (2019). A Nordic transition regime? Policies for school-to-work transitions in Sweden, Denmark and Finland. *European educational research journal EERJ*, 18(3), 278–297. <https://doi.org/10.1177/1474904119830037>
- Jambak, T. (2022). *Faget yrkesfaglig fordypning fungerer ikke etter hensikten*. <https://www.utdanningsnytt.no/thom-jambak-yrke-yrkesfag/faget-yrkesfaglig-fordypning-fungerer-ikke-etter-hensikten/310006>
- Johannesen, H.S. (2019). Miskjennelse av yrkesfaglig kulturell kapital i skolen. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 103(4), 277–287. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2019-04-08>
- Jørgensen, C. (2024, 3.–5. juni). *Pedagogisk takt i yrkesfaglærerrollen [Sammendrag av paperpresentasjon]* [Conference]. NordYrk, Island. <https://nordyrk.hi.is/wp-content/uploads/2024/05/Abstract-bookNordyrk2024-1.pdf>
- Köpsén, S. (2014). How vocational teachers describe their vocational teacher identity. *Journal of vocational education & training*, 66(2), 194–211. <https://doi.org/10.1080/13636820.2014.894554>
- Lier, A.R. (2017). *Fra arbeidsoppgave til læringsoppgave*. Høgskolen i Oslo og Akershus. Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier.
- Nyen, T. & Tønder, A.H. (2012). Fleksibilitet eller faglighet? En studie av innføringen av faget prosjekt til fordypning i kunnskapsløftet. 47.
- Sappa, V., Choy, S. & Aprea, S. (2016). Stakeholders' conceptions of connecting learning at different sites in two national VET systems. *Journal of vocational education & training*, 68(3), 283–301.
- Shjønberg, W. H. (2024, 25.04). SV: Lærere må sikres tid til å følge opp elever som er utplassert på YFF [Interview]. <https://www.utdanningsnytt.no/politikk-sv-utdanningsforbundet/sv-laerere-ma-sikres-tid-til-a-folge-opp-elever-som-er-utplassert-pa-yff/399030>
- Meld. St. 21 (2020–2021). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20202021/id2840771/>
- Udir. (2020). *Vocational Specialisation* The Norwegian Directorate for Education and Training. Hentet fra <https://www.udir.no/utdanningslopet/videregaende-opplaring/felles-for-fagopplaringen/yrkesfaglig-fordypning/yrkesfaglig-fordypning-for-de-yrkesfaglige-utdanningsprogrammene-yff/>
- Vähäsantanen, K. & Härmäläinen, R. (2019). Professional identity in relation to vocational teachers' work: an identity-centred approach to professional development. *Learning: Research and Practice*, 5(1), 48–66. <https://doi.org/10.1080/23735082.2018.1487573>
- Øgård, M. (2024). Boundary objects as a starting point for reflective learning in vocational education and training classrooms. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 14(4), 24–49. <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.2414424>
- Øgård, M., Hillen, S. A. & Wuttke, E. (2024, manuskript til vurdering). Thematic assignments making vocational concepts visible during students' work placements in Norwegian Vocational Education. *Empirical research in vocational education and training*.

HALVOR SPETALEN
DOSENT YRKESFAGLÆRER-
UTDANNINGEN OSLOMET

Forskning og bruk av forskning i fag- og yrkesopplæringen

Etter å ha jobbet med yrkesfaglærerutdanning i snart 25 år tenker jeg stadig oftere på forholdet mellom *resultatene* av forskning og hvilken *betydning* denne forskningen har for fag- og yrkesopplæringen i skolen eller arbeidslivet.

Det blir sagt at fag- og yrkesopplæringen er et underforsket område, og det er noe rett i det, men samtidig gjennomføres det mange små og store forskningsprosjekter. På nettsiden til Senter for kunnskap om yrkesfag (SKY) ved OsloMet har vi for eksempel over 320 rapporter, notater og artikler fra de siste fem årene. Disse beskriver blant annet elev-, lærling-, deltaker- og lærerperspektiver når det gjelder inkludering, organisering og utbytte av opplæring. Mye forskning er også knyttet til utdanning av yrkesfaglærere og mer generelt til organisering av fag- og yrkesopplæring i Norge og andre land. Det er lagt ned mye arbeid i disse 320 arbeidene, men hvordan dette materialet *brukes* i praksisfeltet, er mer eller mindre et blindt felt.

BRUK AV FORSKNINGSRESULTATER

Jeg har stor forståelse for at yrkesfaglærere og ledere av annen opplæring innenfor fag- og yrkesopplæringsfeltet ikke kaster seg over internasjonale tidsskrifter og finleser dem for å sjekke ut siste nytt innenfor sitt felt. Spørsmålet er om vi som arbeider med forskning på og med deltakere i fag- og yrkesopplæringsfeltet, kommuniserer i for stor grad med forskningsfeltet og for lite med praksisfeltet? Vi kaller det *publisering* når vi får artikler på trykk i et såkalt vitenskapelig tidsskrift, og *formidling* når vi publiserer i et fagblad eller bidrar med faglige innspill på skoler, seminarer eller lignende. Publisering telles og verdsettes ved for eksempel opprykk, mens formidling ligger mer på siden selv om det oppfattes positivt å delta i et offentlig ordskifte.

Problemet med denne ordningen er at jeg er usikker på om den forskningen vi bidrar med, virkelig har betydning for praksis i fag- og yrkesopplæringsfeltet vi forsker på og med. Hvordan kan vi bidra til at funnene i forskningen faktisk finner veien tilbake til praksisfeltet og får betydning der? Hvilken impact får forskningen vår i det praksisfeltet vi betjener? Dette er, for meg, et område jeg tror vi har mye å hente på.

Slik jeg ser det, er det flere muligheter for å knytte forskningen som for eksempel gjennomføres ved Institutt for yrkesfaglærerutdanning ved OsloMet, tettere til praksisfelt.

FLERE FORMIDLINGSARENAER

Å utvikle en formidlingsstrategi kan være en måte å nå lærere og andre aktører på som ikke nødvendigvis leser vitenskapelige tidsskrifter. Det kan handle om å formidle populariserte forskningsresultater på ulike flater, for eksempel Senter for kunnskap om yrkesfag, fagblader som Yrke, innlegg på ulike på skoler og konferanser, tekster til Store norske leksikon og også bruk av sosiale medier, podkaster og lignende. En slik spredningsstrategi kan treffe yrkesfaglærere, instruktører og andre aktører i fag- og yrkesopplæringen bedre enn publiseringer i de vitenskapelige tidsskriftene.

BRUK AV FORSKNINGSRESULTATER I YRKESFAGLÆRERUTDANNINGEN

At undervisningen ved yrkesfaglærerutdanningene skal være forskningsbasert, er selvsagt, men hvordan forskningsresultater operasjonaliseres og brukes i undervisningen ved yrkesfaglærerutdanningen, er ikke gitt. Generelt er det gode muligheter til å «oversette» forskningsbasert kunnskap til et aktivt handlingsrepertoar for studentene, men det er ikke nødvendigvis ett fasitsvar på hva som er (god) forskningsbasert praksis som lærer. Kanskje er det nettopp utvikling av lærerskjønn som er viktig, men hva skal dette skjønnet bygges på? I en tid med fake news, alternative fakta og ikke minst det som beskrives som faktaresistens, er det nødvendig med et repertoar av forskningsbasert kunnskap. Her tror jeg det er mer å hente.

VI MÅ TA UTGANGSPUNKT I AKTUELLE FORSKNINGSBEHOV

Skal forskningen oppleves, og faktisk være, relevant for det vi kaller praksisfeltet, er det nødvendig å ta utgangspunkt i hva ulike målgrupper som skole(eier), arbeidsliv, opplæringskontor, politiske

«Siden lærerutdanningen er kort og karrieren lang, vil jeg hevde at det å trene yrkesfaglærerstudentene i hvordan FoU-arbeid kan integreres som en naturlig del av lærerarbeid, er særdeles viktig.»

FORSKNINGSPROSJEKTER: På nettsiden til Senter for kunnskap om yrkesfag (SKY) ved OsloMet har vi over 320 rapporter, notater og artikler fra de siste fem årene. Disse beskriver blant annet elev-, lærling-, deltaker- og lærerperspektiver når det gjelder inkludering, organisering og utbytte av opplæring.

myndigheter etc. uttrykker av *forskningsbehov*. Hva er det disse gruppene trenger å vite mer om for å kunne videreutvikle sine opplæringsstrategier og -planer?

I fortsettelsen av dette kan forskningen vi gjennomfører, utvikles tydeligere mot det å levere beslutningsstøtte til ulike aktører som bidrar til utvikling av planverk eller konkrete opplæringsopplegg i både skole og arbeidsliv. Det å se på forskningen som beslutningsstøtte kan bety noe for designet av forskningen og ikke minst for hvordan resultatene presenteres.

UTPRØVING OG UTVIKLINGSORIENTERT FORSKNING

Å utvikle forskningsdesign med større fokus på utprøving over tid på skoler og arbeidsplasser kan også være med på å bidra til en forskningsbasert *utvikling* av fag- og yrkesopplæringen enten det er i skole eller arbeidsliv. Forskning som beskriver et fenomen, kan være nyttig beslutningsstøtte, men faktisk utprøving kan bidra å teste ut tidligere forskning og knytte forskning og praksisfelt tettere sammen.

LÆRERUTDANNINGEN ER KORT, KARRIEREN ER LANG

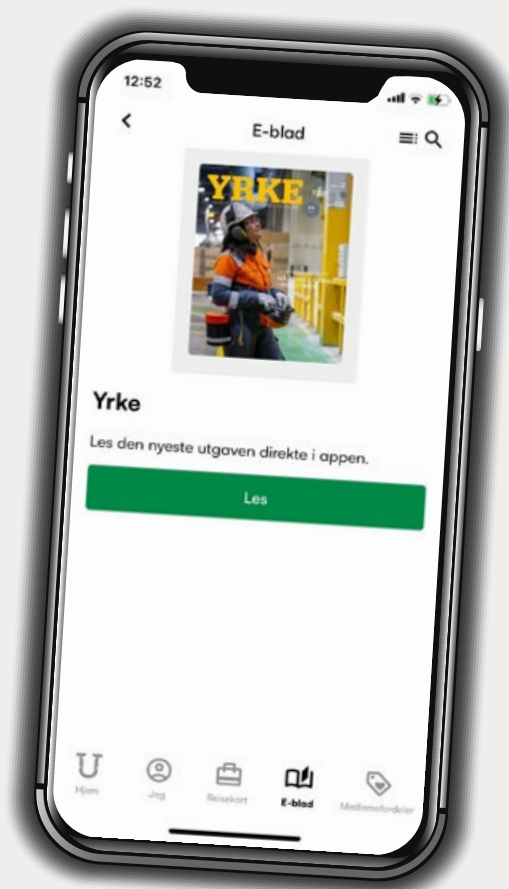
I Overordnet del i LK20 skrives det mye om profesjonsfelleskap og utvikling, noe som kan oppfattes som et ledelsesstyrt fokus på utvikling av den skolebaserte yrkesopplæringen. Personlig tror jeg det er vel så viktig å trene studenter i yrkesfaglærerutdanningen,

enten det er den treårige yrkesfaglærerutdanningen eller PPU-y, i å integrere forsknings- og utviklingsarbeid i sitt daglige lærerarbeid. Forskningsmetode handler i stor grad om å systematisere innsamling og analyse av data og at resultatene skal bidra til å bedre valg og avgjørelser i hverdagen. Det kan dreie seg om noe så enkelt som å kartlegge elevenes læring etter en undervisningsøkt, det kan være kartlegginger der elevene blir spurt hvordan de ønsker å arbeide med lærestoff, eller hva de har lært i YFF, eller en systematisk dokumentasjon av elevenes kompetanse som skal ende i en standpunkt karakter. FoU-strategier kan også brukes som en læringsaktivitet ved at elevene selv gjør undersøkelser med yrkesfaglæreren i en veilederrolle.

DEN FORSKENDE LÆREREN

Den forskende læreren er altså en lærer som hele tiden stiller seg kritisk spørrende til sin egen undervisning og elevenes læring. Siden lærerutdanningen er kort og karrieren lang, vil jeg hevde at det å trene yrkesfaglærerstudentene i hvordan FoU-arbeid kan integreres som en naturlig del av lærerarbeid, er særdeles viktig. Denne hverdagsforskningen kan suppleres med videreutdanning, mer systematisk forskning samt prøving og utvikling slik at flere kan ha utbytte av resultatene. Målet må være at hverdagsforskningen og den mer systematiske forskningen bidrar til å supplere, støtte og forsterke hverandre for sammen å utvikle fag- og yrkesopplæringen. ●

Les e-bladet i appen
UDF Medlem

Last ned fra
App Store eller Google Play